

ਸਾਲ ਸਤਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਸਤੰਬਰ 2011
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. M.
CHARITABLE TRUST, Ratwara sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. Mohali - 140901

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money
Order, Cheque and drafts from foreign to :
VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India.

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-
Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009
U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 408-263-1844
Bhai Kuldeep Singh Sher Gill
Phone : 408-230-8319
Bhai Parmjit Singh Sandhu - Cell: 07788389135
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 604-433-0408
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0121-200-2818
Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.org, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਤਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 2
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ 3
4. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਨਿੰਗਰ ਨੂੰ
ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ 4
5. ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਧੂ
ਅਤੇ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਗਾਥਾ 16
6. ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ 20
7. ਬਰਸੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 29
8. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ 48
9. ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ 55
10. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ 59
11. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ 62

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ -	9417214391, 79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	0160-2255001
ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ -	9417214386
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ -	
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ -	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ
ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ
9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪੀ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ
ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ
ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪੰਨ ਪੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਜੱਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਜੋ ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨਿਰੋਲ ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਨ ਪੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 'ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈ ਦੋਊ ਚਲੈ ॥ ਰਾਖ ਆਪ ਮੁਹਿ ਅਉਰ ਨ ਦਲੈ॥' ਮਹਾਂਵਾਕ ਨੂੰ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਚਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੱਕ "ਆਤਮ ਮਾਰਗ" ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰੱਖ ਕੇ ਅਦਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਪਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾਂ ਪਹਿਨਾ ਰਹੇ ਹਨ।

28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਭੂਮੀ ਉੱਪਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆ ਕੇ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 17 ਜੂਨ 1918 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਭੂਮੀ ਉੱਪਰ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮ' ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੋਗੀ ਕਾਇਆ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਉੱਪਰ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਸਬੁੱਧੀ ਜੀਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਜੋਗੀਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨੈਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਹੋਏ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਬੁੱਕ ਕਰਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਹਾਨ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਪਾਠਕ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮਾਂ ਉੱਪਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਕੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਉੱਪਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਬਰਸੀ ਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਅੱਗੇ ਹੋਰ 10-10 ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆਮ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਸ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ਸ਼ੁਭ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇਗਾ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਕਲ੍ਹਾ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਸੁਖਸਾਂਤੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਜੀ। ਟਰਸਟ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਬਰਸੀ ਤੱਕ ਬਣ ਕੇ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੁੰਭ ਵਿੱਚ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸੁਨਿ

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ॥
 ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ॥
 ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ॥
 ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥
 ਜਿਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਅਘਾਇ॥
 ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ॥
 ਜੋ ਹਰਿ ਕੀਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਵਿਣੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ॥
 ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ॥ ਪੰਨਾ - ੧੩੪-੩੫

ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬਿਰਹੁ ਕੁੱਟੀ ਬਿਰਹਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਝਿਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਐ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੁ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਚਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਖਿੱਚ ਜੀਵ ਅੰਦਰ ਕਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿੱਚ, ਚਾਅ, ਉਮਾਹ ਦੇ ਪਿਛੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ, ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀ ਅੰਸ, ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਆਪੇ (pure-self) ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣ॥ ਪੰਨਾ - ੪੪੧

ਤਾਂ ਜੀਵ, ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦਿਉ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਸ-ਗਿਰਾਸ ਵਿਸਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸਹਾਈ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਬੜਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਸ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਸੁਆਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਮੈਲ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

ਸੰਤਾ ਕਉ ਮਤਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਹੁ ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ॥ ਪੰਨਾ - ੭੯੩
 ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ॥ ਪੰਨਾ - ੨੯੩

ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਸੰਤ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗਿ ਵਸਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰਾਮਾਹ ਦੇ ਕਰਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ 'ਗੋਡ' ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਸੋਈ ਸੰਤੁ ਜਿ ਭਾਵੈ ਰਾਮ॥ ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਏਕੈ ਕਾਮ॥ ਪੰਨਾ - ੮੬੭
 ਸੰਤ ਕੈ ਸੰਗਿ ਬਸੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ॥ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਤਹ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ॥

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ, ਪ੍ਰਭੁ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰ ਪਰਪੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਿਆਰ ਫਿੱਕਾ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਸੁਖ ਹੀ ਅਸਲ ਸੁਖ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਸਾਨੂੰ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲੜ ਲਾ ਲਉ। ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਟਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿਆ ਅਹੰਕਾਰੁ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵੈ ਸਭੁ ਏਕੰਕਾਰੁ॥ ਪੰਨਾ - ੧੮੯

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਰਸ ਚਾਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਰਸ ਆਉਣ ਤੇ, ਉਹ ਅਨ-ਰਸਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਤਾਂਘਦੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਪ੍ਰਭੁ ਰਸ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ 'ਮਾਰੂ ਰਾਗ' ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ॥ ਪੰਨਾ - ੧੧੦੨
 ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀਆਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਉਪਰੰਤ ਦੂਈ - ਦਵੈਤ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਵਿਛੋੜਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਦੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਸ਼ਰਤ, ਆਪਾ ਭਾਵ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੈ। ਆਪਾ ਤਿਆਗ ਹੀ ਨ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ॥ ਪੰਨਾ - ੧੩੫

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੁ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਰਖਿਅਕ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਹੀ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਸ਼ਰਨ ਦਾ ਸੁਖ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਦਇਆ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਾ ਤਿਆਗ ਤੇ ਸ਼ਰਨੀ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਥਨ ਹੈ -

ਮੈ ਦਸਿਹੁ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤਹੋ ਕਿਉ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਈਆ॥ ਪੰਨਾ - ੧੦੯੮
 ਮਨੁ ਅਰਪਿਹੁ ਹਉਮੈ ਤਜਹੁ ਇਤੁ ਪੰਥਿ ਜੁਲਾਈਆ॥

ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਨਿੰਗਰ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

**ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥**

**ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ ਸੰਸਾ ਮੇਰਾ ਉਤਰ ਗਿਆ,
ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇਆ।**

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਓਂ, ਭਾਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਐਸਾ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ, ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦਾ ਹੀ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਸੰਸਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਣੀ ਹੈ ਸਾਡੇ, ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਆ ਗਈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤ ਗਏ, ਜੇ ਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਸਮਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਬੁੱਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਬੁੱਝ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਪਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਖ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੁੱਝ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਲੰਮੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਉਹਦੀ ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਰੀ ਹੀ ਨੇਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਚੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ। ਨੇਕੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਪਸੁ ਫੇਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੫

ਜੇ ਤਾਂ ਬੁੱਝ ਲਿਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਸੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਐਨਾ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਬਿਰਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ

ਨਹੀਂ ਬੁੱਝਿਆ ਹਾਲੇ ਤੱਕ। ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ ਹੋਏ, ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੋਈ, ਬੇਅੰਤ ਦਾਨ ਕਰੇ ਹੋਏ, ਖੋਚਲਾਂ ਸਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ; ਇਹ ਸਭ ਕਿੱਥੇ ਜਾਏਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਾਂਦੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਫਲ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੈਲ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰ ਦਏਗਾ ਇਹ। ਤੇਰਾ ਚਿੱਤ ਲੱਗਣ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਬਾਣੀ 'ਚ। ਜੇ ਭਲਾ ਚਿੱਤ ਲਗ ਕੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਗੱਲ ਨਾ ਬੁੱਝੀ ਗਈ? ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਵਰਗ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਮਿਲੇ ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਫੇਰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੁਛ ਦੇਰ ਓਥੇ ਰਹੀਏ, ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭੋਗ ਲੋਕ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਛੋਟੇ ਵੀ ਹੈਗੇ, ਵੱਡੇ ਵੀ ਹੈਗੇ। ਆਹ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਲੇਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਹੋਰ ਪਰ੍ਹੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਜਾਪਾਨ ਚਲੇ ਗਏ, ਏਧਰ ਅਰਬ ਕੰਟਰੀਆਂ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਗਏ। ਇਟਲੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਫਰਾਂਸ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੈਲਜੀਅਮ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਨੀਦਰਲੈਂਡ, ਨਾਰਵੇ, ਜਰਮਨ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ; ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਹੋਰ ਸੁੱਖ ਵਧਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਹੋਰ ਹੀ ਰੂਲ ਨੇ, ਭੁੱਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ ਕੋਈ, ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਾਨੇਡਾ ਚਲੇ ਗਏ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਓਥੇ ਗੁਜ਼ਰ ਸੋਹਣੀ ਹੋਏਗੀ, ਗੋਰਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਧੀਆ ਨੇ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਰਗ ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਦੇ ਰਾਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸੁੱਖ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੀ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁੱਖ ਦੇਵ ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁੱਖ ਪਿੱਤਰ ਲੋਕ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਣੀ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਸੌ-ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁੱਖ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਹੈ 10 ਖਰਬ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁਣਾਂ ਸੁੱਖ ਹੈ ਇੱਥੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲੋਂ। ਫੇਰ ਕਰਮ ਦੇਵ ਲੋਕ ਹੈ, ਅਜਾਨ ਦੇਵ, ਪੁਜਾਪਤ ਲੋਕ ਹੈ। ਫੇਰ ਪੁਰੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮੁਖੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਪ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰਲੀ ਹੱਦ ਹੈ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ, ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਇਹ ਬਿਰਥਾ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਸਾਡਾ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਦਾਨ

ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਸੁੱਖ 'ਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਓ, ਇਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬੁੰਦ ਹੈ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ, ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਤੱਕ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਸੁੱਖ ਦਾ। ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਸੁੱਖ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁੰਦ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ, ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਬੜੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਤੱਤ ਬੋਝੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਲੋੜ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਕਰਦੀ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੰਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਸਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ; ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਏ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਪਹਿਲਾ ਤੱਤ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਝੱਖਣਾ ਝਾਖ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਓ। ਉਹ ਲੇਖੇ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਅਕਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ ਆਦਮੀ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਗੈਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਆਦਮੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਓਥੇ, ਉਹਦੀ ਸੁਰਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਬੈਠ ਕੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਹੋਵੇ ਸੰਗਤ ਉਹ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਦਾ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਲੇਖ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਮੈਗਜੀਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਸੀਂ

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੁਮ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੁਮ ਹਰੁ ਹਮ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੯

ਆਹ ਸਿੱਧੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਚਾਰ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੀਗੇ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜਦ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ। ਆਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਲੇਖ ਲੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਜੀਵ ਦਾ ਕੀ ਅਸਿੱਤੰਤ੍ਰੂ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਹੈ ਰੂਹ ਕਿ ਝੂਠੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਛਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਨਹੀਂ ਜਦ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ, ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਬਿਰਤੀ ਗਏ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ

ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਬੁੱਝੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਲਵਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਲਵਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਦਮ ਬੰਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਮਨਸੂਰ ਨੇ ਇਹ ਜਲਵਾ ਤੱਕਿਆ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੱਚ। ਰੁਕ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਪਿਆ 'ਅਨਹਲ ਹੱਕ ਬਗੋ' 'ਅਨਹਲ ਹੱਕ ਬਗੋ' ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਅਸਵੀ; ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੱਚ ਭਾਇਆ ਨਾ, ਬੜੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ, ਚੀਨ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਸੇ ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਧੂਪੁਣਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੂਤ ਵੱਟਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕੱਪੜੇ ਬੁਣਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸਭ ਕੁਛ। ਉਹ ਅੰਦਰਲੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਦੱਬ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਾ ਕੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਅਖੀਰ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪਿਆ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਾ ਲਏ। ਬੜੀ ਭਾਰਾ ਉਸਨੂੰ torture ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਲੇਖੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੬

ਦੂਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਸਮਝ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਂ, ਠੀਕ ਹੈ, ਭੇਖ ਵਗੈਰਾ ਹੈਗੇ, ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਉਹ ਛੁਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਮਨਸੂਰ ਨੇ, ਸੁਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ ਇਹ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੰਕਾ ਹੈ ਨਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਉਤਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਚਲੇ ਤਾਂ ਜਾਵਾਂਗੇ ਲੇਕਿਨ ਉਥੇ ਪੀਰੀਅਡ ਹੈ, ਬਈ ਭਾਈ ਅਜੇ ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ; ਤੱਤ ਬੋਝੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਤਿਸੰਗਾਂ ਦਾ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਦਾ ਫਲ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈਂ, ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ। ਲੇਕਿਨ ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਵਰਗਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਵਰਗਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਅਗਲੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਉਥੇ ਤੈਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। lower level ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਤੈਨੂੰ ਥਾਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਸੁੱਖ ਬੇਅੰਤ ਹੋਣਗੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਲਵਾ ਨਹੀਂ ਤੱਕਦਾ

ਆਤਮ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ ਹੁਣ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਉਹਦਾ, ਸੁਰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸਦੀ; ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਿਆ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ। ਗੱਲ ਅਜੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਆ! -

**ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਨੇਕ ਕਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਤੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਚਿੰਬੜ ਹੋਏ ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਫਲ ਦੇਣਗੇ। ਮਾੜੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਚੰਗੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਥਕੜੀ ਚਾਹੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪਹਿਨ ਲੈ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੈ ਤਾਂ ਹਥਕੜੀ ਹੀ, ਚਾਹੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਪਹਿਨ ਲੈ। ਲੋਹੇ ਦੀ ਹੱਥਕੜੀ ਵੀ ਬੰਧਨ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਬੰਧਨ ਹੈ, ਆਹ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਉਹਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਹ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਕਰ। ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਈਂ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਈਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸੇਗਾ -

**ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਉਹ ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਦਇਆਲ ਹੁੰਦਾ, ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਗਾਹਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥
ਗੁਣੁ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੮੬

ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ, ਸਭ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਕੇ ਅਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਜਦ ਨਾਮ ਦਾ ਬਲ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਚਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਮੰਨਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਖਾ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਛ ਆਰਾਮ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸੱਤਰੇ-ਬਹੱਤਰੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਓ? ਅਜੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਲੱਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਹਨੇ ਵੀ ਟੁੱਟਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਲ ਜੋੜਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਿੰਗੜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਹਿਰ

ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੈ ਬਾਹਰ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕੱਪੜੇ ਚੁੱਕ ਲਏ ਧੋਣ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਪੂਰਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜੇ ਨੇ ਦਿਨ ਦੇ। ਧੁੱਪ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ, ਸੁਕਾ ਕੇ, ਤੈਹਾਂ ਲਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਆਇਆ ਪੁਰਖਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਧੁੱਪ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਹ ਚੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬਈ ਰਾਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਲਿਆਇਆ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੁਕਾ ਵੀ ਲਿਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਇੱਥੋਂ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਜਦ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇ ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਕਲਜੁਗ ਆ ਵੜਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੰਸ ਤਾਂ ਹੈਗਾ, ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕ ਦੋਹਾਂ ਫੰਘਾਂ 'ਤੇ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਗੱਲ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਹੋਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੂਟੇਸ਼ਨਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਰਹੇਗਾ। ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਨੇਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪ ਕਰਨਗੇ, ਹਨੇਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਗੇ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ 'ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਬਜੈਕਟ ਫੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਲੈ ਆਓ, ਉਹਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਵੱਡਾ ਦੇਣਾ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਡੇਢਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ। ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਅੱਖਰ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਹੈ ਕੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿਓ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਮੈਂ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਨਹਗਾਰਾਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂਗਾ ਜਾ ਕੇ। ਉਹ ਗੱਲ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲਾ ਵਿਰਸਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਆਮ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸੰਗਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਨਾ ਸੰਤ ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ। ਨੱਠੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ, ਟਿੱਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਕਿ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਸੰਗਤ ਆਏਗੀ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਗੇ, ਹੁਣ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਾਵਾਂਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਫੇਰ ਉਹ ਸੰਸਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ

ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ

ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਉਹ ਸੰਸਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੰਸਾਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਸੰਸਾ ਹੈ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਭਾਈ ਘਨੰਈਏ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਸ਼ੇਰ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸ਼ੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੇਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਉਥੇ ਕੁ ਹੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਾਛਾਕਾਨ੍ਹਾ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ। ਉਥੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਏਰੀਏ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਠ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਚੱਲੀਏ। ਉਹ ਬੈਠਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾ ਬਾਲ-ਯੋਗੀ ਹੈ, 22 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਲਟਬੋਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਪੈਦਲ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਲ ਯੋਗੀ! ਆਹ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ ਪਿੰਡ ਤੂੰ ਉਥੇ ਆ ਜਾ। ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਇੱਥੇ ਨਾ ਬਹਿ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ। ਹੋਰ ਜਾਨਵਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ, ਬਘਿਆੜ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਥਾਉਂ ਹੈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸ਼ੇਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੱਲ ਸਮਝੀ ਨਾ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਆਏ ਸਾਰੇ ਦੇਖਣ ਕਿ ਉਹ ਹੈਗਾ ਕਿ ਖਾ ਲਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੋਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਪੈੜਾਂ ਦੇਖੀਏ, ਪੈੜਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮੇ ਹੋਏ, ਸੁੰਘਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਲਯੋਗੀ! ਤੈਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖਾਧਾ? ਆਹ ਦੇਖ ਉਹਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁੰਘਿਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਵੱਢ ਕੇ ਖਾ ਲਓਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਆਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਮਝ 'ਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ, ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਗੈਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਣ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੰਕਾ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਦਾ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਸ਼ੇਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੱਠ ਕੇ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁੰਘਿਆ, ਸੁੰਘ ਕੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਉਹ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੱਠ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਚ ਗਏ ਅੱਜ ਤਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ

ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁੰਘਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਆਇਆ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਉਥੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਅੱਖ ਦੇ ਕੋਏ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਲਓ, ਚੰਦ ਦੇ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੋਤੀਆ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬਲਬ ਦੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਦਿੱਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੁੰਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਅੱਖ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਏਵੇਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰਲੀ ਸੋਝੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸ਼ੇਰ ਹੈ, ਆਹ ਸੱਪ ਹੈ, ਫਲਾਣਾ ਹੈ, ਚੋਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨੇ, ਹੋਰ ਇੱਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ੇਰ। ਇਹ ਸੰਸਾ ਉਤਰਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਬਾਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ -

ਠਾਕੁਰ ਤਮੁ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ ॥

ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਜਦੋਂ ਜਲਵਾ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਅਨਹਲ-ਹੱਕ-ਬਗੋ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਨਸੂਰ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਾ, ਉਹ ਰੱਬ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਰ ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਪ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਭਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਇਹ ਬਦਲ ਜਾਣੀ ਹੈ -

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ

ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੯

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ, ਓਨੀ ਤੱਕ ਠੀਕ ਹੈ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਨੇਕ ਨੇ। ਤੈਨੂੰ ਉਚੀ ਤੋਂ ਉਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਚੇ ਤੋਂ ਉਚਾ ਸਵਰਗ ਮਿਲੇਗਾ। ਸੁੱਖ ਮਿਲੇਗਾ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਵਾਵੇ ਮਹਾਰਾਜ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਘਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ ਵਗੈਰਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਲੱਖ ਸਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਆਏਗਾ, ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਵੇ। ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਆ ਜਾਏਗਾ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਵੇ। ਨਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਸ ਜਨਮ 'ਚ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਜਨਮ ਦੇ ਦੇ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲਾ ਦੇ, ਪੂਰਨ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ। ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਹੜੇ ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਹ ਜਾਂਦੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਜਨ! ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਲੰਘਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਲੰਘਦੇ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਨੇ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਯੋਗ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ

ਚਾਲੇ ਥੇ ਹਰਿ ਮਿਲਨ ਕਉ ਬੀਚੈ ਅਟਕਿਓ ਚੀਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਚਿੱਤ ਫੜ ਲਿਆ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਮਿਲਣ ਸੀਗੇ ਪਰ ਰਹਿ ਗਏ ਵਿਚਾਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਇੱਕ ਜਨਮ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਨਮ-ਦਰ-ਜਨਮ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਧੰਨੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ? ਆਹ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਰਾਹ ਪਾਇਆ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ, ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਅਸੁਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈਗਾ, ਆਹ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂ। ਸੌ ਜਨਮ ਦਾ ਪੜਦਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਸੌ ਜਨਮ ਤੋਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਉੱਗਰ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ ਕੇ, ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ, ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਸਹਿਜ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਸਤੰਗੁਣੀ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਰਜੇ ਗੁਣੀ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤੂੰਹੀਂ ਹੈ, ਦੇਖ ਲੈ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਤਾਂ ਸੌ ਜਨਮ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਐਨੇ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਤੇਰਾ ਪਿਛਲਾ ਪੂਰਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬੱਸ ਇੱਕ ਪੁੰਆਇੰਟ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੁੰਆਇੰਟ ਤੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਐਂ ਨਾ ਸੋਚ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸੋ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲੋਚਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਿੰਧਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਸੁੱਖ ਨੇ ਉਹ ਖਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ, ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦਾ ਜੋ ਪਿਛਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਤਪ ਹੈ ਉਹ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਉਹਨੇ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੰਡਲ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹੈਗੇ ਸਾਰੇ ਮੰਡਲ ਪਾਰ ਕਰ ਲਏ। ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਤੱਕ ਵੀ ਜੇ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਦੂਜੇ ਜਨਮ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰਲਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ। ਜਦ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਇੱਕ ਦਮ ਅਵਸਥਾ ਉਹਦੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਕਿ ਇਹਨੇ ਤਪ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਜਪ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਗਿਆਨ ਪਿਛਲਾ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗਵਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਵਸ਼ਾਨੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੀਂ। ਉਹ ਪਏ

ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਖ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਸਾਲ, ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ, ਲੱਖ ਸਾਲ, ਦਸ ਲੱਖ ਸਾਲ, ਇਹ ਕੋਈ ਬੰਧੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੇ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕਰਿਆ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਰੂਹਾਨੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈਆਂ ਇਹ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਬਚਪਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਰਜਨ! ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਤਪ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿੱਥੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ 'ਚ। ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ 'ਚ ਉਹਦੇ ਮਨ ਨੇ ਅਜੇ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਲਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ, ਆਤਮ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਖਰੀ ਪੁੰਆਇੰਟ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਵਾਲ ਜਿੰਨਾਂ ਹੀ ਫਰਕ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਦਸ-ਦਸ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਲੈਕਚਰ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਂਵ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਕਰੋੜਾਂ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਦ ਲੱਭ ਜਾਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਸਾਰਾ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਐਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। ਇਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਲਾਈਟ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਮੁੱਕਦੀ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਅਗਾਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ-

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾਹ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਨੇ ਉਹ -

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਹ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ
ਜਿਹੜਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ।

ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ? ਹੈ ਕੌਣ ਉਹ? -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੇ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਿ ਲਓ, ਭਗਤ ਕਹਿ ਲਓ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਿ ਲਓ, ਗੁਰਮੁਖ ਕਹਿ ਲਓ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਦੇ ਦਿਓ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਦਵੀ ਹੈ। ਕਣਕ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕਣਕ ਕਹਿ ਲਓ, ਚਾਹੇ wheat ਕਹਿ, ਚਾਹੇ ਗੰਧਮ ਕਹਿ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਗੋਹੁੰ ਕਹਿ ਲਓ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲਓ। ਕਣਕ ਤਾਂ ਕਣਕ ਹੀ ਹੈ। ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ। ਪਿਛਲੇ ਜਿਹੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਦੂਰ ਦੇਸ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਅਤਿ ਉਚੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਬੜੀ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਅਸਲੀ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂ ਗੁਰਸਿੱਖੇ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਸੀਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹੀ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਖਾਨਦਾਨ ਹੈ ਬੜੇ ਸ਼ਰੀਫ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਆਹਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਉਹ ਲੜਕੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਥਰੀ ਹੈ, ਮਰਿਆਦਾ ਪੂਰਸ਼ੋਤਮ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ, ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀ ਹੋਈ ਨੇ ਇੱਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਭਾਈ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਜਾ ਤੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬੋਲ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡਾ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ

ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਜੁਆਨ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਬਲ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲਿਆਓ ਉਸਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ, ਆਇਆ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਨਿੰਗਰਾ! ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਵਤੀਰਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਦੀ ਤੇਰੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ, ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ ਤੂੰ। ਨਾ ਕੋਈ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਘਾਅ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਗਿਆ ਵੈਰਾਗ ਨਿਆਣੀ ਉਮਰੇ,
ਪੁੱਛਣ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਾਕਾ! ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਹੈ।

ਬਿਰਧ ਹੋ ਗਏ ਭੋਗ-ਭੋਗ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੈਰਾਗ ਨਹੀਂ ਉਪਜਿਆ, ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਬੈਰਾਗ ਕਿੱਥੋਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਜੋ ਬਾਣੀ ਹੈ ਇਹ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਣ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ,
ਮੇਰੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਲੇਜੇ ਛੇਕ।**

**ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੨੪

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਬਾਣ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ਬਾਣ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੱਜ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਤੁਕ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ -

**ਏ ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਏਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਤੂ ਜਿ ਦੇਖਦਾ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥
ਸਾਥਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥
ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਮੁਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਿ ਤੂ ਹੋਵੈ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਪਿਆਰੇ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਹੋਇਆ। ਰੋਈ ਗਿਆ ਮੈਂ। ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੁਕ ਆਵੇ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਬਾਣੀ। ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਰੇਤਾ

ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ, ਉਥੋਂ ਹੋਰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਤੇ ਵਿਜੋਗ ਦੀ ਖੇਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੀਵ ਆਉਂਦੇ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੁਕਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਣ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਛਾਣ। ਐਵੇਂ ਝੂਠੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਮੇਰਾ ਫਲਾਣਾ-ਮੇਰਾ ਫਲਾਣਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ। ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਮਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਦੀ ਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਸਤੀ ਦੇਖੀ ਮੈਂ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੜੇ ਬੰਦੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਕੋਈ ਏਧਰ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਕੋਈ ਓਧਰ ਨੂੰ। ਆਹੀ ਹਾਲ ਕੁਟੰਬ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਗਏ, ਵਿਛੜ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ-

ਜੁੜਿ ਜੁੜਿ ਵਿਛੜੇ ਵਿਛੜਿ ਜੁੜੇ ॥

ਜੀਵਿ ਜੀਵਿ ਮੁਏ ਮੁਏ ਜੀਵੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੮

ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕੀਹਦਾ ਮੇਲ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਡ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਡ ਕੇ, ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ, ਇਕੱਠੇ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਏਧਰ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਓਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ।

ਬਿਰਥੈ ਹੇਠਿ ਸਭਿ ਜੰਤੁ ਇਕਠੇ ॥

ਇਕਿ ਤਤੇ ਇਕਿ ਬੋਲਨਿ ਮਿਠੇ ॥

ਅਸਤੁ ਉਦੇਤੁ ਭਇਆ ਉਠਿ ਚਲੇ

ਜਿਉ ਜਿਉ ਅਉਧ ਵਿਹਾਣੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੯

ਸੋ ਇਹ ਚਿੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਾਲ ਲੱਗੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਸਕਾਰਥਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਪਿਆਰ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਾ ਲੈ। ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੈ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥

ਮਨ ਊਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੁਤ ਜਮ ਦਲੈ ॥

ਤਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਮਹਾਰਾਜ, ਨਾਮ ਨੇ ਤਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਏ ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੮

ਤੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ, ਇਹਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ 'ਚ ਤੂੰ ਪੈ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਵੀ ਤੇਰਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਨਿਤਨੇਮ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਿਆਰ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਪਰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ-

ਏਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਤੂ ਜਿ ਦੇਖਦਾ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ -

ਓਥੈ ਹਬੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੁਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤੁ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਜਿਹੜਾ ਮਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਬੈਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕੀ ਬੋਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਜੇ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਮੌਹਦੇ ਨੇ, ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੇਰਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਾਥਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਪੁੱਛਦੇ ਓ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਚਿੱਤ ਕਿਉਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਕਿਉਂ ਖਪਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਇਆ ਸੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹੋ ਤੇਰੀ ਬਾਰੀ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣੇ ਦੀ।

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ ॥

ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ॥

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥

ਉਰਥਿ ਪਰੇ ਜੋ ਛੋਡਿ ਛਡਾਨਾ ॥

ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੋ ਇਹ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਆਦਮੀ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਾਥਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਜੀ ਚਿੱਤ ਲਾ ਤੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਗਾਹਾਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਬੁਰਾ ਫਸ ਗਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੇ। ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਮੋੜ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਰਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਕਰ ਆਇਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਘੁੰਮਣਬਾਣ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਘਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੂੰ, ਤੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਤੇਰੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੇ ਜੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਕੁਛ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਨਿਯਮ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਪਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਦੇਣਾ, ਪਾਠ ਕਰਾਉਣੇ, ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣੀ ਇਹ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਤਰ ਰਿਣ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਰਿਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰਿਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ production ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਵੱਧ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਫਸਣਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੇਜਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਾਰਾ। ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ, ਚਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਛੁਡਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਿੱਤ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਭੁੱਲ ਜਾਏਗਾ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ, ਤੇਰੇ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਉਹ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਫਿਰੀ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹੀ ਰਚਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਫੁਰਨੇ ਭਜਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ। ਫਸ ਗਿਆ ਤੂੰ ਡਿਊਟੀ ਤਾਂ ਦੇਹ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗਰਕ ਨਾ ਹੋ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਦੇ। ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰ, ਲੇਕਿਨ ਫਸ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ। ਚਿੱਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਲਾ। ਜਦ ਤੇਰਾ ਚਿੱਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਤੂੰ ਫਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨੇ ਅੱਗੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਣਾ, ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਪੀ ਗਿਆ, ਖਪਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਵੀ ਕਰੀਆਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਤਾਂ ਪਾ ਜਾਵਾਂ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਥਾਂ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੇਗਾ, ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲਏਗਾ, ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਠੱਗੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਧੋਖੇ ਕਰੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਗਾਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਓਂ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਹੁਣ ਅਗਲਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਿ ਤੂ ਹੋਵੈ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਸ-ਸਾਸ ਦੇ ਗੋੜੇ ਜਪ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੨

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪ। ਪਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿੱਚ ਪਵਾਂਗੇ, ਚਿੱਤ ਲਾਵਾਂਗੇ, ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਤਾਂ ਕਿੱਧਰੇ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਬੈਠਾਂਗੇ, ਘੰਟਾ ਤਾਂ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਐਧਰ ਨੂੰ ਨੱਠਿਆ, ਓਧਰੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਹਰਿਆ ਅਵਾਰਾ ਡੰਗਰ ਵਰਗਾ ਮਨ ਹੈ। ਟਿਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ। ਸੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਨਾ ਸਮਝੋ, ਬੱਚਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਗਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲਾਹਾ ਦੇਖਦੇ ਓ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸਨੂੰ ਬੈਰਾਗ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁੱਤੇ ਇਹਦੇ ਓ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ,

ਇਹਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਬੈਰਾਗ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਤੋਂ।

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ ॥

ਮਨਮੁਖ ਖਾਏ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ

ਜਿਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੩

ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ, ਬਗੈਰ ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ, ਪਰ ਇਹ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੋਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫਸਿਆ, ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਿੰਗਰਾ! ਦੇਖ, ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣ ਜਾ, ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਬਣ ਜਾ। ਦੋਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਕਾਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਉਹਨੂੰ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੱਤ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੀ ਨਾ ਆਇਆ, ਪਾਣੀ ਪੀਈ ਗਏ, ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ,

ਭਜਨ ਕਰੀ ਗਏ। ਅੱਠਵੇਂ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਔਖਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਾ ਬਿਠਾਏ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਲੋਕ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਵਿਹਲਾ ਬੈਠਾ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੁੱਖ ਦੇਵਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬਾਣਾਂ ਪਹਿਨਿਆ, ਕੁਮੰਡਲ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਿਆ। ਆਸਣ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਸਾਧੂ ਦਾ ਵੇਸ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੇਠ ਦੇ ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਵਿਆਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੰਗਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗਰੀਬ, ਗੁਰਬੇ, ਲੋੜਵੰਦ ਆ ਕੇ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਮੰਗਦਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਗਈ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਧੂ ਹੈ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚ ਨਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਦੋਸ਼ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਇਹ ਦੋਸ਼। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਬਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ। ਜੇ ਪੂਰੇ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦਾ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਦੋਸ਼ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿੰਗਰਾ! ਉਹ ਸੰਤ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਵਗਣ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸੰਤ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਸੇਠ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਉਹਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੋ ਓ, ਉਹਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲਾਉਣੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਘਰ ਦੱਸ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਉਠੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। ਸੰਤ ਉਠ ਪਏ, ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਇੱਕ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ। ਓਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਿਸਾਲ ਫੜੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜ ਲਏ। ਦੂਜੇ ਵਲ ਨੂੰ ਗਏ, ਉਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਾ ਦੌੜਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਸੇਠ ਨੇ ਐਨੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਐ ਦੇਵ ਗਣੇ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣਾ ਕੀਹਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਸੇਠ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ? ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਮਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੀੜੇ ਦੇ,
ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇਵੇ ਬੰਦਿਆ।**

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ

ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦

ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਉਹ ਸੇਠ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਰੇਕ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਵਾਲਾ। ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣਾ ਉਹਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਸੇਠ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿੰਦਾ ਜਦ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨਰਾਜ਼ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਸੇਠ ਦਾ ਘਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜਾਲਦੇ ਓ। ਗਲਤੀ ਆਪ ਦੀ ਤੇ ਘਰ ਉਹਦਾ ਜਾਲ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਜੇ ਸਾਧੂ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਰਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤ ਹੈ-

**ਕਬੀਰ ਸੰਤੁ ਨ ਛਾਡੈ ਸੰਤਈ ਜਉ ਕੋਟਿਕ ਮਿਲਹਿ ਅਸੰਤੁ ॥
ਮਲਿਆਗਰੁ ਭੁਯੰਗਮ ਬੇਢਿਓ ਤ ਸੀਤਲਤਾ ਨ ਤਜੰਤੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਉਹ ਸੀਤਲਤਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੈਰਾਗ ਹੋਇਆ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਵਿਚੋਂ। ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ ਛੱਡਾ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਤਮਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਦੂਰ ਤੱਕ ਭਰਮਣ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਲੋਕ ਸਤੰ ਗੁਣੀ ਸੀ, ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਦੇ ਸੀ, ਮੰਡਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਥਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਚੌਮਾਸਾ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਟਿਕ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਟਾਈਮ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ। ਬਾਕੀ ਟਾਈਮ ਭਜਨ 'ਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦੇਣਾ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੇਠ ਉਹਨੂੰ ਜਦ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

.....**ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ॥**

ਅੰਗ - ੪੩੫

ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੀਹਨੂੰ ਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਰਖ 'ਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰੇ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬਣਾਈਏ ਪਰਖ ਕੇ। ਸੋ ਸੇਠ ਨੇ, ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਆ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਦਰਖਤਾਂ ਥੱਲੇ ਲਾ ਲਏ, ਦਰਖਤ ਸੰਘਣੇ ਸੀ, ਕੋਲ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਨਦੀ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਹ ਸੰਤ ਚਲੇ ਗਏ, ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਸਣ ਆਪਣਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਜਦ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੇਠ ਦੇ ਬੰਦੇ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਡਲੀ 'ਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸੰਤ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਨਦੀਓਂ ਪਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਬੜੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਭਜਨ 'ਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੇਠ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੇਠ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ, ਪਰਖ ਕਰੋ ਉਹਦੀ। ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦਿਓ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਪਾਈ ਜਾਓ, ਫੇਰ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਹੋ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਰਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਬੈਠੇ ਓ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਗਲਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਇੱਥੇ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ। ਬਹੁਤ ਸੁਆਦੁ ਭੋਜਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਸੀ, ਮਿੱਠੇ ਵੀ ਸੀ, ਖੱਟੇ ਵੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਰੀਝ ਦੇ ਨਾਲ ਹਲਵਾਈਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਛਕ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਰੁਚੀ ਜਗਾਓ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਦੇਖੋ ਕੀ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ 'ਚ ਜਦ ਹੋਏਗਾ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਨੂੰ ਫਿਕਰ ਕਰਦੇ ਓ ਐਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਸੇਠ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਹਿ ਦਿਓ ਸੇਠ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਭੋਜ ਦਿਤਾ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਫੇਰ ਛਕਾਇਆ, ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਨਿਰੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਓਹੋ ਸੰਤ ਜੀ! ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਹ ਤਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਾਈ ਲਿਆਏ ਸੀਗੇ, ਆਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਚੇ ਪਏ ਸੀਗੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਨਾਉਣੀ ਮੰਗਤਾ ਆ ਗਿਆ, ਸੇਠ ਦਾ ਭੋਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਨਾ ਖਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਮੰਗਤਾ ਆਇਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿਓ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਭਾਈ, ਆਹ ਤੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲੈ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਵੀ ਭੁੱਖਿਆਂ ਦਾ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਸੰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਭੰਡਾਰਾ ਕੀਤਾ ਘਰ। ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਸੇਠ ਆਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਦੋ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਖੇ ਰਹੋ ਓ ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਵਰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ। ਬਹੁਤ ਮੈਂ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਨੇ। ਮਠਿਆਈ ਵੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਸਲੂਣੇ ਵੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਖੱਟੇ ਵੀ, ਮਿੱਠੇ ਵੀ, ਪੂਰੇ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ, ਚਲੋ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਛਕ ਕੇ ਤਿਪਤੀ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਸੇਠ ਜੀ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ, ਵਰਤਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਸੇਠ ਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਆਏ, ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹੋਏ ਲਿਆਂਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸੰਤ ਜਦ ਆਇਆ, ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹੋਰ ਸਭ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇਣਾ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਲੰਘਣ ਦੇਣਾ ਤੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਦੇਣਾ। ਜਦ ਸੰਤ ਸਾਰੇ ਸੇਠ ਦੀ ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਵੜਨ ਲੱਗੇ, ਧੰਨ ਓ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਓ ਤੁਸੀਂ, ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਤੂੰ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ? ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸੰਤ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਸੰਤ ਕਿਹੜਾ ਕਹਿ ਦਏਗਾ, ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਨਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੇਠ ਜੀ ਫੇਰ ਆਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਪਛਾਣਿਆ ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਭੰਡਾਰਾ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਐਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਸੰਤੋਖੀ ਓ, ਪਰ ਕਿੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੇਠ ਜੀ! ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਧੱਕੇ ਧੁੱਕੇ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਰਤ ਗਏ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਜਦ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੇਠ ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਪਾਲਕੀ ਲੈ ਆਂਦੀ, ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਬੈਠੋ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਸੀਤਲਦਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਦਾ, ਅਗਨੀ ਦਾਸ ਹੀ ਲੱਭੇ ਸੀ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰ ਦਿਓ, ਤੜੀ-ਤੜਬਲੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਔਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਦਾਸ ਨੇ ਸੀਤਲ ਦਾਸ ਨੇ। ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ ਸੰਤ ਬਣਨਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਿੰਗਰਾ! ਜੇ ਤੂੰ ਸੰਤ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣ ਜਾ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਆਪ ਵੀ ਤਰੋਗਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਏਂਗਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਐਸੀਆਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣਨਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾ ਲੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾ ਲੈ,
ਮਾਇਆ ਜਾਣ ਦਾਸੀ ਰੱਬ ਦੀ।**

**ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰੈ ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰੁ ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥**

ਅੰਗ - ੯੫੨

ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਲਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਹਰ ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਕਰਣ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਖੂਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਛੱਪਰ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਉਪਰ ਚੁੱਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਰਜਨ! ਅੱਜ ਦਾਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ? ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਿਹਾ ਸੱਚ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦਾਨੀ ਹਾਂ, ਪੰਜੇ ਭਰਾ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਸੂਰਜ ਛੁੱਪ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਰੇ ਤਾਂ ਹੈਗੇ, ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਓਹ ਕੌਣ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਰਣ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਣ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਦਾਨੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਆਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਰੂਪ ਬਦਲ ਲਏ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਅਰਜਨ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰਣ ਦੇ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਰਣ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਸ ਰੱਖ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦਲਿੰਦਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਦਲਿੰਦਰ ਦੀ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਕਾਲੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਚੱਲਿਆ ਹੈਂ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉੱਡ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਆਸ ਰੱਖ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾ! ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਆਹ ਮੇਰਾ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਪਿਆ, ਸ਼ਸਤਰ ਪਏ ਨੇ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੱਡੀ ਦੀ, ਗੁਰਦੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਦਿਲ ਦੀ ਲੋੜ, ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਤੂੰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਵਾਂ? ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕਹਿੰਦਾ ਦਾਨੀ ਹੋ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪਰਤ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਦੰਦ ਭੰਨ ਲਓ ਲੈ ਜਾਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਭੰਨਣੇ, ਆਪ ਦੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਿੱਲਿਆ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਨਿਗ੍ਰਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਇੰਚ-ਇੰਚ ਕਰਕੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਘਾਇਲ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉੱਚਾ ਉਠਾ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ ਉਹਦਾ ਤੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਿਵਾਨ ਤਿਆਰ ਬੈਠੋ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੋ। ਰੂਹ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਛੱਡ ਗਈ ਸਰੀਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਅਰਜਨ! ਦੱਸ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦਾਨੀ ਹੈ ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੀ ਦਾਨ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਰਹੀਂ। ਬੰਦਗੀ ਕਰੀਂ, ਨਾਮ ਜਪੀਂ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਈਂ। ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏਂਗਾ।

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੬

ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਦੇਵੇਂ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ -

ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸੀਗਾ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਸਰਦੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ। ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ, ਕੰਬੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੰਦ ਵਜਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਕਬੂਤਰ-ਕਬੂਤਰੀ ਕੁਪੋਤੀ ਦਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਸੀਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹਦਾ ਦੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਕਿ ਅਤਿਥੀ ਆ ਗਿਆ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਾ ਤਾਂ ਹਟਾਈਏ। ਕਬੂਤਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਅੱਗ ਦੇ ਜਲਦੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਕੁਛ ਲੈ ਕੇ

ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮੀਂਗਣ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ। ਉਸ ਸੁਲਘਦੀ ਮੀਂਗਣ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ। ਫਟਾਫਟ ਆਪਣਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਤੋੜ ਕੇ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਅੱਗ ਵੀ ਆ ਗਈ, ਲਕੜੀ ਵੀ ਛੋਟੀ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਖਾ ਲਿਆ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ। ਵੱਡੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਚੁਗ ਲਿਆਇਆ। ਧੁਣੀ ਲਾ ਲਈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਜਾਏਗੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਦੋ ਆਪਾਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਅਤਿਥੀ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹਦਾ ਦੋਸ਼ ਕੀਹਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ। ਬਈ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਧੂਣੇ ਵਿੱਚ ਗਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾ ਲਏਗਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਨਾ ਗਿਰ। ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਤੇ ਮੈਂ ਗਿਰਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖ, ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਔਖੇ ਕਰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁੰਦੀ ਆਉਂਦੀ ਉਹਨੂੰ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਤੂੰ ਰਹਿ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ, ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੈ ਬਈ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਕਬੂਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਹਨੇ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾ ਲਈ। ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਜਜ਼ਬਾ ਉਠਿਆ ਕਿ ਮਨਾਂ! ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਲਿਆਂਦੀ। ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਹੀ ਤੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਮੇਰੇ ਸੁੱਖ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਜਲਾ ਲਏ ਤੇ ਮੈਂ ਖਾ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਖਾ ਕੇ ਹਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੈਂ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਵਾਨ ਆ ਗਏ। ਰੁਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ, ਦੋਹਾਂ ਕਬੂਤਰ ਦੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਵਾਨਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸੋ ਨਿੰਗਰਾ! ਸਾਧੂ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣ। ਹੁਣ ਦੇਖ ਕਿੰਨੇ ਸਿੰਘ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਹਿਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਅਸੀਂ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਵੀ personal ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਨਾ ਉਹ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕਰ ਸਕਣ, ਨਾ ਉਹ ਕੋਈ ਸ਼ਿਵਾਲਾ, ਦਿਵਾਲਾ ਬਣਾ ਸਕਣ, ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਸਕਣ, ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਗਊ ਗਰੀਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ -

ਤਿਲਕ ਜੰਝੁ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੁ ਤਾਕਾ॥ ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ॥

ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨੇ ਜੰਝੂ ਤੇ ਗਊ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕਿੰਨੇ ਆਏ ਬੈਠੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਾ ਲਓ। ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ

ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫਿੱਟ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਛੱਡ ਜਾਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਲੋ-ਪਲੋਸੋ ਉਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ, ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਦਿਲ ਲਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੋ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਤੀ ਬੰਦੇ ਓ, ਜੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਕਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਓ ਉਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਲਗਨ ਹੈਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਓ। ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਓ, ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਓ, 24 ਘੰਟੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਲਓ, ਦਸਵੰਧ ਵੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਕੱਢੋ, ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਦੇਵੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਸੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਲੰਘ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਆਏਗੀ, ਉਦੋਂ ਉਹ ਸੰਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਗਿਆ ਭਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਜਲਵਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਰੱਬ ਦਾ। ਇਹ ਛੇਵੀਂ ਮੰਜ਼ਲ ਵਹਿਦੀਅਤ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਭਜਨ ਦੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਜਲਵਾ ਦੇਖਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਵਿਸਮਾਦ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਲਵਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰਮ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ ਸੰਸਾ ਮੇਰਾ ਉਤਰ ਗਿਆ,
ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇਆ।**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥ ਅੰਗ-੪੬੭

ਇਸੇ ਜਨਮ 'ਚ ਜੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹ ਕੰਮ, ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸੱਤ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੂੰ 24 ਸਾਲ ਲੱਗੇ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਤਲਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ, ਢੁੰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਢੁੰਡਦਾ ਸੀ।

ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਲੱਗੇ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਉਹਨੇ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨਾਲ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ, ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੂਲ ਨੇ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਫੇਰ ਉਹ ਉਸੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਮਾਰਫਤ ਰੱਬ ਦਾ ਗਿਆਨ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੂਰ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ -

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੦

ਉਹੀ ਹੈ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਹ ਮਾਰਫਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਈ ਗੱਲ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਥੀ ਮੰਜ਼ਲ ਆ ਗਈ ਉਹਨੂੰ ਵਹਿਦੀਅਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲਿਵ ਲੱਗ ਜਾਣੀ, ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਵੀਂ ਮੰਜ਼ਲ ਆ ਗਈ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਛੇਵੀਂ ਮੰਜ਼ਲ ਆ ਗਈ, ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਨੂਰ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸਮਾਦ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੈਰਾਨ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਤਾਲ ਤਰ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਹੜੀ ਸੱਤਵੀਂ ਮੰਜ਼ਲ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ, ਜੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਗੁਰੂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਲ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੇ ਆਪਣਾ ਡੇਲਾ ਕੱਢ ਕੇ ਅੱਗ ਲੈ ਆਂਦੀ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਪਰਖ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੱਫੀ 'ਚ ਲੈ ਕੇ 'ਹਮਾ-ਅਜ-ਐਸ਼ਤ' ਦੇ ਬਚਨ ਕਰੇ, ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦੇ। ਫਰੀਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਕਾਇਮ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਫਰੀਦ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਅਸਲੀਅਤ ਰਹਿ ਗਈ। ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੈ ਇੱਕ ਤਾਂ ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਲੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਟੋਹਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਮੰਜ਼ਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਉਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਜਨਮ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਘਰ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਈਏ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣ, ਐਸ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੰਜਾਹ ਥਾਉਂ 'ਤੇ ਗਿਰੇ ਹਾਂ, ਤਿਲਕ-ਤਿਲਕ ਗਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਗਲੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਏਗਾ। ਕੁਸੰਗੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਲੱਭ ਗਿਆ, ਸ਼ਰਾਬ ਕਬਾਬ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 19 ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਗਾਥਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - ੪੮)

ਉਹ ਵੇਲੇ ਭੁੱਖਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ ਇਹਦੀਆਂ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ!
ਐਡਾ ਦਿਆਲੂ! ਐਡਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਜਿੱਥੇ ਮੇਰਾ
ਸਿੱਖ, ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ
ਇਹ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਸੀ ਇਹ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਰਦੇ
'ਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸੀ।

ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ
ਜਾਣ ਕੇ ਹਰ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ।
ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੌਕਾ
ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ
ਨੇ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ,
ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਲੋਅ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ੍ਹਾ ਦਾ ਸੰਗਮ
ਹੈ ਧਰਤੀ ਤਪੀ ਪਈ ਹੈ ਮਾਲਵੇ ਦੀ, ਰੇਤਾ ਹੀ ਰੇਤਾ ਹੀ ਚਾਰੋਂ
ਪਾਸੇ। ਕਿਤੇ ਹਰੇਵਾਈ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਜਿੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਥੇ ਖਸ ਦੇ ਪਰਦੇ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ੇਰਾ ਵਗੈਰਾ
ਲਾ ਕੇ ਐਨੀ ਠੰਢ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ
ਨੇ। ਅੱਜ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਸਦਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲੱਕੜਾਂ
ਵੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੁੰਨਾ ਨਾਲ
ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਦਸ ਵੱਜ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ
ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੁੱਤਰ! ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਸ ਐਸਾ ਸੀ ਮਾਲਵੇ
ਦਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਉਥੇ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪਾਣੀ
ਕਿਸੇ ਟੋਭੇ 'ਚੋਂ, ਜਾਂ ਮੀਂਹ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ
ਸੀ ਟੋਭੇ ਪੁੱਟ ਕੇ, ਉਤੋਂ ਲਿਪ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਬਾਹਰਲੀ ਹਵਾ ਪੈਂਦੀ
ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਚਾਰ-ਚਾਰ, ਪੰਜ-ਪੰਜ
ਮਹੀਨੇ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਦੇ ਸੀ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ
ਸੀ, ਮੀਂਹ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਹੋਈ, ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿੰਦਾ
ਸੀ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਕੁੰਨੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਦਰਖਤ ਦੇ
ਨਾਲ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ, ਬੜੀ ਹੀ ਗਰਮ ਹਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੂ,
ਪਿੰਡਾ ਸਾੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਸ ਵੱਜ ਗਏ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ
ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਨੇ,
ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟਾ ਰੂਪਾ! ਪਿਆਸ ਬੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ
ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਆਪਾਂ
ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੀ ਲਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਓਨਾਂ
ਹੀ ਪਾਣੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਭਰ ਪੀਣਾ ਸੀ। ਸੋ
ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਤੇ ਹੋਏ, ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲੋਕਿਨ
ਚਿੱਤ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿਹਲਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਪ
ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ
ਬਿਲਕੁਲ ਖਿਆਲ ਗਲਤ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ

ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ, ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਾਂਗਾ, ਕਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੈ
ਕਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਵਸ ਗਿਆ
ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਰੱਤਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੰਮ
ਕਰੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ
ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ
ਨੇ। ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ, ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਤੁਰਦੇ ਨੇ, ਜਾਂਦੇ
ਨੇ ਲੱਕੜਾਂ ਕੱਟਦੇ ਨੇ ਲੋਕਿਨ ਧਿਆਨ ਐਨਾ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ
ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ -

**ਧਾਰਨਾ - ਚਿੱਤ ਰੱਖੀਏ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲੇ,
ਹੱਥੀਂ ਪੈਰੀਂ ਕੰਮ ਕਰੀਏ।**

**ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮਾਲਿ ॥
ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੨੬

ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਹਰ ਵਕਤ ਜੁੜਿਆ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ
ਵੀ ਉਹ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸੋ ਲੱਕੜੀ ਵੱਢ ਰਹੇ ਨੇ, ਦਸ
ਵਜ ਗਏ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ, ਪੁੱਤਰ! ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ
ਲੱਗ ਗਈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਆਪਾਂ ਪੀ ਲਈਏ, ਕੁਛ ਦੁਪਹਿਰੇ ਪੀ
ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਕੁਛ ਫੇਰ ਲੋਢੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਪੀ ਲਵਾਂਗੇ, ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ
ਪਿਆਸ ਬੁੱਝ ਜਾਵੇ।

ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਬਰਤਨ ਚੁੱਕਿਆ ਕਿ ਆਪ ਵੀ ਪੀ ਲਵਾਂਗਾ
ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਥੇ ਗਿਆ,
ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਕੁੰਨੇ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ?
ਕਿਉਂਕਿ ਹੋ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੋਅ ਨਾਲ ਪਾਣੀ। ਵਾਪਸ
ਆ ਗਿਆ, ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਵੇ,
ਤੇ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪੀਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਵਾਪਸ
ਆ ਗਿਆ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ
ਲਿਆਇਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ
ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਬਹੁਤਾ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੀਂਦੇ ਨੇ ਐਸਾ ਪਾਣੀ। ਆਪਾਂ

ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਪੀਣਗੇ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਪੀਵਾਂਗੇ। ਪਿਤਾ ਵੀ ਉਸੇ ਰਾਸ ਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਆਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੇਰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਲੋਅ ਚਲਦੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਟ ਸਕਦਾ, ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭੁੱਖਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਭ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ, ਗਲ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾਨ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵੱਜ ਗਏ, ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵੱਜ ਗਏ, ਦੋਵੇਂ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ, ਹੋਸ਼ ਘੱਟ ਗਈ। ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਪੀਓਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੀਆਂਗੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ਅਸੀਂ ਕੀਟ ਹਾਂ, ਜੀਵ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪੀਏਏ? ਤੁਸੀਂ ਪੀਵੋ ਆ ਕੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਠੰਢੇ ਥਾਂ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਪਸ਼ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚੋਬਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਕਾਠੀ ਪੁਆ ਕੇ ਹੁਣੇ ਇੱਕ ਦਮ ਲਿਆ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਾਠੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ? ਪੈਂਧੇ ਖਾਨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਠੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿੱਧਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਉਹਨੇ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਇਕ ਦਮ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਪਲਾਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹੀ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਸਰਪਟ ਦੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ। ਪਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਧੂੜ ਉੱਡਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਿਸਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਚਲੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਐਉਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,
ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।
ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੇ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ
ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੪੦੩

ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਪਿੱਛੇ ਨੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੁੱਖੀ ਸੀ ਸਾਰੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਧੂੜ ਉੱਡਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਧੂੜ ਉੱਡਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪੈੜ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗਏ ਤਾਂ

ਕਿੱਥੇ ਗਏ?

**ਕਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਖੈਂਚ ਬਡੇਰੀ।
ਸੁਭ ਕੁਛ ਤਯਾਗ ਦੀਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ॥**

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

ਆਰਾਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਪਲੰਘ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਦੁਪਹਿਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ -

ਕਜਤਿ ਸੀਘ੍ਰ ਹੀ ਜੀਨ ਪਵਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

ਤੁਰੰਗ (ਘੋੜਾ) ਮੰਗਾਇਓ, ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਸਹਾਰ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਤੀਹ ਕੋਹ ਸੀਗੇ ਉਹ। ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਛਿਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਕੋਹ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ -

**ਤੀਸ ਕੋਸ ਪਹੁੰਚੇ ਛਿਨ ਮਾਂਗੀ।
ਹੋਇ ਤ੍ਰਿਪਾਤੁਰ ਇਤ ਉਤ ਜਾਂਗੀ॥**

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

ਪਿਆਸੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਦੇ ਇਧਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਓਧਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਭਾਈ! ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ। ਬਹੁਤ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂ?

**ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ
ਭਲੇ ਬੁਰ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।**

ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ, ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲਾ ਲਈ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ! ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ -

**ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਚ ਬਦਨ ਬਖਾਨੇ।
ਹਮ ਕੇ ਲਾਗੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਹਾਨੇ॥
ਖੋਜ ਰਹੇ ਜਲ ਕਤਹੂੰ ਨ ਪਾਯੋ।
ਜੇਠ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਹੁ ਤਪਤਾਯੋ॥**

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਇੱਕੋ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕਿ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਦੌੜਿਆ ਜਾ ਕੇ ਕੁੰਨਾ ਲਾਹ ਲਿਆ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਆ ਕੇ, ਪਿਤਾ ਵੀ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਿਆ। ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ, ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਸ ਤਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸੋਈ ਤਨ ਜਾਣੇ,
ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ।**

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੭

ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋਚ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਵੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਵੇ। ਜਦੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਓਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ,

ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ।

ਕਿਤੋਂ ਨਾ ਪਾਣੀ ਲੱਭਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਉੱਠ ਕੇ ਦੌੜੇ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁੰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਟੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਲਾਹ ਲਿਆ, ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਸ, ਭਾਈ ਸੱਧੂ ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਲ ਛਕਿਆ ਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਜਲ ਐਸੇ ਕਬਿ ਪੀਯੋ ਨ ਆਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੩

ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਦੇ ਐਸਾ ਅਸੀਂ ਜਲ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ? ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾਇਆ।

ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਦੀਨਸਿ ਕਰਿ ਅਨੁਰਾਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੩

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਕਰ ਲਏ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਢਲ ਗਏ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਪੈਂਧੇ ਖਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਜੁਆਨ ਸਾਰੇ, ਉਸੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ।

ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ? ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਿੱਧਰ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਐਵੇਂ ਸੀਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਦੇਰ ਹੋਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਇੱਕ ਛਿਨ ਨਾ ਆਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉਡ ਜਾਣੇ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੀਹ ਕੋਹ ਦਾ ਫਾਸਲਾ, ਤੀਹ ਕੋਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੱਠ-ਸੱਤਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਅਸੀਂ ਇੱਕੋ ਲਾਂਘ 'ਚ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਕਰਾ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ।

ਸੋ ਐਸਾ ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕੋਈ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ।

ਕੋਈ ਜਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਦੇਵੈ ਜੋਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੧

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੋਏ-ਹੋਏ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੇ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਆਪਾਂ, ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ,

ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ।

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਰਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਆਪਣਾ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਾ ਰੱਖਾਂ, ਨਾ ਤਨ ਰੱਖਾਂ, ਨਾ ਧਨ ਰੱਖਾਂ ਨਾ ਮਨ ਰੱਖਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਨੂੰ ਰੱਖਾਂ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਤੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਨਾ -

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੇ ॥

ਤਾ ਸੋਗਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਆਪਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਰਵਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਸਾਚੁ ਕਹੌ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ

ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੂੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਫਿਨਾਹ-ਫਿਲਾ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲੀ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੱਬ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਣਾ, ਕਹਿਣਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਦੇ ਤੁਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਓ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ ਕੁਛ। ਰਮਜ਼ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਮਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ। ਡੂੰਘਿਆਈ 'ਚ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਉਹ ਜੀਵ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ, ਬ੍ਰਹਮਬਿਰਤੀ ਆ ਗਈ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੌਣ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਨਾਨਕ ਤਰਵਰ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਰੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੫੫॥**

ਰਹਿੰਦਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਛਾਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

**ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ॥
ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣ ਸਰੋਤਿ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਦੋਂ ਪਛਾਣ 'ਚ ਆ ਗਈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੈ ਇੱਥੇ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗਿਆਨ, ਜਿਹੜਾ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਇਹ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੱਧ ਗਿਆਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬੇਨਤੀਆਂ

ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ ਸੋ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜੋ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਚਾਲ 'ਤੇ ਚਲਾਓ। ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਵੇ -

**ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥
ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੫੪

ਗੱਲ ਵਿਚਾਲੇ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਸਿਰੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ-
ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਤੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਹਾਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਆਪਣਾ ਦੀਦਾਰ ਬਖਸ਼, ਆਪਣੇ ਬਣਾ ਲੈ। ਆਪਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਤਨ ਵੀ, ਧਨ ਵੀ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਵੇ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੋ।

(-----)

(ਪੰਨਾ 15 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਉਹ ਜਨਮ ਐਸੇ ਆ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫਲ ਵੀ ਭੋਗਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਫੇਰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਭਜਨ ਦੀ, ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਲਈ। ਉਹ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਪ, ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਮਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ ਫੇਰ ਪੁਆਇੰਟ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ। ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਬਿਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ, ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਕਿ ਪੈਸਾ ਆਵੇ, ਪੈਸਾ ਆਵੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਸਾ ਆਏਗਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏਗਾ। ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਜਿਹੜਾ ਹੈਗਾ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਗੁਫਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ, ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਓਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਟਿਕਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤੱਤ ਬੇਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਅਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ 100% ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੀ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਤ ਤੇ ਰਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਤ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ, ਰੱਬ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਰੱਬ ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਤਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਸਭ ਦੇ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਉਂ

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ -

**ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥**

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

**ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੨੦੫

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਕਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਤ ਉੱਚੀ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਹੌਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਚੁੱਪ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਦਾ ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਚੁੱਪ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਕਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਗਾਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਕਿੰਨਿਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ clear; ਐਡੋ ਸੰਸਕਾਰ ਜੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਉਹ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੁਰੋ ਹੋਏ ਓ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਇਹ। ਤੁਰੋ ਅੱਗੇ, ਇਸੇ ਜਨਮ 'ਚ ਸਿੰਵਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਤ ਹੈ, ਇਹ ਘਰ-ਬਾਰੀ ਹੈ, ਘਰ-ਬਾਰੀ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸੀਗੇ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸੀ ਪੂਰੇ। ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। 150 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ

ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਸਾਵਣ ਆਇਆ ਸਖੀਏ,
ਮੇਰਾਂ ਨੇ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ - ੨.

ਮੇਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਮੂੰਧ ਕਟਾਰੇ ਜੇਵਡਾ ਤਿਨਿ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਖੰਨੀਐ
ਵੰਞਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੇ ॥
ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਮਾਣੁ ਕੀਆ ਹੈ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਕੇਹਾ ਮੇਰਾ ਮਾਣੇ ॥ ਚੂੜਾ
ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ ਸਣੁ ਬਾਹੀ ਸਣੁ ਬਾਹਾ ॥
ਏਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀਏ ਮੁੰਧੇ ਸਹੁ ਰਾਤੋ ਅਵਰਾਹਾ ॥
ਨਾ ਮਨੀਆਰੁ ਨ ਚੂੜੀਆ ਨਾ ਸੇ ਵੰਗੁੜੀਆਹਾ ॥
ਜੋ ਸਹ ਕੀਠਿ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸੇ ਬਾਹੜੀਆਹਾ ॥
ਸਭਿ ਸਹੀਆ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਗਈਆ
ਹਉ ਦਾਧੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਵਾ ॥
ਅੰਮਾਲੀ ਹਉ ਖਰੀ ਸੁਚਜੀ ਤੈ ਸਹ ਏਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥
ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈ ਪਟੀਆ ਭਰੀਐ ਮਾਗ ਸੰਧੂਰੇ ॥
ਅਗੈ ਗਈ ਨ ਮੰਨੀਆ ਮਰਉ ਵਿਸੁਰਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੫੫੮
ਧਾਰਨਾ - ਮੈ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ, ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੂ ਓ।

ਮੈ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੂ ॥
ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ
ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ ॥
ਸੁਪਨੈ ਆਇਆ ਭੀ ਗਇਆ ਮੈ ਜਲੁ ਭਰਿਆ ਰੋਇ ॥
ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ ਭੋਜਿ ਨ ਸਕਾ ਕੋਇ ॥
ਆਉ ਸਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤੁ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ ॥
ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥ ਕਿਉ ਨ
ਮਰੀਜੈ ਜੀਅੜਾ ਨ ਦੀਜੈ ਜਾ ਸਹੁ ਭਇਆ ਵਿਡਾਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਜਿੰਨੇ
ਕਦਮ ਕੋਈ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਓਸਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਜੋ ਬਿਰਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੇ

ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਹੁਕ ਉਠਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦਰਦ ਉਠਿਆ ਕਰਦਾ
ਹੈ, ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਛੀ, ਬਨਸਪਤੀ,
ਚਾਹੇ ਪਸ਼ੂ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਪਰਿੰਦੇ ਨੇ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ
ਮਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇੱਕ ਬਿਰਹਨੀ ਹੈ
ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ -

ਸੁਪਨੈ ਆਇਆ ਭੀ ਗਇਆ ਮੈ ਜਲੁ ਭਰਿਆ ਰੋਇ ॥
ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ
ਭੋਜਿ ਨ ਸਕਾ ਕੋਇ ॥
ਆਉ ਸਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤੁ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਨੀਂਦ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਦੂਰ-
ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੋੜ ਕੇ, ਦੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ
ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤੇ ਐਨਾ
ਬਿਰਹਾ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ?

ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਸੀਸ ਵੱਢ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ, ਬਗੈਰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਅਭਿਮਾਨ
ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ
ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਾਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ,
ਖੇੜੀਆਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸੀ, ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਰਹੀ ਸੀ।
ਅੱਜ 100 ਨੰਬਰ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ
ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਅਧੂਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋ
ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀ
ਦਾ ਕੰਮ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆ ਗਿਆ
ਗਰੀਬ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਲੜਕੀ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਈ
ਤੇ ਜੁਆਨ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਵਿਆਹਿਆਂ ਘਰ ਰੱਖਣਾ ਸਮਾਜ
ਦੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਗਿਣਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋਵੇ
ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ
ਲੜਕੀ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪੈਸਾ
ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ
ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਭ ਦੇ ਕਾਰਜ ਰਾਜ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।
ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਸੋਜ ਲਿਖਾਓ ਜੋ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਲਿਖਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ। ਭਾਈ

ਭਗੀਰਥ ਜੀ ਨੂੰ, ਮਲਸੀਹਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਛ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਜਾਹ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ, ਸਮਾਨ ਲੈ ਆ। ਪਰ ਇੱਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਠਹਿਰੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਠਹਿਰਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਗੜ ਜਾਏਗੀ। ਤੇਰਾ ਅੱਗਾ ਵਿਗੜ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਚੂੜਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੋ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰੀ ਸੀ, ਸੋ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਇੱਕ ਦੋ ਦਿਨ ਠਹਿਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਚੂੜੇ ਵਾਸਤੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਠਹਿਰ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਅੱਗਾ ਵਿਗੜ ਜਾਏਗਾ। ਇੱਕ ਦਮ ਚੌਂਕ ਉਠਿਆ, ਜਗਿਆਸੂ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੈ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਅੱਗਾ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇ? ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਿੰਦੇ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਗੋਲਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਐਸਾ ਹੈ ਕੋਈ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਰੀ ਬਾਤਚੀਤ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰਾ ਤਜਰਬਾ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ, ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜੋ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਸੀ ਦੱਸੀ। ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲਦਾ ਹਾਂ, ਚੂੜਾ ਘਰੋਂ ਲੈ ਚਲਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਰਤਿਆਵਾ ਪੂਰਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰ ਆਉਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਵਟਾ ਲਵਾਂ। ਜਿਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਲਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਬਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਸੋਜ ਲਿਆਇਆ, ਸੌਦਾ ਵਿਹਾਝ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ ਨਾਲੇ ਵਿਹਾਝ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੂੰ? ਨਾਉਂ ਦਾ ਅੰਦਰ ਧਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਬਾਤ ਦੱਸਣ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ। ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ, ਸਾਰਾ ਪਿੱਛਾ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ, ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੪੨

ਸੋ ਐਸਾ ਭਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਿਆ।

**ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥
ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੫੫

ਪੂਰਨ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਅਗਿਆਨ ਦੇ, ਭਰਮ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਤ-ਮਤਾਂਤਰ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਆਦਮੀ ਭੁੱਲ-ਭਲਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੌਤਕ ਰਚ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ! ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਜਲ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਬੈਰਾਗ ਹੈ, ਬਿਰਹੁ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਛੋੜਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਜਿਹਦਾ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਵਿਛੋੜਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਲਿਆਣ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਮਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੇਹਤਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾ ਵਿਸਰੋ ਮਹਾਰਾਜ, ਹੀਏ ਤੇ ਨਾ ਵਿਸਰੋ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਝੂਠ ਨਿੰਦਾ ਇਨ ਤੇ ਆਪਿ ਛਡਾਵਹੁ ॥

ਇਹ ਭੀਤਰ ਤੇ ਇਨ ਕਉ ਡਾਰਹੁ

ਆਪਨ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਵਹੁ ॥ ੧ ॥

ਅਪੁਨੀ ਬਿਧਿ ਆਪਿ ਜਨਾਵਹੁ ॥

ਹਰਿ ਜਨ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਕਬਹੂ ਹੀਏ ਤੇ

ਇਹ ਬਿਧਿ ਮਨ ਮਹਿ ਪਾਵਹੁ ॥

ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਵਡਭਾਗੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਤਹਿ ਨ ਧਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਜਾ ਫੇਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ! ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵਿਛੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਉਹਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਖ ਕੀ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਆਪ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀਂ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਜਾਏਂਗਾ ਓਸ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਾਈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤਾਂ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਣਗੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇੱਕ ਨਗਰ 'ਚ ਗਏ, ਨਗਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੈਠਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਲ ਪਾਣੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਦਰਖਤ ਖੱਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ, ਛੇਤੀ ਚਲੇ ਜਾਓ ਇੱਥੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਤੁਸੀਂ ਵਸਦੇ ਰਹੋ। ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਹੋਈ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ, ਉਜੜ ਜਾਵੇ।

ਮਰਦਾਨਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵਸਦੇ ਰਹੋ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਿ ਉੱਜੜ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਸਦੇ ਰਹੋ, ਉਹ ਬਦਬੂਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਜੀਵਨ ਸਨ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ, ਨਾਸਤਕ, ਸਾਕਤ, ਬੇਮੁਖ, ਮਨਮੁਖ; ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈ ਜਿਵੇਂ ਛੂਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਉਹ ਛੂਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਥੇ ਨਾਸਤਕਤਾ ਫੈਲਾਉਣੀ ਸੀ। ਬਦਅਮਨੀ ਫੈਲਾਉਣੀ ਸੀ, ਬੇ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਫੈਲਾਉਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹੋ। ਬੰਦ ਰਹੋ ਇੱਥੇ ਹੀ।

ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿੱਥੋਂ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਤੁਰੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਏਗਾ, ਉਥੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬਣਾ ਲਏਗਾ। ਆਪਣਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਸੱਚ ਦਾ ਢੰਡੇਰਾ ਦਏਗਾ, ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਏਗਾ। ਸੋ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਥਾਉਂ ਰਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੱਕ ਫੈਲ ਜਾਣ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ, ਇਹ ਜੋ ਉੱਜੜ ਜਾਓ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਇੱਕ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ! ਜਿੱਥੇ ਜਾਵੇਂ ਉਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰੀਂ। ਆਪ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਰੀਤ ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰੀਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭੁੱਲਿਆਂ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾਈਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁਝ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲੰਘੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ। ਜੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਉਹ ਸੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦੇ ਪਾਸ ਐਸਾ ਬਚਨ ਚੱਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ, ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਗੱਲ ਦੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਪੌਂਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਓ ਮਹਾਰਾਜ? ਕਹਿੰਦੇ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਜਿਹੌ ਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਗਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਸਵਾਲ ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਰੀਰ ਫੇਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ silver code ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ। ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ connection ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਜਗਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼, ਐਸਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਵੇ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ ਉਹ ਜਾਗ ਪੈਣ। ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ। ਜੇ ਉਹ silver code ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਨੇ, ਤੁਲਸਾਂ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਲਸਾਂ! ਜਾਹ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਾਹ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆ ਤੇ ਔਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਚਾਰਪਾਈ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸੋ ਉਥੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਪਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਜਿਸਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਚੰਗੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸਨੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਸਤਕ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਜਾਗ ਪੈਣ। ਮਸਤਕ ਲੱਗਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜੋ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਤੜਕ ਦੇ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ। ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਗਏ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਓਧਰ ਮਨਸੁਖ ਜਹਾਜ਼ ਲਈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਗਲਾਦੀਪ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਆਇਆ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਪੈਰ-ਪੈਰ ਜਹਾਜ਼ ਬਰੇਤੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਲਾਹ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੋ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਬਰੇਤੇ 'ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਬੈਠਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਬੇੜੇ ਭੁੱਖਦੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦੇ,
ਪੈਜ ਰੱਖੀ ਮੇਰੀ ਮਾਲਕਾ।**

ਸੁਨਹੁ ਬਿਨੰਤੀ ਠਾਕੁਰੁ ਮੇਰੇ

ਜੀਅ ਜੰਤ ਤੇਰੇ ਧਾਰੇ ॥

ਰਾਖੁ ਪੈਜ ਨਾਮ ਅਪੁਨੇ ਕੀ

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰੇ ॥

ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ ॥

ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉੱਥਲ-ਪੁੱਥਲ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਟਿੱਕ ਗਿਆ, ਬੇੜਾ ਟਿੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਚਾਲੇ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਧਰ ਇਹ ਖੜ੍ਹੀ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਕੌਤਕ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ।

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਤੁਲਸਾਂ! ਜਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਮਾਂ ਜੀ! ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਾਵਾਂ?

ਕਿਉਂ?

ਕਹਿੰਦੀ ਉਹ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਮਨਸੁਖ ਹੈ ਉਹਦਾ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਜਹਾਜ਼ ਭੁੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਾ ਦਿੰਦੀ। ਆਪ ਗਈ, ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਬੇੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਬੇਟਾ ਨਾਨਕ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦਾਸ ਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਮਖੌਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ! ਕੀ ਮਖੌਲ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ? ਆਹ ਤੁਲਸਾਂ ਦਾਸੀ ਨੇ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਇਹ ਤਾਂ ਮਸਤਾਨੀ ਹੈ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ, ਵੀਰ ਜੀ! ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਗਰੀਬਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਬੇ ਕਮਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ, ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰ ਜਾਏਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਇਸਨੂੰ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬੇੜਾ ਲੰਘਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਢੇ ਜਾ ਲੱਗਿਆ ਜਹਾਜ਼। ਜਾ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਕੀਟ ਸੀ, ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਵਿਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਨੇ ਇੱਕ ਥਾ ਨਿਵੇਕਲੇ ਡੇਰਾ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ, ਢਾਈ

ਘੰਟੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਜਾ ਵੈਸੇ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਕਥਾ ਹੋਣੀ, ਓਧਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਉਣਾ, ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਇਸਨੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਆਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਮੌਕੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਜਸ ਕਰਨਾ, ਆਰਤੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੇਰ ਬਿਰਾਜਨਾ। ਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਇਸ ਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਗਿਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਖੁੰਝਾ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪੁ ਹੁੰਦਾ, ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹੱਠ ਕਰੀ ਜਾਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਓ ਹੁੰਦੀ ਵਰਖਾ,

ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਿਲਦਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠਣਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣਾ, ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਪੀਹਾ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸਾਵਣ-ਸਾਵਣ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਪਿਆਸ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਦਰਦ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਉਹ ਪਪੀਹੇ ਵਾਂਗੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬੀਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਦਰਿ ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੫

ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਗਈ ਓਸਦੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਮੇਘੈ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨੁ ਹੋਆ ਵਰਸਹੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੫

ਜਾਓ ਨਾਮ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿਓ -

ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੨

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰ ਝਿਮਿ-ਝਿਮਿ ਵਰਸਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮੇ ਸਭ ਹਰੀਆਵਲੀ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੰਡਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਿੱਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਆ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਰਤ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੇ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਨੇ, ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਦਾ ਵਰਤ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕੋਈ ਅੰਨ੍ਹਾ ਖਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਐਨਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਦਲਿਦਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਛਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਜਾਲੇਗਾ। ਸਭ ਨੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਦੁਆਦਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਦਿਨ ਛੱਡ ਕੇ, ਵਰਤ ਉਪਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਦਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਰਤ ਉਪਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਰ ਸੀ, ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਤੇ ਨਿਰੋਆ ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਸੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਾਉਂਦੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਵਰਤ ਰਖਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਗ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਇੱਥੇ, ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਜਿੰਨੇ ਲੋੜਵੰਦ ਸੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫੇਰ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਸੀ ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ? ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਜਾਲਣੀ ਤੇ ਤੂੰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਅੱਗ ਜਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੂੰ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜੋ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਸੀ ਮਨਸੁਖ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਬਹੁਤ ਸੋਝੀ ਸੀ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਸੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੈਂ! ਜਜ਼ੀਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਆ ਗਿਆ? ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋੜ ਦਿਤੀ, ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਤੇ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਲਣਾ। ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ

ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਬੋਧੀ ਨੇ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ, ਕੌਣ ਐਸਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੋ। ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਦਾ ਐਸਾ ਚਿਹਰਾ ਮੋਹਰਾ ਸੀ, ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ, ਜਲਾਲ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਠਰ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਕੰਬਣੀ ਆਈ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਜੋ ਉਸਦੀ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਰਦੇਸੀ! ਕੀ ਨਾਉਂ ਹੈ ਤੇਰਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਨਸੁਖ ਹੈ।

ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੱਲ ਕੀ ਐਲਾਨ ਕਰਾਇਆ ਸੀ? ਪਰਸੋਂ ਕੀ ਕਰਾਇਆ ਸੀ? ਤੇ ਤੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਚ ਅੱਗ ਜਾਲੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ। ਨਾਂ ਤੂੰ ਮੰਦਰ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਨਾ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਤੂੰ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਤੁਲਸੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਤੂੰ ਐਡੀ ਬੇ-ਮਰਿਆਦਾ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਨਮ ਮੇਰਾ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਰਾਜਨ! ਦੋ ਰਸਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਕੀੜੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਿਹੰਗਮ ਰਸਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਪੰਛੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਫਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੀੜੀ ਜੋ ਹੈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਦੂਰੀ ਦੇ ਉਤੇ ਦਰਖਤ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਪੰਛੀ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਦਮ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ, ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀਆਂ।

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ, ਤੀਰਥ ਕਰਨੇ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਇਹ ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਨੇ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਹੈ ਚੰਗੇ। ਪਰ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਨੇ ਜੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ੀਰੋ-ਜ਼ੀਰੋ ਲਾਈ ਜਾਓ ਜਿੰਨੇ ਲਾਉਣੇ ਨੇ, ਜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਏਕਾ ਲਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਰਕਮ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੈਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਨੇ, ਇਹ ਕੱਲਰ ਸਿੰਵਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਲੀ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਗਵਾਉਂਦੇ ਓ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

**ਧਾਰਨਾ - ਕੱਲਰ ਸਿੰਵ ਕੇ ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਗਵਾਉਂਦੇ,
ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ ਬੰਦਿਆ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਬਾਤ ਆਪ ਧਿਆਨ

ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਵਾਬ ਆ ਜਾਏਗਾ।
ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਾਲ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਪ ਪੂਜਿ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੦

ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਓਂ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ, ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਜਾਣ ਕੇ। ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਓਸ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਰੀਪੂਰਨ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ। ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਭ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਕੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤੇ ਦੂਸਰਾ -

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਹੁ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ ॥

ਕਾਹੇ ਕਲਰਾ ਸਿੰਚਹੁ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੭੧

ਕਿਉਂ ਕੱਲਰ ਨੂੰ ਸਿੰਢੀ ਜਾਂਦੇ ਓਂ। ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਓਂ?

ਕਾਚੀ ਢਹਿਗਿ ਦਿਵਾਲ ਕਾਹੇ ਗੁਰੁ ਲਾਵਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੭੨

ਇਹ ਤਾਂ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਢਹਿ ਜਾਣੀ ਹੈ ਭਾਈ! ਉਹਨੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਗਾਰਾ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਰ ਹਰਿਹਟ ਮਾਲ ਟਿੰਡ ਪਰੇਵਹੁ ਤਿਸੁ ਭੀਤਰਿ ਮਨੁ ਜੇਵਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੩

ਜਿਵੇਂ ਹਲਟ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿ.....ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ; ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿ.....ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ; ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੰਡਾਂ ਭਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਮਨ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਾਓ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚਹੁ ਭਰਹੁ ਕਿਆਰੇ ਤਉ ਮਾਲੀ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ॥ ੨ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧਿ ਦੁਇ ਕਰਹੁ ਬਸੋਲੇ ਗੋਡਹੁ ਧਰਤੀ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੪

ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਆਹ ਬਸੋਲੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਖੁਰਪੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਇਹਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਤ, ਖਿਮਾ, ਸੰਤੋਖ, ਬਿਬੇਕ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਥਾਂ ਲੈਣਗੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ, ਪੰਜ ਚੋਰ, ਪੰਜ ਹੰਕਾਰ; ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਆਸਾ, ਅੰਦੇਸਾ, ਤਿਸ਼ਨਾ, ਨਾਸਤਕਤਾ, ਵੈਰ-ਭਾਵ, ਇਹ ਨਦੀਣ ਉੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨ ਹੈ, ਖੁਰਪਾ ਲੈ ਕੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਇਕੱਲੀ ਮੱਕੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਪਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਦੀਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਸੋਲੇ ਲੈ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਵੱਢੇ ਭਾਈ -

ਜਿਉ ਗੋਡਹੁ ਤਿਉ ਤੁਮੁ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ

ਕਿਰਤੁ ਨ ਮੇਟਿਆ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੫

ਕਿੰਨੀ ਗੁਡਾਈ ਕਰੀ ਜਾਵੇਂਗੇ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਦੋ ਵਾਰੀ, ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਗੁੱਡੋਂਗੇ, ਓਨੀਓ ਗਿੱਲ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਰਹੀ ਜਾਏਗੀ। ਜਿੰਨੀ ਗੁਡਾਈ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵੈਰ ਭਾਵ, ਪੰਜ ਚੋਰ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ, ਪੰਜ ਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ, ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ; ਨਿੰਦਿਆ,

ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਵਖੀਲੀ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕੱਟੋਂਗੇ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕੱਟੋਂਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਹੀ ਸੁਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਫਰਕ ਕੀ ਪਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਜਾਏਗਾ ਰਾਜਨ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਮਾਣ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਆਦਰ ਦੇਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਬਗੁਲੇ ਤੇ ਫੁਨਿ ਹੰਸੁਲਾ ਹੋਵੈ ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ ਦਇਆਲਾ ॥

ਪੁਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੬

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਰਾਜਨ! ਆਹ ਅਸੀਂ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੂਜ ਕੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੮

ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ, ਕਰੋੜਾਂ-ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਈ, ਖਰਬਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ -

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੁਣੀ ਹੋਇ ॥

ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੈ ॥

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੇਸੀ ਦੇਸੁ ਧਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਕੀੜਿਆਂ 'ਚ ਕੀੜੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦੀ ਐਨੀ ਵੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨਹੀਂ।

ਇੱਥੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਲੇ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ ਪੈਸੇ 'ਚ, ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਨੇ, ਸਵਾ ਕੁ ਸੌ ਗਿਣਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਬਾਂਪਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਅਰਬਾਂਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਖਰਬਾਂ ਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਨਿਰਧਨ ਹੈ। ਸੋ ਮਨੁੱਖ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਰਾਜਨ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬੰਦੇ ਦਾ।

ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੯

ਕੁੱਤਿਆਂ, ਬਿੱਲਿਆਂ, ਸੱਪਾਂ, ਸੂਰਾਂ, ਗਧਿਆਂ ਤੇ ਕਾਵਾਂ ਵਰਗਾ

ਉਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਰਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬਰਤਾਅ-ਬਰਤਾਅ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨

ਇੱਕ ਦੇ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤੇ ਪਏ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੇਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮਨਾ ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਕਹਾ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ ॥

ਜੋ ਤਨੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਗ ਹੀ ਸੋ ਭੀ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਇਆ ॥ ੧ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧ ਜਨ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ ਕੀਨਾ ॥

ਜੀਉ ਛੁਟਿਓ ਜਬ ਦੇਹ ਤੇ ਡਾਰਿ ਅਗਨਿ ਮੈ ਦੀਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੨

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ, ਲੇਕਿਨ ਕੀ ਮਜਾਲ ਹੈ, ਐਨੀ ਗਾੜੀ ਨੀਂਦ 'ਚ ਸੌਂ ਇਹ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕੋਈ ਤਮੋ ਗੁਣ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਜੋ ਗੁਣ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਤੋ ਗੁਣ 'ਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਤੁਰੀਆ ਅਤੀਤ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੂਜਾ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੀਨ ਵਿਆਪੇ ਜਗਤ ਕਉ

ਤੁਰੀਆ ਪਾਵੈ ਕੋਇ।

ਤੀਨਿ ਬਿਆਪਹਿ ਜਗਤ ਕਉ ਤੁਰੀਆ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੨

ਰਾਜਨ! ਇਹ ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਬਰਤ, ਨੇਮ ਆਦਿ ਨੇ ਖੱਟ ਕਰਮ ਨੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖੇਲ੍ਹ ਹੈ। ਕੀ ਰਾਜਾ, ਕੀ ਪਰਜਾ, ਕੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੀ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਕੀ ਕਥਾਵਾਚਕ, ਕੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ; ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਆਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਦਾ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਬਿਥੈ ਫਲ ਕਬ ਉਤਮ ਕਬ ਨੀਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੨

ਇਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, poision ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ 'ਚ। ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਰੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬਿਹੁ ਦੇ ਫਲ ਇਕੱਠੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਭ੍ਰਮਤਉ ਘਣੇ ਸਦਾ ਸੰਘਾਰੈ ਮੀਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਫਲ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਦੇ ਜੰਮ ਪਿਆ ਫੇਰ ਮਰ ਗਿਆ। ਕਦੇ ਨਰਕ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰੇ ਸਵਰਗ 'ਚ ਚਲਿਆ।

ਹਰਖ ਸੋਗ ਸਹਸਾ ਸੰਸਾਰੁ ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬਿਹਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਕਦੇ ਹਰਖ 'ਚ, ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਸੋਗ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਹ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਆਹ ਕਰਿਆ; ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੇੜ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹਦੀ ਮੁੱਕਦੀ; ਮੈਂ ਆਹ ਗੱਲ ਕਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਕੀਏ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਣਨੀ ਚਿਤਵਹਿ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਜਿਹਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਸ ਕਬਹੁ ਨ ਤੂਟੈ ਤਾਪ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਧੀ, ਬਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ; ਤਿੰਨ ਤਾਪ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੇ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਧਨੀ ਨਹ ਬੁਝੈ ਪਰਤਾਪ ॥

ਮੋਹ ਭਰਮ ਬੁਝਤ ਘਣੇ ਮਹਾ ਨਰਕ ਮਹਿ ਵਾਸ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਮੋਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਵਾਸ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਆਸ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਸੰਸਾਰ ਸੁਪਨਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੇ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਨੀਂਦ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਏਸਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਆ ਜਾਵੇ।

ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਲ ਫਾਸ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ, ਐਸਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਿਹਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਲਾ ਲਿਆ ਮੁਰਖਾ ਚਿਤ ਨਾਲ ਸੁਪਨੇ ਦੇ - ੨, ੨.

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ 'ਚ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਸ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਆਪਣੇ

ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਹ ਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੇਹ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੇਹ ਨਾਲ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਚਟੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੇਹ ਨਾਲ ਹੈ; ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇ ਉਹਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈ -

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਸੋ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥' (ਅੰਗ - ੭੦੭) ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਮੂਰਖ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹਿਸਾਬ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਬੋਧ ਕਿਸਨੂੰ ਹੋਇਆ? ਜਿਸਨੂੰ ਆਤਮ ਬੋਧ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਸੋ ਪੜਿਆ ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਬੀਨਾ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੦

ਬਾਕੀ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਬੋਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਅਮੀਰ ਹੈ, ਕਿੱਡੀਓ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਭ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ, ਬਰਤਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੁੱਖ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਬੜਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਉਸਨੇ, ਚਾਰ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਬਗੈਰ ਸੌਣ ਤੋਂ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿੱਤ ਹੋਈ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਭਾ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ ਬਈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਗਾਇਆ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਕਟਵਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਬੈਡਰੂਮ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਚਿੜੀ ਜਲੌਰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਾ ਕਰੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਮਸਾਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਮਸਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਕੈਪਸੂਲ ਖਾ ਕੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਖਾ ਕੇ ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਗਾੜ੍ਹੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਇਹਦੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਰਾਜਾ ਅੰਦਰ ਸੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਖਬਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ? ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਲੰਘੇ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਲਾਹ ਕਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਐਨਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੋ ਗਿਆ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿ ਆਹ ਦੇਖੋ ਕੀ

ਹੋ ਗਿਆ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਨੂੰ, ਕਿਵੇਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਵਜ਼ੀਰ ਗਿਆ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿਲਾ-ਹਿਲਾ ਕੇ ਜਗਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਜਗਾਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਰੋਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਓ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੀਸ ਕਲਮ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲਓ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਅੱਜ ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਲਾਸ਼ ਉਸਦੀ ਪਈ ਹੈ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਰਹਾਮ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ। ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਪੱਕ ਰਹੀ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਠੰਢੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਖਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਪੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪਰਜਾ 'ਚ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪਦਮਨੀ ਰਾਣੀਆਂ, ਸਵਰਗ ਦੀਆਂ ਅਪੰਛਰਾਵਾਂ, ਉਹ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਆ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਕਲੋਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ, ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੇ-ਖਟਕਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਜ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਉਹਦੀ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਝੁਕ-ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜੇ ਆ-ਆ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭੇਟਾ ਧਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਕਿੰਨਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਰੋਵਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਸਮਾਜ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਖਤਮ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਆਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕ ਜਾਣਾ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੂੰ ਪੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੀਵ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਜਾਨਵਰ ਬਣ ਜਾਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਹਸਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਿਤਰਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਫਲ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਤੂੰ?

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥

ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ ॥

ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੈ ਧਾਇਆ ॥

ਪੂਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ ॥

ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਜੰਤੂ ਜਾ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੭

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਰਾਜਨ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰ। ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਗਲਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਕਾਰ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨੇ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਫੋਕਟ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੰਸਾਰ, ਇਹਨੂੰ ਰਸਮ ਜਾਣ ਕੇ ਵਰਤ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਰਸਮ ਜਾਣ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਸਮ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਲਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਸਮ ਜਾਣ ਕੇ ਜੰਝੂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਜਿੰਨੀਆਂ ਨੇ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਸਮ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ -

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੭

ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਤੇ ਨਾਲ, ਜਾਗਦੇ ਨਾਲ, ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਜਾਓ, ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚਲੇ ਜਾਓ; ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੭

ਜਿਹੜੇ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ; ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ; ਪੰਜੇ ਠੱਗ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਵਖੀਲੀ, ਝੂਠ, ਛਲ, ਕਪਟ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! -

ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ ॥ ਅੰਗ - ੩੬੯
ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਭਾਈ ਮੀਤ ॥

ਨਾ ਰੱਖ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ, ਤੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ, ਜੇ ਰੱਖੋਗਾ ਤੇਰਾ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਹੀ damage ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ੧੨੬ ਬਿਲੀਅਨ ਸੈਲ ਇੱਕ ਖਰਬ ੨੬ ਅਰਬ ਸੈਲ ਨੇ। ਇੱਕ ਖਿਆਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਨਾਲ, ਲੱਖਾਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਜੀਉਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫

ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਰੋਗ ਵਿਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੯
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਿਆ ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਹਲਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਡਾਂ ਵਾਂਗਣ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ ਇਸਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਇਸਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹਦਾ ਘੁੰਮਣਾ ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ। ਰਚਣਹਾਰੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ

ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰਮ ਹੈ, ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਚੇ ਮਾਇਆ ਸੰਗ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਇਹ ਜੋ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਓ ਕਿ ਆ ਕੇ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਪਹਾਰਨ ਕਰੋ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਫੇਰ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਚਰਨਾਮਿਤ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤ ਉਪਹਾਰਨ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ-ਘਚੌਲਾ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਫ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਕਿੰਨਾਂ ਆਦਮੀ ਘੋਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਬੰਦੇ, ਉਮਰਾਂ ਹੀ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਰਤ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੀਆਂ, ਉਮਰਾਂ ਹੀ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਪੂਜਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਓਹ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਰਾਜਨ! ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਸੀ ਮੈਂ। ਜੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਮਿੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਈ ਨਾ -

ਪੰਚ ਬਿਕਾਰ ਮਨ ਮਹਿ ਬਸੇ ਰਾਚੇ ਮਾਇਆ ਸੰਗਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੭

ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦੇ, illusion, ignorance, ਭੁੱਲ, ego ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਚਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਨੇ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ। ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ - ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ। ਪੰਜ ਅਭਿਮਾਨ ਨੇ - ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ; ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿੰਦਿਆ, ਈਰਖਾ, ਚੁਗਲੀ, ਵਖੀਲੀ, ਆਸਾ ਤਿਸ਼ਨਾ, ਵੈਰ ਭਾਵ ਇਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਟਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜਨਮ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿ।

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹੋਇ ਨਿਰਮਲਾ ਨਾਨਕ ਪੁਭ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੭

ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਰਗਾ। ਹਰ ਕੋਈ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਿਹਾ ਕਰੋ। ਸਿੱਖ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੈ, ਸੰਤ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ। ਉਹ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸੋਮਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਮਦਰਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਉਪਕਾਰੀ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਾਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਦਕਾ ਭਵਿਖਤ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖਿਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਸਿਖ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ (ਜਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਇਕ ਆਮ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜੰਮ-ਪਲ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿਖੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ 17 ਜੂਨ 1918 ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ ਤਹਿ ਪਾਇਲ, ਜਿਲ੍ਹਾ - ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਸੁਰਤ

ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਿਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਨੌਕਰੀ

ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਗਏ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਬਾਦਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਦੁਵ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਗੁਰਸਿਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਨਾਲ ਤਪ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ
ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਜੀਵਨ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਨਾਲ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਪਟਿਆਲੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਪਰੰਤੂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸੱਚੀ ਸੁਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ ਤੇ ਦੇਣ

ਤੋਂ ਵਰਜ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁਰਖਰੂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। (Recess) ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਸੰਗ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਫਾਰਮ ਅਬਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਖੁੰਘਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਠੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਸਗੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਵੀ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਜਾ

ਕੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾਮਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਹਸਦਾ ਤੇ ਵਸਦਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਤੇ ਰੋਪੜ, ਅੰਬਾਲਾ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਲਿਆਂ ਦੇ ਪਛੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੈ, ਲੋਕੀ ਤਮਾਕੂ ਬੀਜਦੇ ਹਨ, ਮੜੀਆਂ ਮਸਾਣੀਆਂ, ਗੁਗੇ ਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਤੇ ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਕ ਰਹੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਹਰਿਆਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ।

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਣਗਿਣਤ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਹਮਦਰਦੀ ਜਿਤਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸਿਫਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਭਲਾ ਮਨਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਦਲੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਹਸਤੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪਰਤੱਖ ਮੂਰਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਭਰ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਉਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸੋਭਾ ਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਬਲਪੁਰ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੈਰੋਂ ਮਾਜਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ

ਦਿਤੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੁਆਪਰ ਯੁਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ, ਅਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ।

1999 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਸਨੀਵੇਲ (".♥.1) ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਨ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਤੇ “ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸੇ ਸੰਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਰ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਗੁ. ਬੀਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ

ਸੈਟ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁੰਝਲਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸਤਸੰਗ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।”

ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰਖ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ “ਕਿ ਅੱਜ ਸੁਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਰੰਡੀਆਂ

ਹੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।” ਭਾਵ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਪੁਰੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਜਿਨੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਮੈਥੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਬਾਰੇ ਆਪ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।” ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ, ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੇ” ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।” ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਤਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਫਰੀ ਵੰਡਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਐਸੇ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਸਿਧੀ ਸਾਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰਬ ਸਿਧਾਤਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਸੈਟਿਫਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਲੇ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ >◀†‡ †‡>◀*†† ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਤਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਕੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਮੰਜਲਾਂ ਨੂੰ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਬਾਂ ਤੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਚੜਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਥੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਦਾਚਾਰਕ ਪੱਖੋਂ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪਰਪੱਕ ਕਰਕੇ, ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਤੇ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਬਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ

ਦੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ॥
ਪੰਨਾ - 97

ਇਸ ਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪਿੰਡ ਚਾਹੜ ਮਾਜਰਾ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀਅਤ ਵਿਚ ਅਕੀਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਡਾਕਟਰ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗੋਸਲ ਨਾਲ ਸਟੈਨਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸਟੈਨਫੋਰਡ ਲੀਨੀਅਰ ਐਕਸਲਰੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਦੇਖਣ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਈਰਾਨੀ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਅਲੀ ਫਰਵਿਦ

ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਸਚਮੁਚ ਇਕ ਐਸੇ ਪੀਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਆਪਸੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਤੇ ਨਫਰਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨੀਵੇਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਟੈਂਪਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕੌਮਿਨਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਗ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮਿਨਿਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨੇ ਦਿਨ ਮੰਦਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਰਹੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਵੱਧ ਚੜ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੂਠੀਆਂ ਪਤਲਾਂ ਚੁਕ ਕੇ

ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਛੱਪ ਗਈ ਕਿ ਇਕ ਸੰਤ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਵਿਥ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਟਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ ਉਸ ਵੇਲੇ 84 ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਐਨੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮ ਯੋਗ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈ ਦੋਊ ਚਲੈ॥

ਰਾਖ ਆਪ ਮੁਹਿ ਅਉਰ ਨ ਦਲੈ॥ (ਚੌਪਈ)

ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ

ਮਾਨਸਿਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਨਾਮ ਦੀ ਤੇਗ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਅੰਦਰੋਂ ਉਠਦੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਟ ਕਰਦੀ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (ਐਫੀਲੀਏਟਡ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ.) ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕੀ ਪਨੀਰੀ ਵਿਚ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਨਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਈਨ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ

ਆਫ ਬਿਜਨਿਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਅਤੇ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਕੰਮਪਿਊਟਰ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਰੋਜੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲਣਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖਾਸ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਗਰੀਬ ਤਬਕੇ ਦੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਿਸ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਣਗੇ, ਗੁਰਸਿਖੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਰਾਹੀਂ ਉਬਾਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼

ਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾ ਕਰਨਗੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਧਰੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤ ਜਾਂ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ ਆਏ ਉਸ ਦਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਧੋਅ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੁਪਿਹਰ 1.15 ਮਿੰਟ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰਕ ਚੋਲੇ ਦਾ ਪਰਿਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ।

ਅੱਜ ਜਦ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਬਰਸੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੁੱਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਥੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਜਵਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦੁਤੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵੱਧਦੇ ਰਹਿਣ, ਚਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਅਗੋਂ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਜੀਵਨ ਸੇਧਾਂ ਲਈ ਪੂਰਨ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ - ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਾਇਆ, ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਐਨੀ ਬਦਬੋ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਨੇੜੇ ਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਲਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਮਦਦ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਵਲੰਟੀਅਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀਆਂ, ਭਾਈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਈ।

ਸਹਾਇਤਾ ਬੜੇ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਟੈਂਟ ਲਗਾ ਕੇ, ਘਰ ਦੇ ਮੁਖ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਰਚੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਆਈਟਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਟਾ, ਚੌਲ, ਖੰਡ, ਘੀ, ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ, ਗੁੜ, ਚਾਹ, ਸਾਬਣ, ਦਾਲ, ਹਲਦੀ, ਆਲੂ, ਆਦਿ 21 ਐਟਮਾਂ ਤੇ ਨਕਦੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਲੰਟੀਅਰ ਸਿੰਘ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ।

ਜੁਲਾਈ 1993 ਵਿਚ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ 25 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ 70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 10 ਟਰੱਕ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਖੇਸ ਕੰਬਲ ਆਦਿ ਅਤੇ 20 ਟਰੱਕ ਰਾਸ਼ਨ 21 ਆਈਟਮਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਵੰਡੇ ਗਏ, 45000 ਹਜ਼ਾਰ ਪੈਕਟ ਸਿਲੇ ਹੋਏ ਵਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ 200 ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ, ਬੂਟ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ 1,86000 ਰੁਪਏ ਆਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ੈਦੀ ਤੇ ਪੇਂਟ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਨਕਦ ਸਹਾਇਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਜ ਹੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਸ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਸਤਰ ਤੇ ਭਾਂਡੇ ਦਿਤੇ ਗਏ।

ਬੁਦਕੀ ਨਦੀ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਲਈ 9500 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸੀਸਵਾਂ ਨਦੀ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਲਈ 16000 ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਗਏ।
ਭੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ

26 ਜਨਵਰੀ 2001 ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਆਏ ਭੁਚਾਲ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਡ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਇਕੋ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੱਗਰੀ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿਚ 17 ਟਰੱਕ ਤੇ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ 33 ਟਰੱਕ ਗੁਜਰਾਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਦੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬੀਜੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਭੂਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੋੜ 37 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਅਨਾਜ, ਦਾਲਾਂ, ਸੁੱਕਾ, ਦੁੱਧ, ਘੀ, ਅਚਾਰ, ਗੁੜ, ਵੈਸਨ, ਚਾਹ ਪੱਤੀ, ਖੰਡ, ਚੌਲ, ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ, ਮੱਕੀ ਕਪੜੇ, ਕੰਬਲ, ਸਵੈਟਰ, ਅਣਸੀਤੇ ਕਪੜੇ, ਜੋੜੇ, ਚਾਦਰਾਂ, ਦਰੀਆਂ, ਤਰਪਾਲਾਂ, ਲੱਕੜ ਦੇ ਟਰੱਕ, ਨਾਹੁੰਣ ਕਪੜੇ ਧੋਣ ਦਾ ਸਾਬਣ, ਸਟੋਪ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਬਾਲਟੀਆਂ, ਭੁੱਜੇ ਹੋਏ ਛੋਲੇ ਆਦਿ ਸਨ। ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀਆਂ 30-32 ਆਈਟਮਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ 32 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 7 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਟੈਂਟ ਤੇ ਕੰਬਲ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਟ, ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਟਾਰਚਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ-ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਬਲ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜ਼ਿਲਾ ਭੁੱਜ, ਲੁਹਾਨਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਨਰਿੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਲੰਟੀਅਰ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਹੈਡ ਕੁਆਟਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੀ ਨਾਲ ਗਈ ਸੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ, ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਤਾਂ ਪਿਆ ਹੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜੋ ਅਸਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਉਹ ਅਕਥੀਨਯ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਧਰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸਮਾਨ ਵੰਡਣ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਲੰਘਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਲੋਕੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਜੈ ਰਤਵਾੜੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਕੀ ਜੈ ਦੀ ਧੁੰਨ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਦੇਵਤੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕਿਥੌਂ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਪਿਆ ਕਿ ਜਿਥੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਨਫਰਤ ਹੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਲਈ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਖੇ ਸੂਨਾਮੀ ਸਮੇਂ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਬੇ ਮਿਸਾਲ ਸੇਵਾ -

ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਈ ਗਈ ਪਰਪਾਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਕਹਿਰ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸੇਵਾ ਸਰਵੇ ਪਰਾਰੰਭ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਵਾਮੀ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨਾਨੰਦ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਨਾਲ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇਜ ਰਫਤਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਨਾਗਾਪਟਨਮ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਟਰੱਕ ਗੁਜਰਾਤ ਨੂੰ ਤੋਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਟੈਂਟ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ।

ਵਿਦਾਈ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠ।

ਅਨਾਜ ਵੰਡਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਹਿਰ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਰਵੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਥੇ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਠੀਕ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਵਿਖੇ ਛੇਤੀ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਗਰ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਟਰੱਕ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ ਜੋ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਚਾਰ ਰਾਤਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਹੋਰ ਵੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਟਰੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੀ। ਮਦਰਾਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 300 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁਖਗਰ ਤਹਿਸੀਲ ਮਾਇਲਾਪੂਰੇ ਜ਼ਿਲਾ ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 3,000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੈ, ਵਿਖੇ ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ 24 ਘੰਟੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਨਿਤ ਦਿਹਾੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿੱਚ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਏ ਦੁਖੀ ਦਰਦਵੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦਾ ਲੰਗਰ ਪੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਛਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਲੰਗਰ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਖੋਕ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵੁਆਨਗੀਰੀ, ਚਿਨ੍ਹਾਗੂੜੀ, ਪਦੂਕੂਪਮ, ਕਾਦੀਕਾਦਰ, ਮਧਿਯੂਕੂਪਮ, ਨਿਆਕਦੂਪਮ, ਚਵੰਦੀਕੂਪਮ ਅਤੇ ਕਿਜਾਮੂਯਵਰਖੇੜੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵੀ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਤਰਣ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਸੋਭਾ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਬਣ ਰਹੇ ਸੁੱਚਤਾ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਪਦਾਰ ਕੜਾਹ, ਖੀਰ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਦਾਲਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਚਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਐਨ.ਸੀ.ਸੀ. ਵਰਗੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਸੇਵਕ ਵੀ ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਪਦਾਰਥ ਛਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਲੋੜਵੰਦ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲੀ ਵਲਵਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਲਗਾਤਾਰ ਇਥੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ ਗਏ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਸਣ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 19-20 ਐਟਮਾਂ ਰਾਸਣ ਦੀਆਂ, ਕੰਬਲ, ਟੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਟੋਪ, ਟੁਬ ਪੇਸਟ ਆਦਿ ਹਰ ਇਕ ਵਸਤੂ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੁਹਈਆ ਕਰਵਾਈ ਗਈ।

ਸੇਵਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਕੇਂਦਰੀ ਗੈਸ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ਕਰ ਆਈਅਰ ਲੰਗਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁਖਗਰ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਲੰਗਰ

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਨੂੰ ਸੂਨਾਮੀ ਸਮੇਂ ਟਰੱਕ ਤੋਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ

ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਡੇ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ।

ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤੱਤਪਰ।

ਸਮੱਗਰੀ ਵੰਡਣ ਸਮੇਂ ਤਾਮਿਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ।

ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅੰਦਰ ਬਿਆਨ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ।

ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਖੇ ਭੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ :-
 8 ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਦੀ ਸਵੇਰ ਆਮ ਵਾਂਗ ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਐਸੀ ਕਰਵਟ ਬਦਲੀ ਕਿ ਇਹ ਸਵੇਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਬਦਲਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਰੇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਭੁਚਾਲ ਨੇ ਲਗਭਗ 70,000 ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਮੌਤ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਸੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾ ਮਲਵੇ ਦੇ ਢੇਰ ਹੇਠ ਭੁਚਾਲ ਵਰਗੀ ਭਿਆਨਕ ਆਫਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਭੁਚਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਨਿਰਅੰਤਰਣ ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂ ਉਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਫੈਨਸਿੰਗ (ਕੰਡਾ ਤਾਰ) ਦਾ ਵੀ ਕਬਾੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਅਥਾਹ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਲਬਿਆਂ ਹੇਠ ਦਬੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੁਣ ਵੀ 68 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬੀਬੀ ਦਾ ਜੀਵਤ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ 8 ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਉਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬਾਰਾਮੁੱਲਾਂ, ਉੜੀ, ਆਦਿ ਆਏ ਭਿਆਨਕ ਭੁਚਾਲ ਦੀ ਤਰਸਾਦੀ ਸਮੇਂ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਖੇ ਵਰ੍ਹਦੀ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀਂ ਠੰਢ ਸਮੇਂ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਛੇ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਵੰਡ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੋਰੇ ਵਾਲੇ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਬੰਧਨੀ ਕਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਟਰਾਲੇ ਅਤੇ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਟਰਸਟ ਭਗਤੂ ਭਾਈ ਕੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧੂਲਕੋਟ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਭੁਚਾਲ ਪੀੜਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਰਜ਼ਾਈਆਂ, ਕੰਬਲਾਂ, ਜਰਸੀਆਂ, ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਆਟਾ ਚਾਵਲ ਵਿਤਰਣ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਚਲਦਾ..

ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਤਿਆਰ ਟਰੱਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਵੰਡਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼।

(ਪੰਨਾ 28 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

**ਨਹ ਜਾਪੈ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਨਹ ਕਛੁ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸੁਆਦ ਮੋਹ ਰਸ ਬੋਧਿਓ ਅਗਿਆਨਿ ਰਚਿਓ ਸੰਸਾਰੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਇਹ ਬੁੱਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਖ ਹੈ ਲੱਖਾਂ 'ਚ ਇੱਕ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਤੁੱਕ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਰੁਟੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਕਿੰਨੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ?

ਕਹੋਗਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਦੋ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਨਿੰਦਿਆ ਛੱਡ ਦਿਤੀ?

ਅਸਟਪਦੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ ਰੋਜ਼ ਨਿੰਦਿਆ ਦੀ, ਈਰਖਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ? ਲੋਭ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਠੱਗੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਮਿਲਾਵਟ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। -

ਪੜ੍ਹਿਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੮

ਇਹ ਤਾਂ ਬੁੱਝਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਗੱਲ। ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਤੁਕ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੋ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦਾ -

**ਪੜਣਾ ਗੁੜਣਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ਹੈ ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਕਾਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੬੫**

ਸੰਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਹੈ -

**ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥**

**ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ
ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥**

**ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੧**

ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ। ਵਿਚਾਰ ਆਵੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ -

**ਨਹ ਜਾਪੈ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਨਹ ਕਛੁ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸੁਆਦ ਮੋਹ ਰਸ ਬੋਧਿਓ ਅਗਿਆਨਿ ਰਚਿਓ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੭**

ਸੁਆਦਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੰਨਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਥਾਉਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਛਿਨ

ਭੰਗਰ ਨੇ, ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

**ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨੀ ਤੂ ਜਣਿਓਹਿ ॥
ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਇ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਣੋਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਜੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਹੁੰਦੇ, ਮਾਂ ਬਾਪ। ਫੇਰ ਭਾਈ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਜੇ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਸੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਹੋਏ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਮਿਲਣਾ, ਨਾ ਕਰੋੜ ਸਾਲ, ਨਾ ਅਰਬ ਸਾਲ, ਨਾ ਖਰਬ ਸਾਲ, ਮੇਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਰਚਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਝੂਠੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਪਿਆ ਹੈ -

ਰਚਨਹਾਰੁ ਨਹ ਸਿਮਰਿਓ ਮਨਿ ਨ ਬੀਚਾਰਿ ਬਿਬੇਕ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਜਿਹੜਾ ਰਚਣਹਾਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਕਦੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਵਿਵੇਕ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਭਗਵਾਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇਆ ਲਿਪਤ ਨ ਰੰਚ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਪਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਲਿਪਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਾ ਪਿਆਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਨਾ ਭਗਤੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਬਿਰਲੇ ਪਾਈਅਹਿ ਜੋ ਨ ਰਚਹਿ ਪਰਪੰਚ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ, ਉਂਗਲੀਆਂ 'ਤੇ ਗਿਣਨ ਵਾਲੇ।

ਲੱਖਾਂ 'ਚੋਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ।

ਦਸ ਲੱਖ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਮਹਾਰਾਜ?

ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਦਸ ਲੱਖ 'ਚੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਜਦ ਤਾਂ ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੇਗਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ, ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਵੀ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਵਿਰਲੇ ਨੇ।

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੧

ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੈ -

ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ-੧੪੨੭

ਕਰੋੜਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁਰੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਭੇਖ ਨੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉਣਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਕੋਈ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਏ। ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਨੇ। ਹੱਠ ਧਰਮੀ ਨਾ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਨਾ ਦੇਖੋ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਆਹ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਹੈ -

ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੧

ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੋ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਤਾਲੀਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਗਏ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਆਹ 1430 ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਇਓ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ। ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਨਾ ਕਰਿਓ, ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਨਿਓ ਨਾ। ਦੇਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੁਲ ਜਾਓਗੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੰਨੋਗੇ, ਫੇਰ ਬਚ ਜਾਓਗੇ -

ਨਾਨਕ ਬਿਰਲੇ ਪਾਈਅਹਿ ਜੇ ਨ ਰਚਹਿ ਪਰਪੰਚ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੭

ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਪਰਪੰਚ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਰਾਜਨ! ਉਹ, ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਇੱਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਉਹਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਕੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹਰੀ ਦਾ ਵਾਸਾ,
ਕਰ ਲੈ ਪਛਾਣ ਓ ਮਨਾ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ! ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਅੰਦਰ ਵੀ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਜਿਧਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਹੀ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ।

**ਆਠ ਪਹਰ ਮਨਿ ਹਰਿ ਜਪੈ ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸਦਾ ਸੰਗਿ ਕਰਨੈਹਾਰੁ ਪਛਾਣੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੬੮

ਪਛਾਣ ਕਰ ਲੈ, ਕਹਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਓਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ

ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਧਰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਝਲਕਾਰੇ ਜਿਹੇ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ। ਆਹ ਦਰਖਤ, ਦਰਖਤ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਜੋਤ ਹੈ ਪਰੀਪੂਰਨ, ਉਹਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਜਿਹਾ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੱਤੇ-ਪੱਤੇ 'ਚ, ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਧਰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਓਧਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਨੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦ ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਦਰਖਤ, ਦਰਖਤ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਜਾਨਵਰ-ਜਾਨਵਰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਿਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਹੋਰ ਨੇ ਅੰਦਰ। ਆਹ matter ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਦਿਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅੰਦਰਲੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ -

**ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥**

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਜਦ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦਿਸ ਗਿਆ ਫੇਰ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੭

ਫੇਰ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ, ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਪਛਾਣਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਫਲ ਨੇ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਦੁਆਰੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਸੀਂ ਨੌਮੀ ਦਾ ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਵਰਤ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਠਿਓਂ ਦਾ ਵਰਤ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਤੀਜ ਦਾ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਨੇ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ, ਨੌਵੀਂ ਦਾ ਜਦ ਅਸੀਂ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨੌਆਂ ਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਛਿਦਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲੈਂਦੇ ਓ?

ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮੀਚਦੇ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ -

**ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪
ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ।**

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਇਹ ਅਸੀਂ ਠਾਕ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ

ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਠਾਕ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ।

ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵੀਤ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ ਕਰਤ ਬਿਪਰੀਤਿ ॥

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰਮਹਿ ਬਕਹਿ ਸਾਧ ਨਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੮

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਪਵਿੱਤਰ ਤਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਨੂੰ ਰਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨਹੀ ਹਰਿ ਜਸੁ ਬਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੮

ਜਿਹੜੇ ਕੰਨ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਚ ਪਿਚ ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਅਪਵਿੱਤਰ ਨੇ-

ਹਿਰਹਿ ਪਰ ਦਰਬੁ ਉਦਰ ਕੈ ਤਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੮

ਬੇਗਾਨੀ ਅਮਾਨਤ, ਬੇਗਾਨਾ ਪੈਸਾ, ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ, ਠੱਗੀਆਂ, ਮਿਲਾਵਟਾਂ, ਝੂਠ ਬੋਲ-ਬੋਲ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪੈਸਾ ਖਿੱਚਣਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੇਟ ਭਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ।

ਅਗਨਿ ਨ ਨਿਵਰੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਬੁਝਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੮

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁੱਝ ਜਾਏਗੀ? -

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਕਹਿੰਦਾ ਲੱਖ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਘਰ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਲੱਖ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੱਖ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਇੱਕ ਲੱਖ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦਸ ਲੱਖ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਸ ਲੱਖ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਪ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ -

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਬਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੧੭

ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ। ਮਰਿਆ 'ਤੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਨਾਲ ਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਨਾਲ ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪ ਨੇ, ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਪਾਪ ਲੱਦੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਅਸੀਂ, ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਚੋਰੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ, ਜੇ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਖਿਲਾ ਦਏਂਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਜਲ ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ, ਦੱਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਓਹੀ ਲੇਖੇ 'ਚ ਪਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁੱਝਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਪੁਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਧੁਨ ਜਾਗ ਪਈ। ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਮਸਤੀ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਜਿਹਦਾ ਖਿੜ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਲਿਵ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਰਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਰਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਨਾਮ ਵਿਸਰਦੇ ਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕੋਲ ਫੁੱਲ ਹੈ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਓ, ਦੇਖ ਲਓ ਪੈਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ, frustration ਹੈ, ਓਹੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਓਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਓਹੀ ਭੱਜਦੌੜ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਹੋਵੇ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇੜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇੜਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਭਾਈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪੂਰੇ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਆਉਂਦਾ -

ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਬਿਨੁ ਏਹ ਫਲ ਲਾਗੇ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰਤ ਮਰਿ ਜਮਹਿ ਅਭਾਗੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਮ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਅਭਾਗਿਆ, ਬੇਭਾਗ ਬੰਦਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਸੁਣ ਲੈ, ਲੇਕਿਨ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ,

ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ।

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੇ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਸ਼ਾਸਤਰ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਰੇ ਅਮਰ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ, ਬੀਤ ਰਾਗ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਜੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਣਾ ਕਰੀ ਜਾਓ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਗਲਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ।

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ! ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਐਸੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜੁੜਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਰਸ ਜਿਹਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਤਾਰੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਹੁ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਬਚਨ ਕਹੁ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬਚਨ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਤੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤੋਲ ਕੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿੰਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੂੰ ਬਚਨ ਕਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਹੁਣ ਦਸਮੀਂ ਦਾ ਵਰਤ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ

ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਵਰਤ ਅਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣਾ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ -

ਛੋਡਹਿ ਅੰਨੁ ਕਰਹਿ ਪਾਖੰਡ ॥

ਨਾ ਸੋਗਗਨਿ ਨਾ ਓਹਿ ਰੰਡ ॥

ਅੰਗ - ੯੭੩

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਨੁ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਖੁਰਾਕ ਬਦਲ ਦਿਓ। ਇਹ ਮੈਡੀਕਲ ਸਲਾਹ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਹਿਮ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚੱਲੋ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। ਵਰਤ ਰੱਖੋ, ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਈਂ, ਫਲ ਖਾ ਲਈਂ। ਭਾਰੀ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਈਂ, ਤੂੰ ਚੋਲ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲੈ, ਤੇਰਾ ਮਿਹਦਾ over loaded ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਨਾ ਖਾਈਂ ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ -

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ।

ਬਹੁਤਾ ਸੋਏਂਗਾ, ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਘਟ ਜਾਏਗੀ। ਬਹੁਤਾ ਪੇਟ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਖਾਏਂਗਾ, ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀਆਂ। ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਗਰ ਜਿਹੜਾ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਹਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੱਤ ਕੱਢ ਕੇ, ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਕੰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਨ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਵਾਲਾ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਖੂਨ ਵਾਲਾ ਖੂਨ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਸਲਾਹ ਲੈ ਲੈ, ਇਹਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਟੰਗ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੀ ਹੈ?

ਸੋ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ! ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਫਰ ਨਹੀਂ ਤਹਿ ਕਰਿਆ, ਕੋਹਲੂ ਦੇ ਬਲਦ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈੜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੋੜੇ ਕੱਢੇ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਖੋਪੇ ਦੇ ਕੇ। ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਮੰਨੇਗਾ ਜੇ ਵਸ ਆਏਗਾ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੨

ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਅੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਕਾਬੂ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਗੀ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੇ ਮਿਤਰਤਾ ਕੀਰਦੇ ਨਾਲ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੋਹ ਨਾਲ, ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਵਖੀਲੀ, ਨਾਸਤਕਤਾ, ਆਹ ਭੈੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਅੰਦੇਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਤਰਤਾ ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ; ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ,

ਦਇਆ, ਕੋਮਲ ਬਚਨ, ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ, ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ। ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮਿਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਨ ਵਸ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਬਚਨ ਦੱਸੇ ਨੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਵਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੇ, ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇੱਕ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਵੇਈਂ ਨਦੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਕਿ -

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ॥

ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੬

ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਲਾਮ ਸੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਂ ਸਮਝੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਓ। ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਓ, ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਦੇ ਓ, ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਸਮਝੋ, ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਹੋਏ। ਪੂਜਾ ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮਸਜਿਦ ਤੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਦੋਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਲਗਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਆਹ ਚੱਲ ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀਏ?

ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੋ

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਪੜ੍ਹਦੇ ਓ, ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਚਲੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਏ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਨਮਾਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ? ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਣੋ ਧਿਆਨ ਨਾਲ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਲੋਕੋ, ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਕਿਉਂ ਕਾਜੀ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ? ਕਾਜੀ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ! ਫੇਰ ਘੋੜੇ ਕੌਣ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ ਕੰਧਾਰ ਵਿੱਚ, ਕੌਣ ਛਾਂਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨੇ ਕਮੈਤ ਘੋੜੇ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਸੁਰੰਗ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਬੈਲਰ ਘੋੜੇ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਤੋਪਾਂ ਵਾਲੇ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਭਾਰ ਬਰਦਾਰੀ ਵਾਲੇ,

ਐਨੇ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲੇ; ਤੂੰ ਤਾਂ ਰੰਗ ਛਾਂਟਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਚਰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਵਲੀ ਔਲਾਹ! ਤੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਔਲਾਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ।

ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਵਛੇਰੀ ਮੋੜਦੇ ਸੀ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਜੇ ਮਨ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਕ excersies ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਬਾਤ ਕਹਿ ਰਹੇ ਓ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ 100% ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਵਰਤ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਮਨ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਮਨ ਤਾਂ ਓਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਸ ਕਿ ਮਨ ਵਸ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਵਸ ਆਵੇ ਨਾਨਕਾ, ਜੇ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਆਦਮੀ ਕਰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਰਤ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ, ਹੋਰ ਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਾਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਓ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੁਭਾਓ ਓਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੁੰਛ ਵਰਗਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਨਲਕੀ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤੀ ਪੁੰਛ, ਜਦੋਂ ਕੱਢੀ ਨਲਕੀ ਫੇਰ ਵਿੰਗੀ ਦੀ ਵਿੰਗੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬੋਸਕ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਸੁਭਾਅ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੋਰ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਉਹ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਰੀ ਆਦਮੀ ਚੰਗਾ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਲੁਕ ਜਾਵੇ, ਚੰਗਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਵਿਕਾਰ ਅੰਦਰ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੈ-

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਤੇ ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਲਕੀਰ ਦੇ ਫਕੀਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਵੀ ਧਾਰਦੇ ਨੇ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਆਦਮੀ ਬਦਲਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਮਿਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਮਨ ਵਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮਨ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ।

ਦਸ ਦਿਸ ਖੋਜਤ ਮੈ ਫਿਰਿਓ

ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਇ ॥

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਵਰਤ ਰਖਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਭਾਈ ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਦਸਵੀਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਝਣਾ ਹੈ -

ਦਸਮੀ ਦਸ ਦੁਆਰ ਬਸਿ ਕੀਨੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਦਸੋ ਦੁਆਰ ਵਸ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਨੌਂ ਤਾਂ ਵਸ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਸਵਾਂ ਗੁਪਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਰਹਿਤ ਉਥੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਚੁ ਤਾਂ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੮

ਉਥੇ ਤਾਂ ਵਾਸਾ, ਨਿੱਜ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਵਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਨੌਂ ਦੁਆਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਅੱਖਾਂ, ਨੱਕ, ਕੰਨ, ਜੁਬਾਨ ਆਦਿ ਤੇ ਨੌਂ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਸ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ।

ਦਸਮੀ ਦਸ ਦੁਆਰ ਬਸਿ ਕੀਨੇ ॥

ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਨਾਮ ਜਪਿ ਲੀਨੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਜੋ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਸੀ, ਉਹ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ, ਟਿਕ ਗਿਆ ਇਹ।

ਕਰਨੀ ਸੁਨੀਐ ਜਸੁ ਗੋਪਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਨੈਨੀ ਪੇਖਤ ਸਾਧ ਦਇਆਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦਇਆਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਿੰਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਰਸ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਫਿੱਕਾ ਦੇਖਣਾ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ -

ਰਸਨਾ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਬੇਅੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਰਸਨਾ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੀਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਫਿੱਕੀ ਗੱਲ ਜੁਬਾਨ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਕੇ ਰਸਨਾ ਵਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵੈ ਪੂਰਨ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਮਨ ਦੇ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ ਜਿਹੜਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ ਉਹਦੀ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਹਸਤ ਚਰਨ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕਮਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਲ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਦਰੀਆਂ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਸੰਜਮ ਪੁਭ ਕਿਰਪਾ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੮

ਇਹ ਸੰਜਮ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਰੱਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਭੂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਮਨ ਵਸ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਸੀਂ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਵਰਤ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਆ ਗਈ ਇਕਾਦਸੀ ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮੰਗਾਇਆ ਹੈ। ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਵੀ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਛੁਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਦਾ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਬੋਲਣ ਦਾ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਸੌਣ ਦਾ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ -

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਵਰਤ ਦੱਸਾਂ ਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਰੋਕਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਰੋਕ ਕੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਭਜਨ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਰੋਕ ਕੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਵਿੱਚ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਹਾਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਸੀਂ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਜਦ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨਾਂ ਆਹ ਗੱਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ ਦੇਖ ਲੈ ਫੇਰ ਤਿਆਰ ਹੈਂ ਤੂੰ ਇਹ ਤਕਲੀਫਾਂ ਝੱਲਣ ਨੂੰ?

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪੁਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥

ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥

ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥

ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੫

ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਹੈ ਸਾਡਾ, ਰੋਕ-ਰੋਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਸ਼ੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਅਸੀਂ ਪੂਤਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਬੁਰਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਓ ਐਨੇ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਹੋ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਜੇ ਬੁਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਹਨੂੰ?

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਭਾਈ ਮੈਂ ਬੁਰਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਲੇ ਹੀ ਭਲੇ ਨੇ।

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਤਾਰੇ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮

ਨਿੰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਮਾਨ ਆਏਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਿੰਦਿਆ-ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਸੋ ਬਾਕੀ ਅਸੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ -

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥

ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ

ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬

ਇਹ ਸਾਡਾ ਵਰਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਕਾਦਸੀ ਦਾ ਵਰਤ ਹੈ

ਏਕਾਦਸੀ ਨਿਕਟਿ ਪੇਖਹੁ ਹਰਿ ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਭਨੀਂ ਘਟੀਂ ਓ ਰਾਮ ਦੇਖਣਾ,

ਇਹੋ ਵਰਤ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇਖੋ। ਇਹ ਵਰਤ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਨ! ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕਾਦਸੀ ਦਾ ਵਰਤ ਦਸਦੇ ਹਾਂ -

ਏਕਾਦਸੀ ਨਿਕਟਿ ਪੇਖਹੁ ਹਰਿ ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ -

ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਸਿ ਕਰਿ ਸੁਣਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਨਾਮ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ; ਇਹ ਸਭ ਨਾਮ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੯

ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਡਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਪਾਸੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਹਿਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ

ਦਇਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਨ ਬਿਧਿ ਬਰਤੁ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਅਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਰਥਕ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਕਿ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਓ, ਭੁੱਖੇ ਮਰੀ ਜਾਓ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲਓ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ ਹੁਣ ਰੱਜ ਕੇ ਹੀ ਖਾ ਲਓ। ਚਾਹੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਔਖਾ ਹੀ ਰਹੇ, ਚੂਰਨ ਲੈਂਦਾ ਫਿਰੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ ਭਾਈ, ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਅਸੀਂ ਵਰਤ ਇਹ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ, ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ 'ਤੇ ਦਇਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਨੌਂ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਸਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਸ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਧਾਵਤ ਮਨੁ ਰਾਖੈ ਇਕ ਠਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਇਸ ਦੌੜਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਭੁੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੀ ਹਾਂ -

ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੁਧੁ ਜਪਤ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਤੇ ਇਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਇਹਦਾ ਮਨ ਵੀ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਭ ਮਹਿ ਪੂਰਿ ਰਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ-
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿ ਅਟਲ ਏਹੁ ਧਰਮ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਅਸੀਂ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਇਹ ਅਟੱਲ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਟਾਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਨੇ ਜਦ ਬਚਨ ਉਸ ਨੇ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਆਰਸੀ 'ਚ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਓ'। ਦੁਆਰਸੀ ਦਾ ਵਰਤ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਕਿ ਹੁਣ ਰੋਟੀ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲਓ। ਪੂਜਾ ਕਰ ਲਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੂਜਾ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਆਰਸੀ ਦਾ ਵਰਤ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ।

ਰਾਜਨ! ਤੁਸੀਂ ਦੁਆਰਸੀ ਦਾ ਵਰਤ ਉਪਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਿਨ ਮੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਲੈਂਦੇ ਓ, ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਓ, ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਦੇ ਓ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਵਰਤ ਉਪਾਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡਾ ਜੋ ਵਰਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਦੁਆਦਸੀ ਦਾਨੁ ਨਾਮੁ ਇਸ਼ਨਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾ ਕੇ

ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ -

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫**

ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠੇ, ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਜੋ ਫਲ ਹੈ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣੂ ਪੁੰਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨਾ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਦਾ। ਉਹਦੀ ਵਿਧੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਹ ਵਿਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਈ। ਆਹ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ?

**ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੧**

ਮਨ ਵੀ ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਪੁੰਨ ਉਹਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਕਾਮ ਜੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ ਥੱਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਰਾਂ-ਬਾਰ੍ਹਾ ਸਵਰਗ ਨੇ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ -
ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਫਲ ਜਦ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਮੁੱਕ ਜਾਏਗਾ, ਚਾਹੇ ਲੱਖ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਇੱਥੇ ਫੇਰ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਓਹੀ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਕੇ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਚਖੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥
ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਣਾ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥**

ਅੰਗ - ੫੧੭

ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ ਉਥੇ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਪੁੰਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਉ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪੁੰਨ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ, ਪੰਜ ਪਾਠ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਦੌੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਐਨੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਘੜੀ,

ਪੰਜਾਹ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਫੇਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਘੜੀ ਬਾਅਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (੪੮ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ) ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਦਾ, ਜਾਂ ਦੁੱਧ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮਦਾਸਿ ਸਰੋਵਰ ਨਾਤੇ ॥ ਸਭ ਲਾਭੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥

.....ਅੰਗ - ੬੨੪

ਕੋਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੰਜ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਦੌੜਨ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਔਖੀ ਹੈ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਪਾਪ ਹੈ ਨਾ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੧

ਅਸੀਂ ਫਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਾਸਤੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਦਾ ਥਕੇਵਾਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚਮਕ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਲੋਹਾ ਪੂਹ-ਪੂਹ ਕੇ, ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਅਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਮਨ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੇ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਮਨ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਦੂਸਰਾ ਹੈ - ਦਾਨ। ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਭ ਕਿਰਤ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੌ ਰੁਪਏ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਕੱਢੇ। ਉਹਦਾ ਦਸਵੰਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 10% ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀ 'ਚ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਹੀ ਬਚਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਅ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਅ ਬੰਨ੍ਹਣਾ। ਬਾਕੀ ਜਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਅ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਖਾਣ ਵਾਲਾ, ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਐਨੇ ਦੀ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਾਇਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵੇਚਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਆਣੇ ਨੇ, ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿੰਨੇ % ਮੁਨਾਫਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ 10% ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਰਾਜ ਦੰਡ, ਟੈਕਸ ਪੈ ਜਾਣੇ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਦੰਡ ਪੈ ਜਾਣਾ, ਚੋਰ ਆ ਜਾਣੇ, ਕੋਈ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਜਾਣੇ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣੀਆਂ, ਹੋਰ ਵੀਹ ਪੰਗੇ

ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਫੇਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਨਾਲੇ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧ ਕਮਾਈ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢੋ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਉਹਨੂੰ ਰਾਹ ਦੀ ਪਛਾਣ ਆਏਗੀ, ਦੂਸਰਾ ਦਾਨ ਸਾਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਤੋਗੁਣ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਤੇ ਰਜੇ ਗੁਣੀ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਕਢਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਹਿ ਕੇ, ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਾਫ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਡਰਾ ਕੇ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਪੈਸਾ, ਇਹ ਤਮੇ ਗੁਣ ਦਾਨ, ਇਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਤੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ। ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਖੇਚਲ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਰਜੇ ਗੁਣ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ, ਪੱਥਰ ਲਵਾਉਣੇ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਾਉਣੀਆਂ, ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹਦਾ ਫਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਓਨੀ ਕੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਹ-ਵਾਹ। ਸਤੋ ਗੁਣ ਦਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੇ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇਬ ਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹਿਜ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ 'ਚੋਂ ਦਾਨ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਸ਼ੁਭ ਬਚਨਾਂ ਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਸ਼ੁੱਧ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਾਵੇ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਦਾਨ। ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਬੁਰਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ। ਫੁਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹਦਾ ਭਲਾ ਕਰ। ਦੁਖੀ ਹੈ ਇਹ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬੁੱਧੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਬੇਅੰਤ ਕੰਮ ਨੇ, ਕੋਈ ਇੰਜਨੀਅਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਾਸਟਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਬੁੱਧੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਆਤਮਕ ਦਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੀਅ ਦਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ

॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਜੋ ਜੁਗਤ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਆਉਂਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਨੱਠ ਜਾਏਗਾ। ਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠੇ ਤੁਸੀਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ, ਫੇਰ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਓਸਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇਖ

ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਸੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੨

ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕਿ ਭਾਈ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਉੜੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ੌਂਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਆਪ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਦੁਆਦਸੀ ਦਾਨੁ ਨਾਮੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਹੁ ਤਜਿ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਮਾਣ ਤਜ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਹੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੈ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਭ ਰੰਗਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਦੀ ਪਿਆਸ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

ਕੋਮਲ ਬਾਣੀ ਸਭ ਕਉ ਸੰਤੋਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਕੋਮਲ ਬਾਣੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸਿ ਪੋਖੈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤੇ ਏਹ ਨਿਹਚਉ ਪਾਈਐ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਰਮਤ ਫਿਰਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤ ਉਪਾਰਨ ਕਰਦੇ ਓ, ਚਰਨਾਂਮਿਤ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਵਰਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੨

ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨਾ। ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕੋਮਲ ਬਾਣੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਹ ਫਲ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਨ! ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੋ ਬਚਨ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬਚਨ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਲਹਿੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦਸ ਸਕਦੇ ਓ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਓ, ਜਿਸ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਓ, ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ,

ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਟਿਕਾਣਾ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਵਣਾਂ, ਪਰਬਤਾਂ, ਦਰਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ,
ਜਾਵਾਂ ਬਲਿਹਾਰ ਮਾਲਕਾ।

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਕਿੱਥੇ ਦੱਸੀਏ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ -

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਚਉਦਹ ਭਵਨ ਸਗਲ ਬਿਆਪਤ ਰਾਮ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਨ ਦੇਖੀਐ ਪੂਰਨ ਤਾ ਕੇ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯
ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਓਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਬਾਕੀਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ ਉਹ।

ਚਉਦਹਿ ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਪ੍ਰਭ ਆਪ ॥

ਸਗਲ ਭਵਨ ਪੂਰਨ ਪਰਤਾਪ ॥

ਦਸੇ ਦਿਸਾ ਰਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿ ਇਹਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਮਾ ਲਿਆ। ਜਿਹਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਮਾ ਲਿਆ ਉਹਦੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਛੋੜ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾਨ ਪੁੰਨ, ਜਾਗਣਾ, ਸੇਵਾ ਸਭ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦਸੇ ਦਿਸਾ ਰਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ॥

ਧਰਨਿ ਅਕਾਸ ਸਭ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖੁ ॥

ਜਲ ਥਲ ਬਨ ਪਰਬਤ ਪਾਤਾਲ ॥

ਪਰਮੇਸੂਰ ਤਹ ਬਸਹਿ ਦਇਆਲ ॥

ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ ਸਗਲ ਭਗਵਾਨ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸੋ ਕਿੱਥੇ ਕਹੀਏ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ ਰਾਜਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਕਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ-

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਭਾਉ ਬਿਨਾ ਪਤਿ ਸਿਉ
ਕਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾ ਪਤ ਪਾਇਓ।

ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ 'ਚ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਫੇਰ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ

ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਕਈ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੰਦਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਨਾ, ਭਰਮ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਜੀ। ਭਰਮ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਆਹ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਿਹਦਾ ਭਰਮ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਵਿਸਰਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ।' ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਨ! ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਰਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਅੱਜ ਗੱਲ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਰਤ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਮੁਹਰੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਹੋ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਰੀਤ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਨਾਲ ਧਨ ਆਏਗਾ, ਸੁੱਖ ਆਏਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੈ? ਵਿਸਰਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੋਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਸਰਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਤਾਂ ਸੋਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਵਿਸਰਾਮ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਅੰਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਚਖੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਇੱਥੇ ਵੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾ ਕੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ

ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੋ ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ੧ ॥

ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥

ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ

॥ ੧ ॥ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ

॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ

॥

ਅੰਗ - ੬੩੩

ਉਸ ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੀ

ਬਾਹਰਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਹ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਭੇਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਬਣਦੀ। ਸੰਤ ਕਹਾਉਣ ਨਾਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ। ਨਾ ਕਹਾਓ ਸੰਤ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਤ। ਸੰਤ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ -

੩੧੯

ਜਿਹਨੂੰ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਗਿਆਨ ਨਾ ਆਵੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇ। ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਭੇਖ, ਲਿਵਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਸੰਤ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹ ਵਿੱਚ ਵਿਸਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਪੂਰਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ।

ਹਰਿ ਕੀ ਟਹਲ ਕਮਾਵਣੀ ਜਪੀਐ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੦

ਜਿੰਨਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਟਹਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥ ਅੰਗ -

੩੦੦

ਫੇਰ ਪੂਰਨ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਉਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ ਡੱਲਾ ਨਾਮ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤਿੰਨ ਸੌ ਬੰਦੇ ਦੀ ਫੌਜ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੜੇ ਜੁਆਨ ਬੰਦੇ ਸੀ ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਲੋਕਿਨ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮਾਣ 'ਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਦੇਖੋ ਮੇਰੇ ਬੰਦੇ ਸਾਢੇ ਛੇ-ਛੇ ਫੁੱਟ ਦੇ ਨੇ, ੪੫-੪੫ ਇੰਚ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਾਤੀ ਹੈ, ਡੌਲੇ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੇ ਨੇ, ਮਾੜੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੱਟਾਂ ਵਰਗੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ-ਦੱਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਨੇ। ਜੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਤਲਵਾਰ, ਸਣੇ ਜ਼ਰਾਬਕਤਰਾਂ ਦੇ ਕੱਟ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਸਣੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਤਲਵਾਰ ਖੁੱਭ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਣਦੇ ਨੇ। ਖੈਰ ਉਹਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੋੜਿਆ, ਇੱਕ ਰਾਈਫਲ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਵੇਲੇ, ਸੋ ਉਹ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿ ਭਾਈ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਕੌਣ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਜੀ ਡੱਲਾ। ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਡੱਲਾ। ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਡੱਲਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਡੱਲਿਆ! ਤੂੰ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਦਿਵਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੰਗ ਕੀ

ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਪੀੜੀ ਜੋਗਾ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡੱਲਿਆ! ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਗ। ਜੇ ਮੰਗੋਗਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੈ ਆਹ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕਿਸੇ ਤੋਂ। ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਉਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਡੱਲਿਆ ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਧਾਰਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਤੂੰ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪੇ ਜਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

**ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭ ਕੇ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੪੯੧

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖਤ ਬੀਜ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਗਲਦੇ ਨੇ, ਬੋਹੜ ਦਾ, ਪਿੱਪਲ ਦਾ, ਗੁੱਲਰ ਦਾ; ਇਹ ਗਲ ਕੇ, ਐਨੀ ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿੱਠ 'ਚੀਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗਿਰਦੇ ਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਹਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ, ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਡੱਲਿਆ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਨਾਮ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਨਾਮ ਲੈ ਲਏਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਥਾਂ ਪੀੜੀ ਜੋਗਾ ਕਿਉਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ, ਸਾਰੀ ਦਰਗਾਹ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੭

ਉਥੇ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਹੈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਚੀਜ਼ ਜਿੰਨੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਚਾਹੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਰ ਲਓ, ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਥਾਂ, ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਜੰਮਣ-ਮਰਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟ ਸਕਦੀਆਂ ਇਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਪਾਓ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ? ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪਿਆਰ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਬੈਰਾਗ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਬੈਰਾਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ।

**ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਮੁਕਤ ਮੋਹੇ ਤਾਰੇ ਜੀ,
ਐਸੇ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ।**

**ਨਾਰਾਇਨ ਨਰਪਤਿ ਨਮਸਕਾਰੈ ॥
ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ**

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਹਿ ਤਾਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਵਨ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਕਛੁ ਪਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਕੀ ਗੁਣ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ। ਮੇਰੀ ਜੁਬਾਨ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ -

ਲਾਖ ਲਾਖ ਲਾਖ ਕਈ ਕੋਰੈ ਕੋ ਹੈ ਐਸੇ ਬੀਚਾਰੈ ॥

ਅੰਗ-੩੦੨

ਕਰੋੜ ਨੂੰ ਲੱਖ ਨਾਮ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਲੱਖ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਐਨੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਹੋਣ, ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਬ-ਖਰਬ ਵਿਚੋਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ੇਸਟ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਹੀ ਭਈ ਹੈ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਰੰਗਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੨

ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਾਲ-ਗੁਲਾਲ ਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਿਸਮਾਦ-ਬਿਸਮਾਦ-ਬਿਸਮਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਰਸੁ ਆਈ ਹੈ

ਜਿਉ ਚਾਖਿ ਗੁੰਗਾ ਮੁਸਕਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ -

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੪

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿੱਚ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਤੇ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਸੋ ਐਸਾ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਵਾਹੁ-ਵਾਹੁ ਦੀ ਅੰਮਿਤ ਧਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸਮਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾਸ 'ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਰੇ, ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ! ਐਸਾ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਨੇ, ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਨਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਤਾਂ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰਾ,

ਬਖਸ਼ੇ ਅਉਗਣ ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸੋ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੋ। ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

(-----)

ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਅਰਥਾਤ

ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਨਿਰਮਾਣਤਾ

ਜਿਵੇਂ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਵੇਂ ਭਗਤੀ ਜਾਂ ਬੰਦਗੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਬਗੈਰ ਫਿਕਰੀ ਤੇ ਬੇਸਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਬੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ ਜਿਥੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦੀ ਵੀ ਡਾਢੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬੰਦਗੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਉਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਅਰਜ਼ੋਈ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਹੈ, ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਗੁਰਸਿਖ ਆਪਣੇ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਅਟੱਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਥੇ ਅੱਪੜ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਡਾਢਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦੇ ਘਟਣ ਅਤੇ ਤਕੱਬਰ ਜਾਂ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਡਾਢਾ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਆਤਮ ਖੋਜ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ, ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਫਿਰ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਬੰਦਗੀ ਜਾਂ ਆਤਮ ਖੋਜ ਲਈ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਉਤੇ ਇਤਨਾ, ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦੂਣੀ ਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਚਾਰ ਕਿਉਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋ ਦੂਣੀ ਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਉਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਕ ਖੋਜ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਕਿਉਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ-

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹਾ ਬਣ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਦ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਇਤਨਾ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ, ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ, ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੋਮਾ, ਪੂਰਨ, ਸਮਰੱਥ, ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਰਗੀ ਨਿਰਮਾਣ ਹਸਤੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਿਸਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ, ਸਿਵਾਏ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਏਸੇ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੋ ਫੀ ਸਦੀ ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ।

ਜਦ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਦਵਾਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਅੰਗ ਸਾਫ ਦਿਸ ਪਵੇ ਤਦ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਚਾਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਭਇਓ ਖਾਂਡੁ ਰੇਤੁ ਮਹਿ
ਬਿਖਰਿਓ ਹਸਤੀ ਚੁਨਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥
ਕਹਿ ਕਮੀਰ ਕੁਲ ਜਾਤਿ ਪਾਂਤਿ ਤਜਿ
ਚੀਟੀ ਹੋਇ ਚੁਨਿ ਖਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੭੨

ਇਹ ਖਿਆਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਇਨਸਾਨ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਤੇ ਨਿਰਬਲਤਾ ਵਿਚ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਨਿਰਬਲਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸੇ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਹੈ।

ਹਉ ਤਿਸ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ
ਹੋਏ ਤਾਣ ਜੋ ਹੋਇ ਨਿਤਾਣਾ।
ਹਉ ਤਿਸ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ
ਹੋਏ ਮਾਣ ਜੋ ਹੋਇ ਨਿਮਾਣਾ।
ਹਉ ਤਿਸ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ
ਛਡ ਸਿਆਣਪ ਹੋਇ ਇਆਣਾ।

... ..
ਈਨ ਦੁਨੀ ਦਰਗਾਹ ਪਰਵਾਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਨਿਰਬਲਤਾ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ,

ਜਿਸ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ-ਬੜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਕਤਵਰ ਕਹਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਖਵਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਕਤਵਰ ਪੁਰਸ਼ ਵੱਡੇਰੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਹਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਮਾਣ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਨਿਰਮਾਣ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਾਰਿਹਾ ਹਾਰ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਚੰਦੂ ਜਿਹੇ ਬੇਸਮਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਹਾਰੇ, ਐਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਹਾਰ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਜਿੱਤ ਬਣ ਗਈ। ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕੇਵਲ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜ ਗਈ। ਚੰਦੂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰਬਲਤਾ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ, ਆਪਣਾ ਸਵਾਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਐਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਨਿਰਬਲਤਾ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਵਿਚ ਸਖਤ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਿਰਬਲਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਦੇਗਾਂ ਦਾ ਉਬਲਦਾ ਪਾਣੀ, ਲੋਹਾਂ ਦੀ ਸੜਦੀ ਰੇਤ ਅਤੇ ਭਖ ਰਹੇ ਲੋਹੇ ਤੇ ਤਵਿਆਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਨਿਰਬਲ ਸਨ।

ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ॥ ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ ॥
ਇਸੁ ਆਗੈ ਕੇ ਨ ਟਿਕੈ ਵੇਕਾਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੬੨੮

ਤਿਆਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦਿਲ ਨਾਲ ਹੈ ਸ਼ਕਲ, ਭੇਖ ਜਾਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਨੰਗਾ, ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਸੁਆਹ ਮਲੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸਾਧੂ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਤੇ ਮਾਇਆਪ੍ਰਸਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਸੱਚਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਫਕੀਰ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਝੂਠੇ, ਦੰਭੀ ਤੇ ਮਾਇਆਪ੍ਰਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਤਿਆਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲੀ ਤਿਆਗ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਸਾਧੂ।

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਤਿਆਗ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰੱਜੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਗਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਭੁੱਖੇ ਹੀ ਭੁੱਖੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਭੁੱਖ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਣ, ਪਰ ਭੁੱਖੀ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਦਿਸੇਗੀ। ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੌਲਤ, ਕੋਈ ਔਲਾਦ, ਕੋਈ ਇਜ਼ਤ, ਗੱਲ ਕੀ ਤਾਕਤ, ਸਿਹਤ, ਸੁਹਰਤ, ਸੁਖ, ਆਰਾਮ, ਸਭ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਭੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣਾ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਰੱਜੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤੋਖੀ ਬੰਦੇ ਕਿਤੇ ਟਾਵੇਂ ਟਾਵੇਂ ਮਿਲਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਦਿਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚੇ ਤਿਆਗੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਸਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਤਿਆਗੀ ਵੀ ਦੇਖੇ ਹਨ।

ਅਮੀਰ ਤਿਆਗੀ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ, ਫਕੀਰ ਤਿਆਗੀ ਵੀ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਬੀਅਤ ਸਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਫਕੀਰ ਸਨ - ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਮੈਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਪੈਸੇ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਦੋ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੰਦੂਰ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਖਾ ਲਈ। ਮੈਂ ਅਜ਼ਮਾਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਅੱਠ ਦਸ ਪੈਸੇ ਏਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਦਿਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਬਗੈਰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਤੱਕਣ ਦੇ ਦੋ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੂਰ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੇ (ਇਸ ਵਾਰ ਆਪ ਇਕ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ) ਅਤੇ ਆਪ ਤੁਰ ਪਏ। ਮੈਂ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ, ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾ ਲਈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਤੁਰੇ। ਕੁਝ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ - ਆਪ ਨੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਸੁੱਟ ਕਿਉਂ ਦਿਤੇ? ਰਾਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਾਸਤੇ ਰਖ ਲੈਂਦੇ, ਆਖਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦੀ ਫੇਰ ਲੋੜ ਪੈਣੀ ਸੀ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਵਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੱਗੇ - ਬੇਵਕੂਫ, ਕਿਆ ਰਾਤ ਕੇ ਯਾ ਕਲ ਕੇ ਖੁਦਾ ਮਰ ਜਾਏਗਾ? ਜਿਸ ਨਿਰਭੈ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਲਟਕ ਵਿਚ ਉਸ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਮੈਂ ਕਦੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਬਚਨ ਵਿਚ ਇਕ ਰਮਜ਼ ਸੀ, ਆਤਮਕ ਰਾਜ਼ ਸੀ, ਜੋ ਝੱਟ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਰੈਂਕਨ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੂਟ ਪਾਈ ਸਰਦਾਰ ਆਦਮੀ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸਾਂ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਛਲ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਆਤਮਾ ਮੇਰੀ ਕੀਮਤੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੇਰੀ ਘਟੀਆ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਬੇਮੁਥਾਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਰਜੇ ਵਲ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਕੀਰ, ਕੰਗਾਲ ਤੇ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਕੇ ਮੈਂ ਪਤਲੂਣ ਦੇ ਬੋਝਿਆਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਈ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰ ਵਿਚ ਆ ਤੇ ਬੈਠਾ, ਪਰ ਮੈਨ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਕੁਰੱਖਤ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਜਾਦੂ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁੰਡਣ ਉਤੇ ਵੀ ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਏ।

ਤਿਆਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਰਜੇ ਹਨ -

ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ - ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੈਰ-ਗਾਹ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਸਾਫਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਰ-ਗਾਹ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਕਰਤਾਰ ਵਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਰ-ਗਾਹ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਸਭ ਝਾਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਪਰ ਦਿਲ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲਗਾਣਾ, ਠੀਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫਰ ਸਫਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਦਰਿਆਵਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਰੇਗਿਸਤਾਨਾਂ, ਮੈਦਾਨਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ, ਦੋਸਤੀਆਂ ਪਾਂਦਾ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਾਫਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਫਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ

ਆਪਣੇ ਘਰ, ਟਿਕਾਣੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ-ਯਾਤਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਸਫਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਖਿਆਲ ਤੇ ਬੜਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣ ਉਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਹੁਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ, ਪੇਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕੁਝ ਘੱਟ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ, ਸਹੇਲੀਆਂ ਸੰਗ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖੇਡਦੀ, ਤਕੜੀ ਮੁਟਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਉਤੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰ ਇਕੱਠੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਲੰਘਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਸ ਖੇਡ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਿਲ ਪਰਚਾਵੇ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਉਚੇਚੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਖਾਂਦੇ, ਪੀਂਦੇ, ਹੱਸਦੇ, ਖੇਡਦੇ, ਗਾਉਂਦੇ-ਨੱਚਦੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸਾਫਰ ਹਨ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਥ ਪਿਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਛੜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਅਗਾਹਾਂ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁਸਾਫਰ ਆਪੋ ਆਪਣਿਆਂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਉਤਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਾਥੀ ਛੱਡਣ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਦਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਏਸੇ ਯਕੀਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਉਣ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਨਸਾਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਸਫਰ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਏਸੇ ਯਕੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਸਦਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਆਉਣ ਉਤੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸੱਜਣਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆਂ ਗਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਏਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰਦੇ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਯਕੀਨ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਏਥੇ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਲਹਿਦਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਰਲਪ ਕਰਦੇ, ਰੋਂਦੇ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਦੀ ਆਪ ਸਜਾ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ।

**ਬਿਰਥੇ ਹੇਠਿ ਸਭਿ ਜੰਤ ਇਕਠੇ ॥
ਇਕਿ ਤਤੇ ਇਕਿ ਬੋਲਨਿ ਮਿਠੇ ॥
ਅਸਤੁ ਉਦੋਤੁ ਭਇਆ ਉਠਿ ਚਲੇ
ਜਿਉ ਜਿਉ ਅਉਧ ਵਿਹਾਣੀਆ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੧੯

ਦੂਜਾ ਦਰਜਾ - ਤਿਆਗ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਰਜਾ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਘਟਾਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ

ਪਾਣਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਧੂ ਬਨਾਵਟੀ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਆਦਤਾਂ ਘਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਫਸਾਨੀ ਸਭ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਲਗਭੱਗ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਜਨ ਦਾ ਚਾਅ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੁਗਲ ਤੇ ਆਸਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਉਨਤੀ ਖੁਰਾਕ ਜਾਂ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ, ਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਸਬੰਧੀ ਸੁੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਅਭਿਆਸੀ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੯

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਪੈਨਣੁ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਜਿਤੁ ਪੈਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੯

ਇਸ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਭ ਸਰੀਰਕ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਆਦਤ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸਭ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਭਿਆਸੀ, ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਮਨ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਬਿਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਇਆ ਨਗਰੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਦਰਜਾ - ਜਦ ਅਭਿਆਸੀ ਪੁਰਸ਼ ਉਤਲੀਆਂ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਸਾਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ (World of Sense) ਉਸ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਇਕ ਦੁਖਦਾਈ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਤੈਅ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਭਾ (Mortal Sense) ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਬੇੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਹੋ ਚੁਕਣ ਮਗਰੋਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਬੇਕਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਏ, ਅਭਿਆਸੀ ਇਕ ਵਾਧੂ ਦਾ ਬੋਝ, ਮਲਮੂਤਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ, ਇਕ ਕੈਦਖਾਨਾ, ਇਕ ਪਿੰਜਰਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਰੀਰ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਰੁਕਾਵਟ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਘੋਗੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਹਿਸ਼ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਰਮ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ, ਫੁਰਨੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦਮਈ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰ ਸਤ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸ ਸੁਭਾਗ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ, ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਇਮ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈਆਂ ਦੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਵੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਕੁੰਜ ਤਿਆਗਣ ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਨੂਰੀ, ਆਤਮਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ, ਜੋ ਸਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਕਤ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਦਸਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਹਾੜ ਦੀ ਇਕ ਇਕਾਂਤ ਕੰਧਰਾ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਇਨਸਾਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਹਰ ਸਾਲ ਉਥੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦ ਉਹ ਉਥੇ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦ ਕੁਝ ਚਿਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਜਦ ਸਮਾਧੀ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਟੁੰਬਿਆ। ਹੱਥ ਲਾਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਸਰੀਰ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਡਰ ਗਏ ਪਰ ਫੇਰ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਆ ਗਈ, ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮਨ ਐਸਾ ਟਿਕਿਆ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੋਲਾ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਖਬਰੇ ਸਰੀਰ ਉਥੇ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਬਦਬੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਕਈ ਸ਼ਖਸ ਖਾਸ ਕਰ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਕਰਨ ਵੀ ਕੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਜਿਸਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਪਰਚਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਰੀਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਛੱਡਣਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਸਾਡੇ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਛੱਡੇ ਸਨ। ਏਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ।

ਇਹ ਤਿਆਗ ਦੀ ਤੀਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਸੰਸਾਰ-ਯਾਤਰਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਹੱਸਦੀਆਂ, ਖਿੜਦੀਆਂ, ਖੇਡਦੀਆਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਆਗ ਦੀਆਂ ਉਤੇ ਦਸੀਆਂ ਤਿੰਨੇ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਸਿਮਰਨ, ਭਜਨ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਉਤੇ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਉਪਾਓ ਜਾਂ ਹੱਠ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ। ਮਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਦੀ ਓਟ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਸਹਾਇਤਾ, ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਸੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਟਪਲੇ ਲਏ

ਹਨ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸਨੂੰ ਇੰਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮਕ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜੇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਇਕ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਝਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਰੂਰ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਰੁਖਾ ਜਿਹਾ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਟਿਕਣ ਮਗਰੋਂ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਟਪਲਾ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੀ ਭਾਵ, ਨਿਮਰਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਹਰੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇਛਿਆ ਬਗੈਰ ਬੰਦਗੀ ਕਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੰਕਾਰ ਜਾਂ ਮਾਣ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਦਿਲੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹਨ।

ਕਰਮਾਤ ਨਹੀ ਹੋਤ ਕਛੁ ਦੋਊ ਬਾਰਾ ॥

ਕਰਨੈਹਾਰੁ ਨ ਭੂਲਨਹਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਟੱਲ ਹਨ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਟੱਲ ਹਨ। ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਾਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਢਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਵਤਾਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਭਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨੀਵੇਂ ਪਾਸੇ ਵਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਕ ਅਸੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਅਸੂਲ ਵਿਚ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਉਲਟ ਉਚਾਣ ਵਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵਗੇਗਾ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਕਈ ਕਈ ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਪੰਪਾਂ, ਨਾਲੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਚੜ੍ਹਦਾ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਨਜਾਣ ਆਦਮੀ ਏਥੇ ਟਪਲਾ ਖਾਏਗਾ ਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਕੋਤਕ ਜਾਂ ਕਰਮਾਤ ਆਖੇਗਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਸਬੰਧੀ ਦੂਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਸੁਟੀਏ ਉਤਨੀ ਉਚਾਈ ਤਕ ਮੁੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਤਨੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਧੱਕੀਏ ਉਤਨਾ ਉਚਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਈ-ਕਈ ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਵਗਦੇ ਦੇਖਣਾ ਕੋਈ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕਰਮਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਾਇੰਸ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਟੈਲੀਗਰਾਫੀ, ਗਰਾਫੋਮੋਫੋਨ, ਸਿਨੇਮਾ, ਰੇਡੀਓ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਸਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਇਹੋ ਫਰਕ ਅਗਿਆਨੀ ਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਚੇ ਅਸੂਲਾਂ (Higher laws of Soul) ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮਾਤ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਅਭਿਆਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ

ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਟਰ ਐਡਵਰਡ ਕਾਰਪੈਂਟਰ (Mr. Edward Carpenter) ਕਰਾਮਾਤ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

"There is nothing abnormal or miraculous about the matter, that faculties acquired are on the whole the result of evolution and training and they have distinct laws and an order of their own."

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਅਨਹੋਣੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕਰਾਮਾਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੇਵਲ ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਮੇਰੀ ਬੇਕਰ ਐਡੀ (Mary Baker Eddy) ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

Miracle is that which is divinely natural but must be learned humenly, a phenomenon of Science."

ਉਲਥਾ - ਕਰਾਮਾਤ ਉਹ ਹੈ ਜੋ, ਆਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮਾਨਸਕ ਅਕਲ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ, ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਹੈ -

The world is made up of innumerable plane of consciousness and each has its own distinct laws, the laws of one plane do not hold good for another. A miracle is nothing but a sudden escent, a bursting forth of another conciousness and its powers into this plane of matter. There is precipitation upon the material machanism of the machanism of a higher plane. The result we call a miracle, because we see a sudden alteration, an abrupt interference with the natural laws of our own ordinary range but the reason and order of it we do not know are see, because the source of the miracle is in another plane, (Conversation with the mother of Sri Arbindo's Ashram.

ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਸੱਪ ਲੜਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤ ਸਮਝਿਆ, ਪਰ ਬਾਬੇ ਅਟੱਲ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਦੀ ਖਤਮ

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਦਮੀ ਸੁਫਨੇ ਵਿਚ ਜੰਮਦਾ, ਆਯੂ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਅਟੱਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਕੇ, ਨਾਲੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਮੌਤ ਸਬੰਧੀ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਨਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਦੁਨਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਸਮਝ ਲੈਣ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ, ਆਤਮਾ ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ, ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ ਕਿ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਘੜ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਖਾਨ ਨਵਾਬ, ਅਮੀਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਮਰਨਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਦੂਜਾ ਸਬੱਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਆਤਮਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾਣਾ, ਪੁੱਤਰ ਵਾਸਤੇ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਇਕ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀਆਂ। ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਉਚੇ ਆਤਮਕ ਅਸੂਲ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਤਮਾ ਮਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਆਤਮਕ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਜਦ ਚਾਹੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਉਚੇ ਆਤਮਕ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਈ ਪੂਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉਚੇ ਆਤਮਕ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਆਮ ਜ਼ਿਕਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਬਲਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਉਚੇ ਆਤਮਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇ ਆਤਮਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁਲੇਖੇ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਜਦ ਸਭ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗੁਲਾਮ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਮਾਇਆ ਦਾਸੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੩੧
ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜਾਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾਣਾ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੩

ਜੇ ਅਭਿਆਸੀ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੇਖਣ ਦਿਖਾਣ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਰੋਗ ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਾ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਬੁਝ ਲੈਣੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਣਾ ਉਸ ਨੇ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਜਾਣਾ, ਜੋ ਦਿਲ ਇਛਿਆ ਧਾਰਨੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਆਣ ਮਿਲਣਾ, ਜਿਸ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਕਰਕੇ ਤਕਣਾ, ਉਸ ਦਾ ਅੱਖੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲੈਣਾ, ਜਿਸ ਬੀਮਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹਣਾ ਕਿ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਣਾ - ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਅੱਗੇ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ ਆਤਮਕ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਤੀ ਫਾਇਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਟਕ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਕਤਾਂ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਨਿਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਂ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਪਣੀਆਂ ਆਤਮਕ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਖਣੀ ਦਿਖਾਣੀ ਹੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

Ambition has been the undoing, of many Yogis. That canker can hide long. Many people start on the Path without any sense of it. But when they get powers, their ambition rises up, all the more violently because it had not been thrown out in the beginning.

A story is told of a Yogi who had attained wonderful powers. He was invited by his disciples to a great dinner. It was served on a big low table. The disciples asked their Master to show his power in some way. He knew he should not, but the seed of ambition was there in him and he thought "After all it is a very innocent thing and it may prove to them that

such things are possible and teach them the greatness of God." So he said, Take away the table, but only the table, let the tablecloth remain as it is with all the dishes upon it." The disciples cried out. Oh that cannot be done, every thing will fall down. But he insisted and they removed the table from under the cloth. Look, the miracle. The cloth and all that was upon it remained there just as though the table was underneath, But all of a sudden master jumped and rushed out screaming and crying "Never more shall I have a disciple, never more, Woe is me! I have betrayed my God. His heart was on fire. He had used the divine power for selfish ends.

This does not mean that there is no use for them (powers). But they have to be used in the same way as they come. They come by union with divine. They must be used by the will Divine and not for display.

ਜਦ ਤਕ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦਾ ਕਾਫੀ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਤਕ ਉਸਨੂੰ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਵਧੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਖਿਚਾਂ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਆਖਰੀ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪਦਵੀ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣੋਂ ਰੋਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਕ ਉਚੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸੀ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਸ ਦੀ ਬਕਾਨ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹੇ, ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ, ਰੂਲਾਂ, ਸਾਏ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿਚਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਜਲਵੇ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਵਲ ਬੁਲਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਅਭਿਆਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣ ਉਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਉਚੀ, ਆਖਰੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਇਤਨਾ ਖੁਭੇ ਕਿ ਉਤਲੀ ਚੋਟੀ ਜਾਂ ਨਿਰਗੁਣ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਜਾਏ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਲ ਫਿਰ ਰੁਚੀਆਂ ਫਸ ਜਾਣ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਆਖਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਬੜਾ ਖਬਰਦਾਰ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਸਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ, ਦਿਖਾਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਲੰਘਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੁਭਾਗੀ ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਉਕਾ ਤਿਆਗ

ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - ੬੪)

ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਇਕ ਉਚੇ ਰਿੜੀਏ ਤੇ ਬੜਾ ਸੁਥਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਲਾਗੇ ਰਾਵੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਲਿੱਖਾਂ ਝਾਗ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇਸ਼ ਪੈਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਤ੍ਰੈ ਸੌ ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤਕ ਅੱਪੜਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਰਾਵੀ ਤੱਕ ਇਕ ਗਊ ਘਾਟ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਹ ਉਤਰ ਕੇ ਠੰਢੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਇੱਥੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ, ਬਹੁਤ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਮੈਦਾਨ ਬੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਰਮਣੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਉਪਰਵਾਰ ਐਨ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਰਥਾਤ ਇਧਰੋਂ ਗਿਆ ਉਰਾਰਲ ਪਾਸੇ ਵੱਲ, ਪਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਉਪਰ ਨੂੰ, ਉਚੇ ਕਿਨਾਰੇ - ਕਦੇ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਢਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਬੁਰਜ ਅਜੇ ਤਕ ਸਲਾਮਤ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਲੱਗਭੱਗ ਦੋ ਸੌ ਫੁੱਟ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਹਨ। ਇਸ ਬੁਰਜ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਗਦੇ ਸੀਤਲ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤੱਕੋ ਤੇ ਆਖ 'ਝਾਤ ਸੁਹਣੀਏ! ਤਾਂ ਸੁਹਣੀ ਰਾਵੀ ਦੀ ਝਾਤ ਕਲੇਜਾ ਠਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਨਾਈਆਂ ਤੇ ਤਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀਂ ਹੇਠਾਂ ਅਜਬ ਨਜ਼ਾਰਾਂ ਦਿਖਾਲਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਝਲਕਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਖੋਲੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਬੀ ਪਏ ਹਨ।

ਕਾਂਡ ਚੌਵੀਵਾਂ

ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਜਥੇ ਦਾ ਹੌਰਲ ਭੇਸ ਵਟਾ ਕੇ ਅੱਪੜਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੁਰਜ ਦੇ ਉਰੇ ਜੋ ਖੰਡਰ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਖੂਹ ਜਿਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਫੇਰਾ ਮਾਰ, ਬੁਰਜ ਤੱਕ, ਫੇਰ ਗਊ ਘਾਟ ਰਸਤੇ ਉੱਤਰ ਹੇਠਾਂ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚੱਕਰ ਲਾ, ਉੱਪਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਚੱਕਰ ਲਾ, ਮੁੜ ਕੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਅੱਪੜਿਆ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਇਸ ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਕੋਹ ਕੁ ਭਰ ਉਰੇ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੇਠਾੜ ਇਕ ਉਹਲੇ ਵਾਰ ਥਾਵੇਂ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਵਾਕਫੀ ਜੋ ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਦੇ ਸਕਿਆ ਉਸ ਮੁਜਬ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਈਂ ਜੀ ਅਰਥਾਤ ਤੇਜ ਕੌਰ ਜੀ ਪਹਾੜਨਾਂ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਢੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਟੁਰ ਪਏ। ਗਿਰਾ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਨਹਾਉਣ ਧੋਣ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਲਈ ਗਾਗਰਾਂ ਚੁੱਕੀ ਰਾਵੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਉਤਰਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਇਕ ਸੁਆਦਲਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਿੱਧੀ ਗਊ ਘਾਟ ਰਸਤਾ ਉਤਰ ਕੇ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗਈ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਤਿਉਹਾਰ ਸੀ, ਲੋਕੀਂ ਨਹਾ ਧੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚੌਕੀਆਂ ਭਾਗ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਚੌਕੀਆਂ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਲੋਕੀਂ ਬੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਕਪੜੇ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਲਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਥਾ ਬੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੇਜ ਕੌਰ ਵੀ, ਜਾ ਕੇ ਇਕਲਵੰਜੇ ਨਹਾਤੀ, ਫਿਰ ਇਕ ਇਕੱਲਾ ਬੈਠਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾੜ ਕੇ ਉਸਦੀ ਚੌਕੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਬੈਠੀ ਤੇ ਇਕ ਦੁਆਨੀ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕੇ ਬੋਲੀ - ਦੇਵਤਾ ਜੀ! ਕਥਾ ਸੁਣਾਓ?

ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੁਆਨੀ ਵੇਖ ਕੇ ਗਦ ਗਦ ਹੋ ਗਏ ਸੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਆਪ ਵੱਲ ਆਏ ਹੀ ਲੋਕੀਂ ਘੱਟ ਸਨ, ਦੂਸਰੇ ਕੋਈ ਆਈ, ਪਾ ਚੌਲਾ ਦਾ ਧਰ ਗਈ, ਕੋਈ ਲੱਪ ਆਟਾ ਰੱਖ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਅੱਠ ਕੋਡੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਬੜੀ ਮੱਲ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪੈਸਾ ਧਰ ਦਿਤਾ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਸੋਚਣ ਕਿ ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਮਾਈ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਹੈ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸ ਵਿਚ, ਪਰ ਦੇਸਣਾ ਦੁਆਨੀ ਧਰੀ ਸੂ? ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚ ਕੇ ਅੰਤ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਫੇਰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ - ਬੀਬੀ! ਤੂੰ ਇਸੇ ਸਾਡੇ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਗਿਰਾਂ ਦੀ ਹੈਂ? ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਏਥੇ ਤੱਕੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?

ਮਾਈ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਨਾ ਚਾਹਿਆ ਤੇ ਪੰਡਤ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਟੁੱਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ - "ਪੰਡਤ ਜੀ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਬੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ?" ਪੰਡਤ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਈ ਕੀ ਅਸੀਂ ਵੱਢੇ ਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਇਹੋ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ।"

ਮਾਈ ਨੇ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੀਵੀਂ ਦਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ।"

ਮਾਈ ਨੇ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਕਦੇ ਹੱਥ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਕਦੇ ਕੁਛ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਕਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵੱਲ ਨੀਝ ਲਾਉਣ, ਆਖਰ ਬੋਲੇ, ਮਾਈ! ਵੇਦਨ ਹੈ ਕੋਈ ਵੇਦਨ, ਮੁਰਾਦ ਪੁੱਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।" ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਬੁਗਚੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁੰਡਲੀ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁੱਟੀਓਸੁ, ਮਾਈ! ਮੈਂ ਹੱਥ ਵੀ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਜੋਤਸ਼ ਬੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ, ਰਮਲ ਭੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਦੇਖ! ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਟੇਵੇ ਲਾ ਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਕਸਟ ਸਨ ਕਸਟ। ਉਖਿਆਈ, ਹੁਣ ਮੁਰਾਦ ਹੈ, ਮਿਲਣ ਹੀ ਵਾਲੀ.....ਹੈ! ਬੱਸ! ਜੇ ਮਾਈ ਹੋ ਪੱਕੇ ਪਤੇ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਟੇਵਾ ਲਿਆ, ਜਾਂ ਠੀਕ ਸਮਾਂ ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਪਲ ਛਿਨ ਜਨਮ ਦੀ ਦੱਸ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਦੱਸਾਂ।"

ਮਾਈ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਟਕਾ ਪੰਡਤ ਅੱਗੇ ਧਰਿਆ ਤੇ ਠੰਘਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਆਖਿਆ - ਪੰਡਤ ਜੀ ਕੁਛ ਵਿਦੈਗੀ ਭੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਪੰਡਤ - ਮਾਈ! ਵਿਦੈਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਅਹੁਰ ਹੋਵੇ, ਖੇਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੈਦ ਪਾਸ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਖਰਾ ਖਰਾ ਇਕ ਵੈਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਈ - ਉਹ ਵੀ ਪੰਡਤ ਹੈ ਕੋਈ? ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਭਾਈ ਜਾਣ ਪਛਾਣ, ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ ਵਾਲਾ ਮਾਣੂੰ ਹੈ?

ਪੰਡਤ - ਨਹੀਂ, ਪੰਡਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੈ ਖਰਾ ਖਰਾ, ਝਿਕਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਪੂਰਾ, ਨਿਰਘੱਟ, ਸੁਸ਼ਰਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਜਾਣੂ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਈ - ਗਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਨਾਮ?

ਪੰਡਤ (ਹੁਣ ਪਹਾੜੀ ਬੋਲਿਆ) - ਤੁਸਾਂ ਨਾਮੇ ਜੁ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਜੋ ਲੈਣੀ ਚੱਲਾਂਗਾ ਨਾਲ।

ਮਾਈ - ਪਰ ਤਦ ਭੀ?

ਪੰਡਤ (ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ) - ਨਾਂ ਸੂ.....ਦੇਖੋ ਭਲਾ ਜਿਹਾ.....ਨਾਂ ਸੂ ਲਾਲ....ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਹਾਂ ਔਹ ਵੇਖ ਖਾਂ.....(ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ) ਓਹੋ ਹੈ!.....ਔਹ ਉਸਦੀ ਦੇਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹਾ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਥੋਹ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਔਹ ਤੱਕੋ ਨਾ। ਵਿਚਾਰੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੱਸੀ!.....) ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ) ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਪਰ ਤੱਕੀ, ਕਦ ਨਹੀਂ ਮੱਥਾ ਵਿੰਗਾ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਆ ਮੁਹਾਰੀ ਤੁਪ ਤੁਪ ਰੋ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਬਿਰਹੜੇ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪੱਥਰ ਮੋਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਯੋਗਨ ਹੈ ਕੋਈ ਪਰ ਹੈ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਦੇਵੀ ਰੂਪ, ਦੇਵ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪੂਜਦੀ ਹੈ, ਖਰੀ ਖਰੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਦਾ ਪਤੀ ਵੈਦ ਹੈ।

ਮਾਈ ਨੇ ਦੋ ਪੈਸੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਧਰੇ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਬੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਮੁਹਰੇ ਹੋ ਟੁਰੇ। ਉਸ ਸੰਗਮਰਮਰ ਵਰਗੀ ਚਿੱਟੀ, ਲਹੂ ਦੀ ਲਾਲੀ ਤੋਂ ਉੱਕੀ ਸਾਫ, ਲਿੱਸੇ ਪਰ ਟਿਕਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ ਕਾਕੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ - ਦੇਵੀ! ਇਹ ਮਾਈ ਕੁਛ ਵਿਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜਵੰਦ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰੇਮਣ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਉਦਾਰ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਘਰ ਚੱਲੇ ਹੋ ਤਾਂ ਨਾਲ ਲਈ ਜਾਓ, ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵੀ ਪਾ ਦੇਣੀ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਾਂਗੇ। ਅੱਜ ਤਿਹਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਸਭ ਕੋਈ ਅਸਵੰਦ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੱਖੀਆਂ ਪਰਨੇ ਟੁਰ ਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ।"

ਬੀਬੀ ਨੇ ਨਾਂ ਪੰਡਤ ਵਲ ਅੱਖ ਪਰਤ ਕੇ ਡਿੱਠਾ ਤੇ ਨਾ ਮਾਈ ਵੱਲ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਮਾਈ ਨੂੰ ਨਾਲ ਆਉਣ ਦੀ ਸੈਨਤ ਕੀਤੀ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਯਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਸਿਆਲੇ ਦੀ ਟਿਕਵੀਂ ਟੋਰ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਵਾਂਗ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਟੁਰੀ ਗਈ। ਪਹਾੜੀ ਕੂਲੂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗੀਟਿਆਂ ਪਰ ਟੁਰਦਿਆਂ ਵਿਪਲ ਪਲ ਪਲ, ਵਿਪਲ ਪਲ ਪਲ ਦੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨ ਵਾਂਗ ਸੁਖਮਨੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਤਿਵੇਂ ਮਿੱਠੇ ਮਿੱਠੇ ਠਣੱਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਟੁਰੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਮਾਈ ਭੀ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਗਈ - ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਾਕੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਈ, ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਥੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ -

ਸਭ ਤੇ ਉਚ ਤਾ ਕੀ ਸੋਭਾ ਬਨੀ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਗੁਣਿ ਨਾਮੁ ਸੁਖਮਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ, ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਅਰਸਾਂ ਵਲ, ਤੱਕੀ ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ ਤੇ ਬੋਲੀ -

ਦਾਤਾ! ਅਰਸਾਂ ਦੇ ਦਾਤਾ!

ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਰੱਛਿਆ ਰਿਆਇਤ' ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਿਆਣੇ, ਵਿਛੁੜੇ ਵੀਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਕਾ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਰਿਆਇਤ ਕਰ। ਹਾਂ ਕਰ ਦਾਤਾ! ਕਰ ਮੇਲ, ਇਕ ਵੇਰ

ਅੰਮੀ ਵੀਰ ਮਿਲਾ ਦੇ।"

ਐਉਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਗਲਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਧੁਨਿ ਨਿਕਲੀ ਗਾਣੇ ਦੀ -

ਧੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਖੁੱਸਣ ਮਾਏ! ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਨੀ ਮਾਵਾਂ!

ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਨਾ ਪਰਤੀਆਂ ਹਾਏ! ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਨੀ ਮਾਵਾਂ!

ਆਂਦਰਾਂ ਕਲਵਲ ਹੋ ਹੋ ਟੁੱਟਣ, ਭੈਣਾਂ ਬਿਨਾ ਭਰਾਵਾਂ!

ਦੂਰ ਗਏ ਨੀ ਵੀਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਨੀ ਮਾਵਾਂ!

ਵਿਛੁੜ ਫੇਰ ਨ ਮਿਲੀਆਂ ਮਾਵਾਂ, ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਜੋ ਮਾਵਾਂ!

ਵੀਰ ਵਿਛੋੜਾ ਕਹਿਰ ਵਿਛੋੜਾ, ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਾਵਾਂ!

ਧੀਆਂ ਹਾਵੇ ਭਰ ਭਰ ਮੁੱਕੀਆਂ, ਮਿਲੀਆਂ ਫੇਰ ਨ ਮਾਵਾਂ!

ਵੀਰਾ! ਵੀਰਾ! ਰੁੰਨੀ ਵੀਰਾ! ਵੀਰਾ ਵੀਰਾ ਗਾਵਾਂ!

ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨੀ ਦੇ ਆ ਜਾ ਵੀਰਾ! ਆ ਵੀਰਾ! ਗਲ ਲਾਵਾਂ!

ਮਾਵਾਂ ਬਾਝੋਂ ਜਵਿਣ ਔਖਾ, ਔਖਾ ਬਾਝ ਭਰਾਵਾਂ। ਵੀਰ

ਵਿਛੁੰਨੀਆਂ ਜੀਣ ਨ ਭੈਣਾ, ਸ਼ਾਲਾ! ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ!

ਧੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਘਾਇਲ ਮਾਏ! ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਨੀ ਮਾਵਾਂ!

ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਨਾ ਪਰਤੀਆਂ ਹਾਏ! ਦੂਰ ਗਈਆਂ ਨੀ ਮਾਵਾਂ!

ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ.....ਫੇਰ ਬੋਲੀ -

ਹੈਂ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਦਾਤਾ! ਸਾਂਈਂ! ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਸਾਂਈਆਂ! ਮਿਹਰ, ਮਿਹਰ, ਮਿਹਰ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਜਾ ਮੰਨ ਖੜੋਤੀ ਸਾਂ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਆਪ ਦੇ ਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਮੈਂ ਹੱਥੀਂ ਟੋਰੇ। ਉਹ ਹਸਦੇ ਹਸਦੇ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਗਲ ਲਾ ਲੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ ਟੁਰੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਾ, ਪਰ ਦਾਤਾ! ਦੇਖ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਗਏ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਏ; ਉਹ ਸੁਖੀ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਦਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ, ਪਰ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਰੱਬਾ ਜੀਓ ਤੱਕੋ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਨਿਮਾਣੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕੀਰਓ! ਮਾਂ ਤੇ ਵੀਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਕਿਸ ਹਾਲ ਹਨ? ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਹਨ? ਕੀ ਜੱਫਰ ਜਾਲਦੇ ਹਨ? ਜੁੱਗ ਬੀਤ ਗਏ, ਬਹੁ ਨਹੀਂ, ਹਾਇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਵਲਿੱਖਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਂਈਂ ਜੀਓ! ਏਹੋ ਸੁੱਧ ਘੱਲ ਦਿਓ ਨਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਅੱਪੜ ਪਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਘਾਉ ਭਰ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਕਲੇਜੇ ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਵੇ। ਬੇ ਪਤਾ ਵਿਛੋੜਾ, ਕਹਿਰਾਂ ਕਹਾਰਾਂ ਦੇ ਤੌਖਲੇ, ਮੈਂ ਕਿੰਵ ਜੀਵਾਂ? ਰਜਾ! ਤੇਰੀ ਰਜਾ!! ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਤੇ ਖਿਮਾ, ਹਾਂ, ਦਾਤਾ! ਮੇਰੀ ਉਕਾਈ, ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਤੇ ਰਿੰਜ ਨਾ ਹੋਵਿਓ, ਮੈਂ ਨਿਮਾਣੀ ਬੱਚੀ ਹਾਂ ਆਪ ਦੀ। ਮੇਰੇ ਜੇਰੇ ਤੇ - ਮੇਰੇ ਜਤਨ ਲਾ ਲਾ ਕੀਤੇ ਜੇਰੇ ਤੇ - ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੇ ਦੇਵਿਓ। ਹੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਪਿਆਰਾਂ ਵਾਲੇ! ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਅਧੁਰਾਪਨ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨ ਦੀ, ਉੱਚੇ ਹੋਣ ਦੀ ਚਾਹ, ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨ ਦੀ, ਉੱਚੇ ਹੋਣ ਦੀ ਚਾਹ, ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਠਿੱਲੂ ਕੇ ਤਰ ਪੈਣਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤਰਲੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਨਿਤਾਣੇ ਤਾਣ ਦੇ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਿਤਾਣ ਦੇ ਸਿਰ ਹੱਥ ਫੇਰਿਓ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵਿਓ। ਮੈਂ ਵੀਰ ਵਿਛੁੰਨੀ ਅੰਮੀ ਵਿਛੁੜੀ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਓ, ਆਪਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੌਂਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮੋ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਪਿਤਾ! ਮੇਰੇ ਅੱਥਰੂ ਭਰੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮ, ਮੇਰੀ ਕੰਡੀ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ, ਆਖ,

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੋਦੀ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਾਂ, ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਹਾਂ ਦਾਤਾ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਰ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ, ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਖਿਡਾ।

ਇਉਂ ਕੂਕਦੀ ਕੂਕਦੀ ਕੂੰਜ ਉੱਠੀ, ਘਰ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਈ, ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਭਰ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਰੁਮਕੇ ਰੁਮਕੇ ਘਰ ਅੱਪੜ ਗਈ ਤੇ ਮਾਈ (ਤੇਜ ਕੌਰ) ਨੈਣ ਛਮਾਂ ਛਮ ਕੇਰਦੀ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਟੁਰੀ ਗਈ।

ਗਿਰਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੁਹਣੇ ਪਾਸੇ ਵੈਦ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਸੀ, ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਦੇਗੀ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਸੀ, ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਡਿਉਢੀ। ਇਸ ਡਿਉਢੀ ਥਾਣੀ ਉਹ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਕੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਜਾ ਲੇਟੀ ਤੇ ਸੌਂ ਗਈ। ਇਧਰ ਮਾਈ ਵੈਦ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਐਉਂ ਜਾ ਬੈਠੀ ਜਿਵੇਂ ਮਰੀਜ਼ ਹਕੀਮਾਂ ਪਾਸ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ - ਆਓ ਮਾਈ ਜੀ! ਕੀ ਖੋਚਲ ਹੈ? ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹੋ?"

ਮਾਈ - ਵੈਦ ਜੀ! ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਇਕੱਲਿਆਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਹੋਰ ਲੋਕੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ?

ਵੈਦ - ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਖੋਚਲ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਖਰੇ ਚਲੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅੱਜ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕੀਂ ਨ੍ਹਾਉਣ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਡਾਢੇ ਔਖੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਵਿਹਲ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਭੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮਾਈ - ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਪੁੱਛ ਪੁਛ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਵਿਥਿਆ ਕਹਿਣੀ ਹੈ, ਆਪ ਕਾਹਲੇ ਨਾ ਪੈਸੋ?

ਵੈਦ - ਮਾਈ ਜੀ! ਵੈਦ ਕੀ ਤੇ ਕਾਹਲੇ ਪੈਣਾ ਕੀਹ? ਰੋਗੀ ਦੀ ਜੀਭ ਤੇ ਵੈਦ ਦੇ ਕੰਨ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਹੀ ਵਡੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਈ - ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਲਾਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਹੈ?

ਵੈਦ - ਜੀ ਹਾਂ।

ਮਾਈ - ਆਪ ਹੀ ਸ਼ੱਤਰੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਵਾਈ ਹੋ?

ਵੈਦ (ਤੁੱਬੁਕ ਕੇ) ਜੀ.....ਹਾਂ।

ਮਾਈ - ਮੈਂ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਗੂਰੂ ਕਰੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਸੀ।

ਵੈਦ (ਸੋਚ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ) - ਜੀ ਹਾਂ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਆਖੋ?

ਮਾਈ - ਕੀ ਇਸ ਬੀਬੀ ਦਾ ਨਿਆਣਾ ਵੀਰ ਤੇ ਮਾਤਾ ਕੈਦ ਪੈ ਕੇ ਕਾਬਲ ਚਲੇ ਗਏ ਸੇ?

ਵੈਦ (ਘੁਰਕੇ, ਤੱਕ ਕੇ) - ਜੀ ਬਹੁਤ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਮਾਈ - ਇਹ ਬੀਬੀ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਬੜੇ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਵੀਰ ਦਾ।

ਵੈਦ - ਤੁਸੀਂ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋ, ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਕੀਹ ਹਨ?

ਮਾਈ - ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮੈਥੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਣਦੇ। ਬੀਬੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਤਾਂ ਖਬਰੇ ਸਿਆਣ ਹੀ ਲੈਂਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਪਰਤ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਤੱਕੀ।

ਵੈਦ (ਬਹੁਤ ਤੁੱਬੁਕ ਕੇ, ਫਿਰ ਸੌਕ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ) - ਹੁੱਛਾ, ਤਾਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੋ, ਫਿਰ ਆਪ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੱਸ ਦਿਓ?

ਮਾਈ - ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਦੀ ਮਾਈ ਦੀ ਸਖੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿਡਾਵੀ ਹਾਂ।

ਵੈਦ - ਪੁੰਨਾ, ਪੁੰਨਾਂ, ਪੁੰਨਾ.....? ਹਾਂ (ਛੱਤ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ) ਪੁੰਨਾਂ ਬੀ ਤਾਂ ਨਾਲੇ ਕੈਦ ਪਈ ਸੀ?

ਮਾਈ - ਜੀਉ ਜੀ! ਪੁੰਨਾਂ, ਕਦੇ ਪੁੰਨਾਂ ਨਿਖੁੱਟੀ ਪੁੰਨਾਂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪੇਰ ਪੁੰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਪੁੰਨਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ।

ਵੈਦ - (ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ, ਰਸੀਲੇ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ) ਜੀਉ ਆਏ, ਪੰਨ ਭਾਗ! ਪੰਨ ਦਾਤਾ! ਪੰਨ ਗੂਰੂ! ਪੰਨ ਮੇਰਾ ਸੁਹਣੀ ਕਲਗੀ ਵਾਲਾ! ਪੰਨ! ਦਿਓ ਸੁਖ ਸੁਨੋਹੇ, ਠੰਢ ਵਰਤਾਓ?

ਮਾਈ - ਵੈਦ ਜੀ! ਬੀਬੀ ਦੀ ਮਾਈ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਸਾਬਤ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਵਸੀ ਹੈ।

ਵੈਦ (ਨੈਣ ਮੀਟ ਕੇ) - ਵਾਹ ਵਾਹ! ਸਤਿਗੁਰੂ! ਪੰਨ, ਪੰਨ, ਪੰਨ ਤੂੰ ਦਾਤਾ! ਸੁਕਰ, ਸੁਕਰ, ਸੁਕਰ! ਪੰਨ ਸਿੱਖੀ, ਪੰਨ ਸਿੱਖੀ, ਪੰਨ ਸਿੱਖੀ! (ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ) - ਅੰਮੀ! ਤੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਤੈਨੂੰ ਦਰ ਠਾਕ ਨਾ ਪਵੇ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਸਭ ਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਅੰਮੀ! ਤੂੰ ਪੰਨ।

ਮਾਈ (ਨੈਣ ਭਰ ਕੇ) - ਪਰ ਬੇਟਾ ਜੀ! ਸ਼ੱਤਰੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਟਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ, ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਪਲ ਕੇ ਕੋਇਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਂ ਜਵਾਨ ਗੱਭਰੂ ਹੋ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਜੀਉ ਪਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਦੇਸ਼।

ਵੈਦ - ਵਾਹ ਵਾ ਸੁਕਰ! ਵਾਹ ਵਾ ਸੁਕਰ! ਪੰਨ ਲਾਜ ਪਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਪੰਨ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਮੇਰੇ ਆਪਣਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਪੰਨ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਦਾਤਾ! ਮਿਹਰ! ਮਿਹਰ! ਜੀਅਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਮੋਏ ਜੀਵਾਲਕੇ ਆਨ, ਸ਼ਾਨ, ਅਣਖ, ਗੈਰਤ, ਬਲ ਸਾਹਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਗੂਰੂ! ਹਾਂ, ਬਾਟ ਘਾਟ ਸਹਾਈ, ਬਿਖੜੇ ਵਿਚ ਰੱਛਿਆ ਰਿਆਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪੰਨ! (ਮਾਈ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ) ਅੰਮਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੇ ਖੋਚਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਚਾ ਸੁਣਾਓ, ਜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੋਂ ਬੀ ਚੈਨ ਆ ਜਾਵੇ।

ਮਾਈ - ਬੇਟਾ ਜੀਓ! ਬੀਬੀ ਵਿਆਕੁਲ ਅੰਦਰ ਗਈ ਹੈ, ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਰਜਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਪਰ ਸੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ, ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬੀ ਦੱਸ ਕੇ ਠੰਢ ਪਾਵਾਂ। ਸਿਰ ਵਰਤੀ ਤੇ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਸਾਰੀ ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਠੀ ਸੁਣਾਵਾਂ?

ਵੈਦ - ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਲਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੋੜ੍ਹ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਮਗਰੋਂ ਬੜੀ ਨਿਢਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਹਾਲ ਦੱਸਣਾ ਉਸ ਲਈ ਅਸਹਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਬੀ ਤੇ ਵਿਥਿਆ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕੀ ਬੀ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੋ ਤੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਦਵਾਉਲਮਿਸਕ (ਕਸਤੂਰੀ ਤੋਂ ਬਣੀ ਇੱਕ ਦਵਾਈ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਤਾਕਤ ਲਈ ਹਕੀਮ ਵਰਤਦੇ ਹਨ) ਦੇ ਆਵਾਂ, ਜੋ ਜ਼ਰਾ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਵੈਦ ਜੀ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਘੁਕ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸੀ, ਨਬਜ਼, ਅੱਖਾਂ, ਦੰਦ, ਸਵਾਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਗਸ਼ ਨਹੀਂ, ਦੰਦਣ ਨਹੀਂ, ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਸੋ ਆਪ ਉਸ ਨੂੰ ਅਡੋਲ ਪਈ ਛੋੜ ਕੇ ਫੇਰ ਆ ਗਏ, ਪਰ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਸਨ।

ਵੈਦ - ਮਾਈ ਜੀ! ਲਾਲਮਨ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਹਾਂ ਸੱਚੀ, ਕੀ ਆਪ ਗੁਰਮਤੇ ਵੇਲੇ ਅੱਪੜੇ ਸਾਓ ਕਿ ਮਗਰੋਂ?

ਮਾਈ - ਐਨ ਵੇਲੇ ਸਿਰ, ਤੇ ਹਾਂ ਛੇਕੜਲੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬੀ ਹੋਏ ਸਾਂ, ਓਥੇ ਹੀ ਬਚੜਾ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ। ਵੈਦ - ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਪਬੋਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਸੱਦਾ ਸੀ ਪਰ ਏਥੇ ਕੁਛ ਪੰਥਕ ਕਾਰਜ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ।

ਮਾਈ - ਤਾਂ ਆਪ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ, ਆਪ ਨੂੰ ਬੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਤੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਮਨੋ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਪ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ, ਬੋਟਾ ਜੀਓ! (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) ਗੁਪਬੋਲਾ ਐਤਕੀ ਦਾ ਜਗਤ ਦੇ ਰਿਜ਼ਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ - ਰਜਤਪਣ।

ਵੈਦ ਜੀ ਦੇ ਨੈਣ ਦਮਕ ਉਠੇ, ਮਨ ਮੰਡਲ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਉਠ ਰਹੀ ਸੰਸੇ ਬਦਲੀ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਿਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਚਮਕਿਆ।

ਵੈਦ - ਠੀਕ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਖਿਮਾ ਕਰਨਾ, ਸਮੇਂ ਬਿਖੜੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਜਾਨ ਸਦਾ ਤਲੀ ਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੂਕ ਫੂਕ ਕੇ ਕਦਮ ਧਰੀਦੇ ਹਨ।

ਮਾਈ - ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਟਾ ਜੀਓ! ਸਲਾਮਤੀ ਏਸੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮਾਈ ਜੀ ਨੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੈਦ ਪਾਸ ਅੱਪੜਨ ਤੱਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬੈਠਾ ਸੋਚ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਤੇ ਭਾਵਾਂ ਵਲਵਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਲੱਗਦਾ ਸਿੱਖ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਹ ਐਉਂ ਅੰਦਰੋਂ ਜੀਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਮਘਦੇ ਕੋਲੇ ਜਾਣ ਕੇ ਦਬਾ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਵੈਦ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਗਿਆ, ਬੀਬੀ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰਕੇ ਵੈਦ ਬਾਹਰ ਆਯਾ ਤੇ ਮਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਅਲਾਂਬਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡੇਰੇ ਅੱਪੜਿਆ। ਮਾਈ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਅਲਾਂਬਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਦੋਇ ਲੰਮੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਲੇ ਪਰ ਸਾਕਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਬੇ-ਮਲੂਮੇ ਜੋੜੇ ਗਏ, ਅਵਿੱਛੜ ਪਿਆਰੇ ਅੱਜ

ਵਿਛੁੜੇ ਮਿਲੇ। ਅਲਾਂਬਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜੋ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮਤਲਬ ਸਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਅਫਗਾਨੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਡਾਢੀ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਲੱਗੇ। ਪਰ ਲਾਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਜਾਣੂੰ ਸੇ, ਪਿਆਰਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਅਕਹਿ ਰਸਾਂ ਦੇ ਸੰਗਮ ਹੋਏ।

ਅੰਮਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਫੇਰ ਬੀਬੀ ਬਾਬਤ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਇਹੋ ਠਹਿਰੀ ਕਿ ਲਾਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸੁਣਾਵੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵੀਰ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਭੈਣ ਸਹਿ ਸਕਣ ਜੋਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦੋਂ ਮਿਲਾਪ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਪਰ ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਦਿਨ ਲਾਏ, ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਡਾਢੀ ਅਕਲ ਨਾਲ ਸੁਣਾਏ। ਉਸ ਵਰਿਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ, ਨਰਮ ਨਰਮ, ਸਹਿੰਦੇ ਸਹਿੰਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਖਲਾਸੀ ਦੀ ਸੋ ਸੁਣਾਈ। ਬੀਬੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਤੀ ਜੀ ਲਾਡ ਨਾਲ ਤੇ ਉਸਦੇ ਬਿਰਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਪਿਆਰ-ਝਰਨਾਟ ਨਾਲ ਉਚਿਆਂ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਲਾਲ ਮਨ ਸੋਚਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਵੀਰ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਘਰ ਆ ਕੇ ਅੰਮਾਂ ਤੇਜ ਕੌਰ ਮਿਲੀ, ਇਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਲਾਲ ਮਨ ਨੇ ਨੁਹਾਰ ਤੇ ਨਕਸ਼ ਸਿਆਣ ਲਾਏ। ਅੰਮਾਂ ਅੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਗਲ ਚੰਬੜ ਗਈ। ਚਾਹੇ ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਉਪਾਉ ਕੀਤੇ ਸੇ, ਪਰ ਤਦ ਬੀ ਲਾਲ ਮਨ ਉਸ ਪਿਆ ਫੁਟਾਲੇ ਵਿਚ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਬੇ-ਸੁਧ ਹੋ ਗਈ। ਬੀਬੀ ਬੜੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮਨ ਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਰੀਰ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਈ, ਮਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬਉਰੇ ਵਾਂਙੂ ਤੱਕਦੀ ਗਲੇ ਜਾ ਚੰਬੜਦੀ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕਦੇ ਮੱਥਾ ਕਦੇ ਹੱਥ ਚੁੰਮਦੀ ਤੇ ਨੈਣ ਭਰ ਭਰ ਆਖਦੀ - ਅੰਮੀ....ਅੰਮੀ....ਅੰਮੀ! ਜਦ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਇਕ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਬੋਲੀ-

ਸਾਂਈਆਂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਮਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ ਵਰਿਹਾਂ ਬੱਧੀ ਘਾਇਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਖੋ ਅੰਮੀ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਸੁਣ ਕੇ, ਮੌਤ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਘਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਚੀਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਨਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਦਿਲ ਜ਼ਖਮ ਭਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਪੀੜ ਹੋਈ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦਰ ਘਰ ਅੱਪੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਨਾ ਜਾਣ ਕੇ ਰੋਈ, ਰੋਈ, ਰੋਈ, ਪਰ ਅੰਮੀ ਬਾਪੂ ਜੀ ਤੋਂ ਭੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜਿਥੇ ਮੌਤ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਓਥੇ ਅੱਪੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਂ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਘਬਰਾ, ਕਸ਼ਟ ਅਝੱਲ ਡੋਬ ਨਹੀਂ। (ਉਪਰ ਤੱਕ ਕੇ) ਜੀਓ ਮੇਰੀ ਅੰਮੀ ਜੀਓ! ਦਾਤੇ ਦੇ ਦੇਸ਼! ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ਨਾ, ਮੈਂ ਆ ਮਿਲਾਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਸਾਡੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਜੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਘਾਟ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਸੁਖੀ ਹੈ, ਸੁਖੀ ਰਹੇ। ਸੁਖੀ ਰਹੋ, ਅੰਮੀ ਜੀ! ਬਾਪੂ ਜੀ!

ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਮਾਏ! ਤੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮਾਂ ਹੈ ਨਾ! ਮਾਂ ਹੈ ਤੂੰ (ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਠੋਡੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ) ਬੋਲ ਕੇ ਅੰਮਾਂ! ਤੂੰ ਹੈ ਨਾ ਅੰਮਾਂ।

ਮਾਈ - ਜੀਉ! ਬੱਚਾ ਜੀਉ! ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੌਣ? ਤੂੰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਵੀਰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ।

ਲਾਲ ਮਨ - ਅੰਮਾਂ! ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਵੀਰ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਦੇ। ਘੁੱਟ ਕੇ ਅੰਮੀਂ ਜਾਏ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਹ। ਹਾਂ ਉਹ ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਮੱਥਾ ਸੁੰਘਾ ਦੇਹ, ਉਹ ਅੰਮੀ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਰਗੇ ਨੈਣ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦੇਹ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਜਿਗਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਮੇਰੇ ਇਸ ਤੜਫਦੇ ਤੜਫਦੇ ਨਾਲ ਛੁਹਾ ਦੇਹ ਜੋ ਵੀਰ ਭੈਣ ਇਕੋ ਮਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵਿਛੜੇ 'ਜਿਗਰ ਟੁਕੜੇ' ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋਣ। ਹਾਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਮਗਰੂਰ ਸਿਰ ਵਾਲੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਸੀ। ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਦਾ ਗੁਮਾਨੀ ਸੀਸ, ਅਣਖਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀਸ, ਲੋਹਦੀ ਭੈਣ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਵਰਿਹਾਂ ਦੀ ਧੁਖਦੀ ਛਾਤੀ ਠਾਰ ਦੇਹ, ਸੀਤ ਕਰਨ ਦੇਹ, ਠਾਰਾਂ ਪਾ ਦੇਹ, ਸੀਆਰਈਂ ਰੀ।

ਲੰਮੀ ਮਲੂਰ ਦੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ 'ਸੀਅਡਾਈਏ'ਰੇ ਰੀ, ਸੀਅਰਾਈਏ ਰੀ" ਕਹਿੰਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਫੇਰ ਬੇ-ਸੁਰਤ ਹੋ ਗਈ।

ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਹੁਣ ਅੰਬਰ, ਕਸਤੂਰੀ ਤੇ ਕੇਸਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਰਲਾ ਕੇ ਬਣਾਈ ਦਿਲ ਤਾਕਤ ਦੀ ਦੁਆਈ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਜੀਭ ਤੇ ਰੱਖੀ ਹੱਥ ਝਸਾਏ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਹੋਸ਼ ਤੇ ਤਕੜਾਈ ਆ ਗਈ।

ਵੀਰ ਮਿਲਾਪ

ਭਾਵੇਂ ਸਿਆਣੇ ਵੈਦ ਜੀ ਤੇ ਅੰਮਾਂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵਿੱਲ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਅਲਾਂਬਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰ ਤਣਾਵਾਂ ਹੋਰ ਕੱਸ ਨਾ ਝੱਲ ਸਕੀਆਂ। ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ, ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਤੱਕੀ, ਗੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਲੇ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੁਖੜੇ ਸੁਣੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਣੇ-ਵਿਛੜੇ ਨੇ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਡੂੰਘੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਝੱਲੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਸ਼ੈ ਇਕੋ ਬਾਕੀ ਹੈ - ਇਹੋ ਇਕੋ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਿਉ ਦੇ ਮਿਹਰ ਭਰੇ ਨੈਣ ਵੇਖਣੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮਮਤਾ ਭਰੀਆਂ ਚਸ਼ਮਾਂ ਤੱਕਣੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਲੱਭਣੀ ਹੈ ਐਉਂ ਅਲਾਂਬਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਆ ਵਲਵਲੇ ਉੱਛਲ ਪਏ ਕਾਹਲਾ ਹੋ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਨਾਲ ਸਤਵੰਤ ਬੀ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਪਰਨਾਲੇ ਛੁੱਟੇ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਠਾਕਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਨਾ ਸਮਝ - ਟੁਰ ਪਈ।

ਇਧਰ ਵੈਦ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਤੁੰਏ ਅਜੇ ਅੰਦਰ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਲਾਲ ਮਨ ਅੰਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਲਾਈ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੀ ਕਿ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਸੱਤਰੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਖੂਨ ਦਾ ਸਜੀਲਾ ਜਵਾਨ ਸੁਰ ਆਨ ਬਾਨ ਵਾਲਾ ਗੱਭਰੂ ਮਗਰੂਰੀ ਤੋਂ ਅਭਿਮਾਨ ਭਰੇ ਸਿੱਧੇ ਸਿਰ ਵਾਲਾ, ਗੈਰਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ, ਪਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਡਾਢੇ ਰਸੀਲੇ ਵਾਲਾ, ਡਾਢੇ ਪਿੱਛੇ ਸੁਹਣੇ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਮੁਖੜੇ ਵਾਲਾ, ਪਿਆਰ ਝਰਨਾਟਾਂ ਨਾਲ ਆਪੇ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਹੋ ਕੇ ਮਮਤਾ ਦੀ ਰੋ ਬਣ ਕੇ ਦਰੱਵਿਆ ਵੀਰ ਵਿਹੜੇ ਆ ਵੜਿਆ। ਆ ਸਾਮੁਣੇ ਖਲੋਤਾ। ਲਾਲੀ ਦਾ ਅੰਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਸੀ ਸਿਰ, ਬਾਹਾਂ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਪਏ ਸਨ, ਐਉਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨੈਣਾਂ, ਹਾਇ! ਖੁੱਲ੍ਹ ਨੈਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਵਰਗੇ, ਮਾਂ ਵਰਗੇ ਨੈਣ ਇਕ ਆਨ ਵਿਚ

ਸਿਵਾਤੇ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਉੱਠੀ ਉੱਡੀ ਤੇ ਜਾ ਚੰਮੜੀ ਵੀਰਨ ਨੂੰ। ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਕਲਾਈਆਂ ਬੇਵਸੀਆਂ ਭੈਣ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੰਬੜ ਗਈਆਂ, ਚੰਬੜ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਹਾਂ ਇਕ ਸੋਮੇ ਦੇ ਦੋ ਰੋ, ਹਾਂ ਇਕ ਤਨ ਦੇ ਇਕ ਹੋਏ ਦੋ ਟੁਕੜੇ, ਜੋ ਤਰਸਦੇ, ਤੜਫਦੇ, ਮਿਲਣ ਲੋਚਦੇ ਸੇ ਮਿਲੇ, ਮਿਲੇ ਕਿ ਚੰਬੜੇ? ਹਾਏ! ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਵਾਲੀ ਚੰਬੜ ਦੀ ਚੰਬੜ - ਹਾਂ ਸੁਦਾਈ ਚੰਬੜ ਹੀ - ਇਕ ਸ਼ੈ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮੇਲੇ ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਧ ਨੂੰ ਟੱਪ ਗਏ। ਸਰੀਰ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਗਏ, ਰੂਹ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਰੂਹ। 'ਵੀਰ-ਰੂਹ' ਭੈਣ ਰੂਹ, ਪੰਘਰ ਕੇ, ਪਿਘਲ ਕੇ, ਪਉਣ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉੱਡ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਮਰੀ ਵੇਲ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। ਆਹ! ਅਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਸੱਚੇ ਸੁਚ ਪਿਆਰਾਂ ਉੱਤੇ ਫੁਲ ਵਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਸਦੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਆਰ-ਫੁਹਾਰ ਵੱਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਵੀਰ ਭੈਣ ਦੇ ਮਿਲਾਪ-ਬੇਸੁਧ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਮੋਲਿਆਂ ਪਰਨ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਤੇ ਦਿੱਬ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਰਸ-ਫੁਹਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਣਡਿੱਠਾ ਸੁਆਦ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਸੀਤਲ, ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ, ਸ਼ਾਂਤ ਸ਼ਾਂਤ। ਪਾਸ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਜੁੜ ਗਈ ਹੈ, ਸਾਂਈ ਦੀ, ਸਤਵੰਤ ਦੀ, ਵੈਦ ਦੀ। ਵੀਰ ਭੈਣ ਬੇਹੋਸ਼ ਹਨ, ਰਹਿਮਤ, ਰਹਿਮਤ -

ਸਦੀਵ ਵੱਸੇ ਰਹਿਮਤ ਪਵਿੱਤਰ ਪਿਆਰਾਂ ਤੇ।

ਹੋਸ਼ਾਂ ਪਰਤੀਆਂ, ਭੈਣ ਭਰਾ ਦੋਵੇਂ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ, ਇਕ ਪੱਟ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਕ ਤੇ ਬੇਟੀ, ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਹੱਥ ਮਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਕ ਇਕ ਹੱਥ ਗੋਦ ਵਿਚ ਪਏ ਆਪੇ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਅੱਜ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਅੰਮੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ, ਨਿਭਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਜਾਲੇ ਜੱਫਰਾਂ ਦੇ ਪੇੜ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਲੱਗੇ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੱਕੋ ਨਾ, ਤੱਕੋ ਜੀ, ਤੱਕ - ਅਸਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਇਸ ਪਿਆਰ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਸਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਕਸ਼ਾ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਖਾਂ ਦੀ ਛੁਹ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਾਂ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਾਤਸਲ ਰਸ ਦੀ ਸਾਰ ਸੁਗੰਧੀ ਹੋ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜੋ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰ-ਅੰਮੀਂ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਹਾਂ ਪਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇ-ਸੁੱਧੀਆਂ। ਵਾਹ ਵਾ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਤੇਰੇ ਜਲਵੇ ਵਾਹਵਾ ਪਿਆਰ, ਤੇਰੀਆਂ ਝਰਨ ਝਰਨ ਥਰਾਟਾਂ। ਮਾਂ ਕਦੇ ਧੀ ਦਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ, ਬਲਾਈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰੀ ਆਸ ਕੌਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰ ਨੈਣ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਲੰਗਦੇ ਹਨ - ਕਾਸ਼! ਇਹ ਰੰਗ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਵੇਖਦੀ, ਕਾਸ਼! ਇਹ ਰਸ ਮਰਣ ਹਾਰ ਦੁਲਾਰੀ ਮਾਣਦੀ, ਕਾਸ਼! ਇਹ ਸੂਰਜ ਓਸਦੇ ਨੈਣਾਂ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਕਾਸ਼! ਇਹ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਅੱਜ ਉਸਦੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਤ ਕਰਦੀ, ਕਾਸ਼! ਇਸ ਥਾਵੇਂ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਮਾਣਨਹਾਰ, ਰਸ ਲੈਣ ਹਾਰ ਉਹ ਆਪ ਹੁੰਦੀ - ਮੈਂ ਇਸ ਨਕਸ਼ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਹਾਰ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਦੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਠਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਰਸ ਮਗਨ ਹੈ, ਸੁਆਦ ਮਸਤ ਹੈ। ਹਾਇ! ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਤੂੰ ਇਸ ਪਿਆਰ-ਸੰਗਮ ਦਾ ਰਸ ਨਾ ਡਿੱਠਾ। ਐਉਂ ਸੋਚਦੀ ਦੇ ਨੈਣ ਵਰਸਦੇ, ਫੇਰ ਸੂਕਰ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 61 ਤੇ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਬੰਧ

ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੇਟ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲੈਣੇ ਜਿਸ ਨੂੰ diaphragmatic breathing ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਨਰੋਏ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੰਧਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਬੰਧ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੰਧਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਉਹ ਕੀ ਹਨ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਉਣੇ ਹਨ ਇਹ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ।

ਬੰਧ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤਾਲਾ ਲਾਉਣਾ ਰੋਕਣਾ, ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬੰਧ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਕੋਮਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਬੰਧ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ, ਮੂਲ ਬੰਧ (mula bandh), ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਸਥਿਤ, ਉਦਿਆਨ ਬੰਧ (uddiyana bandh) (ਨਾਭੀ ਦਾ ਬੰਧ) ਜਾਲੰਧਰ ਬੰਧ (jalandhara bandh) ਠੋਡੀ ਦਾ ਬੰਧ (ਦੂਸਰੇ ਬੰਧ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੀਭ ਦਾ ਬੰਧ, ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਬੰਧ ਵੀ ਜੋ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਇਹ ਬੰਧ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੀ ਸਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸ ਲਈ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ।

ਮੂਲ ਬੰਧ

ਇਹ ਬੰਧ ਪਿਸ਼ਾਬ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋੜ ਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਇਹ ਬੰਧ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਪੈਰ ਦੀ ਅੱਡੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਥੇ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਪਿਸ਼ਾਬ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਬੰਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੂਲ ਬੰਧ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਅਸ਼ਵਨੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋੜ ਕੇ ਫੇਰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸ਼ਵਨੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਪੱਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੂਲਬੰਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਬੰਧ ਲਗਾਓ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਉਪਾਨ ਵਾਯੂ ਉਪਰ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਉਪਾਨ ਵਾਯੂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਉਪਰ ਉਠਣ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਪਾਨ ਵਾਯੂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਨਾਭੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵਾਯੂ ਉਪਰ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਥੱਲੇ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਪਾਨ ਅਪਾਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਭੀ ਤੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਦਰਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮਹਾਂ-ਵਿਦਾ ਕਿਰਿਆ (maha-vedha kriya) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੱਧ ਦੀ ਨਾੜੀ ਭਾਵ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਤਾ ਪਿੰਗਲਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਮੂਲਾ ਬੰਧ ਇਕ ਆਪਮੁਹਾਰੀ ਉਤਪਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਚੇਚਾ ਕੀਤਿਆਂ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਸਾਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਿਆਨ-ਬੰਧ (ਨਾਭੀ ਦਾ ਬੰਧ)

ਇਸ ਬੰਧ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੂਲਾਧਾਰ ਨਾਲ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਪਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਭੀ ਤੇ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਬੰਧ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਕੇ ਹੱਥ ਗੋਡਿਆਂ ਉਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਬੰਧ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਆਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਠੋਡੀ ਨੂੰ ਗਰਦਨ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਰੋਕ ਕੇ ਪੇਟ ਦੇ ਪੱਠੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ, ਪੇਟ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਪੇਟ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੇਟ ਦੇ ਪੱਠੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਇਹ ਬੰਧ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ।

ਪੇਟ ਦਾ ਉਭਾਰ ਜਿਸਨੂੰ ਅਗਨੀ ਸਾਰ (agni sara) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦੇ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕੁੱਖ ਦਾ ਵੀ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਗਨੀਸਾਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ਬੰਧ ਤੋਂ ਉਦਿਆਨ ਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾ ਸੇਤੂ ਹੈ। ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਭੀ ਤਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ

ਉਪਰ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਉਦਿਆਨ ਬੰਧ ਹੀ ਕੇਵਲ ਸੁੰਗੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਤੇ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗਰਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਯੋਗੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਅਪਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਉਪਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਯੋਗੀ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਕ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸੇ ਦੁਆਰਾ ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਲੰਧਰ ਬੰਧ

ਇਹ ਬੰਧ ਸਿਰ ਥੱਲੇ ਕਰਕੇ ਠੋਡੀ ਗਲੇ ਤੇ ਥੱਲੇ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਦਬਾਅ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਬਾਅ ਉਪਰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਦਬਾਅ ਗਲੇ ਤਕ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੂਰੀਆ - ਭੇਦਨਾ ਕੁੰਭਕ (ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਹੱਸ)

ਚਾਰ ਭੇਦਨਾ ਹਨ - ਸੂਰਜ, ਉਜੈਈ, ਸੀਤਲੀ ਤੇ ਭਾਸਤਰਿਕਾ। ਸੂਰਜ ਭੇਦਨਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਭੇਦਨਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ, ਜਿਗਰ ਦੇ ਰੋਗ pulmonary ਰੋਗ ਨਜ਼ਲਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਵੀ ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਿੱਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੁਢੇਪੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਹੈ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਲੈਣੇ, ਫੇਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਠੋਡੀ ਨਾਲ ਬੰਧ ਲਗਾ ਲੈਣਾ, ਇਹ ਬੰਧ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਲਗਾਈ ਰੱਖਣਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਲਗ ਸਕੇ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕੇ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਛੱਡਣਾ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੌਹਰਾਨਾ ਭਾਵ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਆਸ ਲੈਣਾ, ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਖਿਚਾਅ ਰੱਖਣਾ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ solar plexus ਤੇ ਦਬਾ ਪਾ ਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧੜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਨਿਯਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਫ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ 10 ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਫੇਰ ਪੰਜ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਜਾਓ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ 80 ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ

ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਓ ਫੇਰ ਸੂਰਜ ਭੇਦਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੁੰਭਕ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਰੱਖੋ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਪਸੀਨਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵੇ।

ਹਠ ਯੋਗ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ - ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰਕੇ ਜਲੰਧਰ ਬੰਧ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੁੰਭਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗਲੇ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋੜ ਕੇ ਨਾਭੀ ਨੂੰ ਉਦਿਆਨ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਤੀ ਭਾਵ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਭੇਦਨਾ ਕੁੰਭਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਜੈਈ (ujjayi, sitkari, sitali and bhastrika) ਸਿਤਕਾਰੀ, ਸੀਤਲੀ ਤੇ ਭਾਸਤਰਿਕਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਕਰਾਂਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਜੈਈ (ujjayi)

ਉਜੈਈ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਚੁਕਣਾ ਉਪਰ ਚੁਕਣਾ, ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸ ਆਸਨ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂੰਹ, ਜੀਭ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖੇਚਰੀ ਮੁਦਰਾ (ਜੀਭ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਕਰਕੇ ਤਾਲੂ ਨਾਲ ਲਗਾਉਣਾ) ਦਾ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਜੈਈ ਛਾਤੀ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘਾ ਸੁਆਸ ਲੈਣਾ ਹੈ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਸੁਆਸ ਨਾਲੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸੁਆਸ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਗਰਮੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਉਜੈਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੁਆਸ ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਸੁਆਸ ਦੀ ਨਾਲੀ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਉਕੇ ਭਰਦੇ ਹੋਣ ਇੱਕੋ ਹੀ ਲੈਅ ਵਿਚ। ਪੇਟ ਦੇ ਪੱਠੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸੁੰਗਾੜ ਕੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਲੈਣੇ ਹਨ ਪੇਟ ਨੂੰ ਸੁੰਗਾੜ ਕੇ ਹੀ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਟਕੇ ਦੇ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਾਸਿਕਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਗੜ, ਘਸਟ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਛਾਤੀ ਤੇ ਪਸਲੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਪਰ ਉਠੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਆਸ ਦੀ ਨਾਲੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਗਲੇ ਦੇ ਕਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੁੰਭਕ, ਜਲੰਧਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪੇਟ ਦੀ ਉਪਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸੁੰਗਾੜ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੁੰਭਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਇਸ ਸੁੰਗਾੜਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਕੁੰਭਕ ਨੂੰ ਸੁਆਸ ਘੁਟੇ ਜਾਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ,

ਨਾ ਹੀ ਕੁੰਭਕ ਨਾਲ ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰੇ ਹੋਣ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੁਆਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ। ਸੁਆਸ ਦੀ ਨਾਲੀ ਅੱਧੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਕ ਸਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਰੇਚਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਟ ਦੇ ਪੱਠੇ ਸੁੰਗਾੜ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸੁੰਗਾੜ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਜਦੋਂ ਤਕ ਛਾਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁੰਗਾੜੀ ਜਾਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰੀ ਹਵਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਅੰਦਰ ਸੁਆਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਦੁਗਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹਰ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਬਾਹਰ ਕਰੋ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਕਰ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਦੀ ਵੀ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਐਥੋਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸੁਆਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਆਸ ਫੁੱਲ ਜਾਣ, ਸਾਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਟਿਕਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਸੁਆਸ ਦੀ ਨਾਲੀ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਜਿਥੇ ਰਗੜ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕੁੰਭਕ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾ ਨਿਕਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹਲਕੀ ਹੋਵੇ, ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਧੁੰਮਾਂ।

ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੁਆਸ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕਰ ਲਵੋ ਤੇ ਨਾਭੀ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਓ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਥੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਨਾਸਿਕਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀ। ਫੇਰ ਹਵਾ ਨੂੰ ਉਪਰ ਕਰੋ ਤੇ ਨੀਚੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਗਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਭੀ ਤੱਕ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤਿ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਕ ਹਫਤਾ ਉਜੈਨੀ

ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕੁੰਭਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਦੀ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਬੈਠ ਕੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਉਜੈਨੀ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਹਰ ਹਫਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਜਾਓ ਪਰ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਖੋ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ 320 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਰੋ ਦੋ ਵਾਰੀ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 240 ਵਾਰੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਵੋ, ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਕਫ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਦਹਜ਼ਮੀ, ਮਰੋੜ, ਟੀ.ਬੀ., ਖਾਂਸੀ, ਬੁਖਾਰ, ਤਿਲੀ ਦਾ ਵਧਣਾ ਤੇ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਦੇ ਰੋਗ।

ਸਿਤਕਾਰੀ (sitkari)

ਸਿਤਕਾਰੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹੈ ਸਿਤਕਾਰੀ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ 20 ਤੋਂ 20 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਪੀਓ, ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜੀਭ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਟਿਕਾ ਕੇ, ਜੀਭ ਤਾਲੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਲਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਹਵਾ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਐਨੀ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰੋ ਜਿੰਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪੇਟ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰੋ। ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਵਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਪਰ ਨਾਸਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਤੁਸੀਂ 50 ਤੋਂ 80 ਵਾਰੀ ਕਰੋ ਪਰ 12 ਤੋਂ 1 ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਖੂਨ ਵਿਚ ਆਕਸੀਜਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ (insomnia) ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸੁਸਤੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਮੁਖਤਾ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਰੱਖ ਕੇ, ਆਰਾਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਵਧੇਰੇ ਸੁਖਦਾਈ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੁਹੱਪਣ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਮਦਾਰ ਹਵਾ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਸੁਆਸ ਲੈ ਕੇ ਸਰੀਰ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਤਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਜੋਗੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸੀਤਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰੰਤਰ ਨਮੀ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਦੇ ਸੁਆਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਗਲੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਨਮੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਾਵਿ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਬਯਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਗੰਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 58 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚ ਭਰਦੀ - 'ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰ' ਆਖਦੀ, ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ ਕਿ ਪਿਆਰੀ ਦੀ ਅੱਜ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਹਾਂ ਆਸ ਕੌਰ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਫੇਰ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਮੁੰਦ ਲੈਂਦੀ। ਹੁਣ ਨੂੰ ਦੇਖਣਹਾਰ ਨੈਨ, ਜੋ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸੇ, ਫੇਰ ਖੁਲ੍ਹੇ, ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲਾਲੀ ਵੀਰ ਨੇ ਤੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਅਜੇ ਮਗਨ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਖਾਂ ਭਾਵੇਂ ਬੰਦ ਹਨ, ਪਰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਚਮਕ ਅਤੇ ਲਾਲੀ ਹੈ। ਜੋ ਲਾਲੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਅੱਜ ਉਹ ਲਾਲੀ ਗੁਲਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਲਾਲ ਮਨ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ

ਆ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਤੱਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦੁਖੜਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲੀ ਵੀਰ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਅੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਨੈਆਂ ਵਿਛੜ ਵਿਛੜ ਬਿਖੜੇ ਥਾਈ ਵਗ ਵਗ ਆਖਰ ਆ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ, ਨਦੀਆਂ ਵਾਹ ਵਿਛੁਣੇ ਹਾਂ, ਵਿਛੁਣੇ ਪਰ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਾਂ ਤੱਕੋ, ਸੰਜੋਗ ਘੱਲ ਦਿਤੇ ਮੇਲੇ ਹੋ ਗਏ।

ਨਦੀਆਂ ਵਾਹ ਵਿਛੁਣੀਆਂ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ।

(-----)

ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਆਯੁਰਵੇਦ ਭੀਸ਼ਗ ਆਚਾਰੀਯ।

ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ, ਪੂਰੀ।

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਘਰੇਲੂ ਇਲਾਜ

ਲਾਲ ਮਿਰਚ - ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਲ ਮਿਰਚ ਦੇ ਬੀਜ ਕੱਢ ਕੇ ਫਿਰ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਰਗੜ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਲੇਪ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਖਮ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ ਪੈ ਗਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਲੇਪ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ - ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 1. ਸੀਤ ਪਿੱਤੀ (ਧਫੜੀ) ਪੰਜ-ਸੱਤ ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਚੱਬ ਕੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਦੇ ਤੇਲੇ ਪਿਲਾਓ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਕਰੋ।

2. **ਜੁਕਾਮ, ਸਿਰਦਰਦ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਬੁਖਾਰ** - ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ (7-8), ਧਨੀਆ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਮਿਸਰੀ ਦੋ ਗ੍ਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕਾੜਾ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਅੱਧਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਪੁਣ ਕੇ ਸੀਤ ਪਿੱਤੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿਲਾਵੇ, ਜਲਦੀ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੱਧਾ ਸਿਰ ਦੁੱਖਣਾ - 1 ਗ੍ਰਾਮ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਚੱਬ ਕੇ ਉਪਰੋਂ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਕੋਸਾ-ਕੋਸਾ ਪਿਲਾਵੇ। ਇਹ ਯੋਗ ਨਿਗ੍ਰਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ।

ਆਵਾਜ਼ ਬੈਠ ਜਾਣੀ - ਮਿਸਰੀ ਤੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਬਰਾਬਰ ਲੈ ਕੇ ਬਰੀਕ ਚੂਰਨ ਕਰੋ। ਇਕ-ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਚੂਸਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੋਵੇ।

ਸੁੰਢ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - 1. ਜੁਕਾਮ, ਖਾਂਸੀ, ਬੁਖਾਰ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁੰਢ ਦਾ ਚੂਰਨ, ਦੋ ਮਾਸੇ ਮਿਸਰੀ ਦਾ ਚੂਰਨ, ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਲਵੋ, ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ।

2. **ਦਸਤ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਨਾ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ** - ਦੋ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁੰਢ ਦਾ ਚੂਰਨ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰੋ ਇਸ ਨਾਲ ਦਸਤ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

3. **ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪਿਸ਼ਾਬ ਆਉਣਾ** - ਸੁੰਢ ਦਾ ਚੂਰਨ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਹਲਦੀ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਮਿਸਰੀ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ, ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4. ਕੋਈ ਮਧੂ-ਮੱਖੀ ਭਰਿੰਡ ਆਦਿ ਲੜੇ ਤੋਂ ਸੁੰਢ ਦਾ ਲੇਪ ਕਰੋ।

ਜੀਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਪੇਟ ਦਰਦ ਅਤੇ ਅਫਾਰੇ ਵਾਸਤੇ

ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਚਿੱਟੇ ਜੀਰੇ ਦਾ ਚੂਰਨ, ਚਾਰ ਰੱਤੀ ਕਾਲਾ ਲੂਣ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰੋ।

2. **ਮੁੱਖ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ** - ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਰੇ ਨੂੰ ਚਬਾ-ਚਬਾ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸੋਜ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਜੀਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੀਸਾਰ (ਦਸਤ) ਜੀਰਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਸੁੰਢ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਧਨੀਆਂ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਕਪੜਛਾਣ ਚੂਰਨ ਕਰੇ ਰਿੜਕੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

4. ਜੇਕਰ ਪਿਸ਼ਾਬ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਰੇ ਦਾ ਚੂਰਨ ਬਰਾਬਰ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲੈਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧਨੀਆ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਮੁੱਖ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਲਈ ਧਨੀਆ ਚਟਨੀ ਵਾਂਗ ਰਗੜ ਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ।

2. **ਅਤੀਸਾਰ** - (ਸੰਗਰੈਣੀ) ਧਨੀਆਂ, ਸੁੰਡ, ਸੌਂਫ ਅਤੇ ਜੀਰਾ ਬਰਾਬਰ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੂਰਨ ਕਰੋ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਮਾਸੇ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਰਿੜਕੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਲਵੋ।

3. **ਮੂਤ੍ਰ ਕਰਿਸ** (ਪਿਸ਼ਾਬ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਆਉਣਾ) ਧਨੀਆ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਵਿਚ ਰਗੜ ਕੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੌਂਫ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - ਸੌਂਫ ਨੂੰ ਜੌਂ ਕੁੱਟ ਕਰਕੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਚਬਾਉਣ ਨਾਲ ਅਤੀਸਾਰ (ਦਸਤ) ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ।

2. ਮੂੰਹ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਸਤੇ ਸੌਂਫ ਚੱਬੋ।

3. **ਕਬਜ਼ ਵਾਸਤੇ** - ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਸੌਂਫ, ਤਿੰਨ ਤੋਲੇ ਹਰੜ ਛਿੱਲ, ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਕਾਲਾ ਲੂਣ ਜੋ ਕੁੱਟ ਕਰਕੇ ਕਾੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ ਦੂਰ ਹੋਵੇ।

ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਉਲਟੀਆਂ, ਹੈਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ ਦੋ ਨੱਗ, ਲੌਂਗ ਦੋ ਨੱਗ, ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਸਰੀ ਦਾ ਚੂਰਨ ਮਿਲਾ ਕੇ ਉਬਾਲ ਕੇ ਪਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. **ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਦਾਹ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ** - ਇਲਾਇਚੀ ਦਾ ਚੂਰਨ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਦੁੱਧ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ, ਪਾਣੀ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਵੋ। ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਠੰਡਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

3. ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਸੁੱਕਦਾ ਹੋਵੇ - ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਲਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਪ੍ਰਮੇਹ (ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਆਉਣਾ) ਹਲਦੀ ਅਤੇ ਔਲਿਆਂ ਦਾ ਚੂਰਨ ਇਕ-ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. ਦੱਦ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ - ਹਲਦੀ ਅਤੇ ਸੱਜੀ ਖਾਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰਗੜ ਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਡਲੀ ਨਾਲ ਰਗੜ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

3. ਖਾਂਸੀ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਖਾਂਸੀ - ਹਲਦੀ ਚੂਰਨ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਮਿਸਰੀ ਇੱਕ ਛਟਾਂਕ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4. ਖੂਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ - ਹਲਦੀ ਚੂਰਨ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਲੇਪ ਕਰੇ, ਕਿਤੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਜਾਂ ਚੋਟ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਲਦੀ ਚੂਰਨ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰੇ।

ਹਿੰਗ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਦੰਦ, ਜਾੜ੍ਹ ਦੇ ਦਰਦ ਲਈ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਹਿੰਗ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਦਰਦ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਵੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਪੇਟ ਦਰਦ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਲਈ - ਘਿਉ ਵਿਚ ਭੁੰਨੀ ਹਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਖੁਰਾਕ ਔਪਾ ਗ੍ਰਾਮ। ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਜੀਵ ਲੜੇ ਤੋਂ ਹਿੰਗ ਉਤੇ ਮਲਣ ਨਾਲ ਲਾਭ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਜਵਾਇਣ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ, ਪੇਟ ਦਰਦ, ਅਫਾਰਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦੋ ਗ੍ਰਾਮ ਚੂਰਣ ਸੇਵਨ ਕਰੇ।

2. ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੱਥ, ਪੈਰ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਡਾ ਲਗ ਜਾਵੇ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ) ਤਾਂ ਜਵੈਣ ਤੇ ਗੁੜ ਦੋਨੋਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੁੱਟ ਕੇ ਕੰਡੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨਾਲ ਕੰਡਾ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁਦੀਨਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਲੂ ਲੱਗਣ ਤੇ 2● ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਦੀਨੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰਕ ਜਲਣ ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੈਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦੱਸ ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਦੀਨੇ ਦਾ ਰਸ, ਦੱਸ ਗ੍ਰਾਮ ਪਿਆਜ਼ ਦਾ ਰਸ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਜੁਕਾਮ ਵਿਚ ਪੁਦੀਨਾ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਪੀਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਅਦਰਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - 1. ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ ਵਾਸਤੇ ਆਦਾ ਤੇ ਕਾਲਾ ਲੂਣ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2. ਸਾਹ ਖਾਂਸੀ - 10 ਗ੍ਰਾਮ ਅਦਰਕ ਦਾ ਰਸ, ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੁਕਾਮ ਵਿੱਚ ਆਦਾ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਮਿਸਰੀ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਖੀਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਨਮਕ ਪ੍ਰਯੋਗ - ਉਲਟੀ ਜਾਂ ਦਸਤ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਮਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੋਜ ਅਤੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਲੂਣ ਦੀਆਂ ਡਲੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਕੇ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "Atam Marg Mag. Vishav G. R. Mission Ch. Trust" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ		
Mothy Magazine ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ		
SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)		
ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	
SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼		
	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 \$	300 \$
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

MEMBERSHIP FORM ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨੀਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Order form for back Issus

ਜਨਵਰੀ ਨਾਮ/Name

ਫਰਵਰੀ ਪਤਾ/Address

ਮਾਰਚ

ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਈ

ਜੂਨ

ਜੁਲਾਈ

ਅਗਸਤ

ਸਤੰਬਰ

ਅਕਤੂਬਰ

ਨਵੰਬਰ

ਦਸੰਬਰ

.....Pin Code.....

Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ

ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE

ਦਸਖਤ.....

Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India

Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg1@yahoo.co.in, www.ratwarasahib.org

ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੇਕ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਲੇ ਲੂਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ - ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ ਵਾਸਤੇ, ਕਬਜ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲੇ ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਫਟਕੜੀ ਪ੍ਰਯੋਗ - ਖੂਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਫਟਕੜੀ ਦਾ ਚੂਰਨ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੋਸੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰੇ। ਸਾਹ ਖਾਂਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਫਟਕੜੀ ਦਾ ਚੂਰਨ, ਹਲਦੀ ਦਾ ਚੂਰਨ ਦੋ ਗ੍ਰਾਮ, ਬਰਾਬਰ ਮਿਸਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਹ-ਨਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਬਲਗਮ ਰੁਕੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ - ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਸਿਹਤ ਲਈ ਵਰਦਾਨ - (ਹਾਨੀ ਰਹਿਤ) ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਕੁਦਰਤੀ ਜੜ੍ਹੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ, ਸੁਗੰਧਿਤ, ਦੁਸਤੀ, ਫੁਰਤੀਦਾਇਕ, ਹਾਜ਼ਮੇਦਾਰ, ਕੰਠ ਸੁਧਾਰਕ, ਬੁੱਧੀ ਵਰਧਕ, ਰਕਤ ਸੁਧਾਰਕ, ਮੋਟਾਪਾ, ਪੇਟ ਗੈਸ, ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ, ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ, ਖਾਂਸੀ, ਨਜ਼ਲਾ ਅਤੇ ਮਧੂਮੇਹ (ਸ਼ੂਗਰ) ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰੋਗਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਅਾਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਸਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 17 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ- 11 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00

ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ।

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸਿਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -1)	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -2)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -3)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -4)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -5)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path' (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ
ਦੱਸਵੀਂ ਬਰਸੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

28,29,30,31 ਅਕਤੂਬਰ

ਦਿਨ - ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ, ਸ਼ਨੀਵਾਰ, ਐਤਵਾਰ ਅਤੇ ਸੋਮਵਾਰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 4.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਤੱਕ

1. ਤੱਖਰ ਬ੍ਰਦਰਜ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ
ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਤੱਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

2. ਸੈਕਟਰ 17 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੋਕਲ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ
ਸਪੈਸ਼ਲ ਬੱਸਾਂ ਸਮਾਗਮ ਅਸਥਾਨ ਲਈ ਚਲਣਗੀਆਂ।

3. ਰਾਤ ਠਹਿਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ
ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇਗੀ।

4. ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਗੂੰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਉਣ
ਵਾਸਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ
ਡਾਕਟਰ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਸਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣਗੇ

5. 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ 11.00 ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

6. 24 ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

7. ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲੜੀ

Please N.R.I. Contact to Mobile Numbers
09417214385, 09872814385 for
accommodation

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਭੂਮੀ ਉੱਪਰ
ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿਧਤਾ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡਣ
ਵਾਲਾ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ
ਸ਼ਮੂਲਿਅਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸੁ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਧੂ
ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾਂ ਯੋਗੀ ਜਨਾਂ ਸਵਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪਹੁੰਚੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਗਾਉ
ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ
ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ ਤੇ
ਈਮੇਲ ਤੇ ਦੱਸਣ
ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ

9417214379-91

Email- atammarg1@yahoo.co.in

Fax : 0160-2255009

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

He had set up two separate community kitchens, one for Muslims and the other for Hindus. Holy discourses continued to be delivered all the time. Prominent scholars came to him for spiritual discussions, but so far he had not attained to Supreme Peace and Bliss; he had not realized the soul; his mind was still wandering in doubt. He tried hard, went on 'Hajj' (pilgrimage to Kabaa), practised severe austerities, gave charities and tried many other methods, but he was not able to realize his soul. He had heard about Guru Nanak Sahib's spiritual seat, and he had also heard that Guru Tegh Bahadur Sahib had embraced martyrdom for the sake of others -

'It was for the sacred thread and the frontal mark of the Hindus,

That he performed a great act of chivalry in the Kal age.'

Bachittar Natak

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ।

ਕੀਨੇ ਬਡੇ ਕਲੁਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।

The people of the whole world live for their own selves, but only a rare one lays down his life for the sake of others. So Guru Tegh Bahadur Sahib laid down his head. He had also heard that although Guru Gobind Singh Ji was still a youth, yet he was a great holy personage and in no way a lesser person than Guru Nanak Sahib. So he thought of going to Tenth Guru Sahib and resolve the issue. He took

his disciples and set out to meet Guru Sahib. From a distance, he observed that the Guru's court was in attendance. On one side sat the warriors, on the other sat the court poets, while the congregation sat in the rest of the pandal. On seeing Guru Sahib's handsome personality, he was charmed and decided that he would fall at his feet and would not leave until he gained realization of his soul. When he reached near, he looked at his disciples and thought - 'What will my disciples say when they see me falling at the feet of a Guru who is just 20-22 years old, while I am far older than him? Secondly, they will lose faith in me.' So, due to these thoughts, his desire to fall at the Guru's feet got checked. He went quite near and quietly extended his hand to shake hands with Guru Sahib. Guru Sahib took his hand with two fingers and said, "Pir Ji! be seated! What brings you here?"

He said, "Your worship! how should one unite with Allah (God)?"

Guru Sahib said, "As the day and night meet."

He was filled with doubts and misgivings, for day and night have never met. He said, "True Sovereign! I haven't followed what you have said." He said this with great hesitation thinking - "What will his disciples say about me that their 'pir' had not followed such a simple thing? Then what kind of 'pir' is he?"

Guru Sahib said, "It is the same as you have understood."

He said, "Sir! how? Kindly explain to me in detail."

Guru Sahib said, "Just as you think that when the sun rises, night ceases to exist, similarly, when the light of truth dawns, falsehood is destroyed. What you have deemed to be the reality, the 'I', that is not real; that is an illusion."

He (Pir Buddhu Shah) said, "O True Sovereign! even now I have not understood. I have listened to your 'bani' (utterances) -

'Saith Nanak: On a single tree (implying the body), bearing the fruit of joy in God are settled two birds. [These birds are interpreted as the Divine Self (Paramatma) and the individual self (jivatma).]

While coming and going are these birds invisible -

Wings they bear not.' P. 550

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ॥

O Sovereign! on this body-tree abide two birds, one is the bird of intellect or intelligence, which says - 'I am fair, I am dark; I am virtuous, I am sinful; I am happy, I am unhappy. This bird suffers the fruit or consequences of his actions.

But the other bird sits there in a joyful and carefree state. It neither goes anywhere, nor returns from anywhere. It always remains absorbed in a state of 'sat' (truth), chit (intellect), anand (bliss), that is, in a state of perfect bliss.

Now, of the two, I am not able to find out, which one I am." Guru Sahib said, "First, you should understand 'I'. The second 'I' is a mere shadow of the real 'I'.

The notion of this shadow has become firm-fixed in our mind. Through repeated assertion of 'I' or 'self', we consider ourselves as the physical body and forget the reality. O Pir Buddhu Shah! recognize or realize the truth. When you realize the truth, falsehood will be destroyed. When 'truth' dawns, then 'I' (or ego) ceases to be." At this he said, "Then sir! what is the meaning of union of truth with the Truth?"

Guru Sahib said, "This is the riddle. Truth is always in union with the Truth; the sense of being individual self or sentience is illusory. 'Sakhi Chetan' (seeing sentience) is true and that is ever in union with Brahm (Lord Creator). This relationship or union is never broken. It is only this much -

'His soul, he makes one with the Supreme Soul.'

P. 661

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ॥

Do not consider them as two; consider them as one."

He said, "True Sovereign! then is the 'jeev' (self) an illusion?" Guru Sahib said, "Yes! the 'jeev' (self) form you consider yourself, it is the light or reflection of the soul over the intellect. Then does this false thing get created -

'... .. with its non-existent merits is conceited.'

P. 468

..... ਅਣਹੋਦਾ ਆਪੁ ਗਣਾਇਦੇ॥

Neither is, nor was there anything. This 'I' has come into being due to the reflection of the Supreme Light and this notion of 'I-ness' has become firm-fixed. This is called 'haumein' (ego or self-conceit). So long as this notion of 'I-ness' is not annulled, the 'jeev' (self) continues taking birth and dying, and does not attain

peace.

So, on the intellect or intelligence-tree are sitting two birds; one is the Divine Self and the other is individual self (jivatma). This 'jeev' (individual self or soul) is a veil like the 'amar-bel' (dodder) on the trees which covers them, or the moss covering the water. Similarly, the false notion of being 'I' is a mere shadow or reflection, which has covered the soul. As a result, he has become alienated from God. Therefore, this malady of ego is very bad. So recite the following edict -

'The wall of pride and ego intervenes between me and Him.

He is heard to be close by in the country.

Between me and the Lord is a fine curtain like the wings of a butterfly, but seeing Him not, I deem Him distant' "

P. 624

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੋ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

Guru Sahib says, "This notion of being a physical body that you have formed due to which you are repeatedly saying 'I, I', you have come to regard this false 'I' as your real self. As a result, you are not realizing your true self."

At this Pir Ji said, "True Sovereign! then what should be done to gain this realization? For this purpose, I observed 'chillas' (period of 40 days of solitary meditation and prayer), performed 'hajj' (pilgrimage to Mecca), ran free community kitchens, gave alms and did many other deeds of piety."

Guru Sahib observed, "All deeds done in ego are bonds or shackles. By doing them in ego, you have further bound yourself in chains."

At this he said, "O Sovereign! then how should I give up false 'I' or 'ego'? Wherefrom has this 'I-ness' come?"

Guru Sahib said, "Look here! this string is lying in darkness; it is twilight. It will create the illusion of being a snake. This notion becomes firm-fixed. But when you see in light, you find that it is a string." Similarly, Pir Ji -

'The Guru has given me the collyrium of divine knowledge by which darkness of ignorance is dispelled.

By God's grace I have met the saint and my mind, O Nanak, is enlightened.' P. 293

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

When the mind is enlightened then one comes to know that there is nothing like 'I'. Ego and attachment are meant to entrap man. Its cure lies in attending holy company."

At this he said, "Sir! but I have come to the holy congregation." Guru Sahib said, "You have come wearing the cloak of falsehood - I am a 'pir' (Muslim holyman). What will my disciples say if I pay obeisance at the Guru's feet? In the holy congregation, one should come wearing the cloak of truth. One should not come with any pre-conceived notions - I am a great scholar. I have read this in such and such book. If you come with such notions, holy congregation has no effect on you. Come to the holy congregation as a devotee. But you have come with your disciples and followers. Give up 'I-ness' or 'ego' and realize the Divine Ordinance or Will. When you submit to or come under God's Will, then your 'ego' will be destroyed."

The Sidhas had posed this question -
O Nanak! kindly tell us -

'How can we be true and how can the wall of untruth be demolished?' P. 1
ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥

Guru Sahib said -

'Through obedience to His Ordinance and Will.

Saith Nanak: This blessing too is pre-ordained.' P. 1

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥

God's Ordinance is writ on every particle of our being. There are 215000,000,000 cells in our body. In every cell is God's Ordinance working - in stomach, eyes and ears."

Guru Sahib said, "Pir Ji! why are you taking upon yourself the responsibility for what you are doing? You are doing nothing. Everything is happening according to Divine Will and Ordinance."

'Nanak! discourse thou on the Creator, Whose will in all He does is supreme.'

P. 469

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੀਆ ਬਾਤਾ
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੁ ਕਰਿ ਰਹਿਆ॥

So, Guru Sahib said, "Vaid Ji! what terrible diseases does the mind suffer from! You know only about the ailments which afflict the body. The whole world is moving about afflicted with numerous diseases."

Vaid Ji fell at Guru Sahib's feet and held on to them entreating - "O Sovereign! disease you have described; now kindly tell me the cure also." Guru Sahib, "The cure of all diseases is one and only one. Recite like this -

Refrain: The cure of all thine ailments is only God's Name. ...

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ਦਾਰੂ,

ਇਕੋ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ -2, 2.

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਇਕੋ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ -
2, 2.

ਤੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਹੈ
ਦਾਰੂ,..... -2.

Whatever may be the disease whether it is mental, or physical or economic, or social, or political, the cure is one and that is Divine Name.

'The Name Divine is the sovereign remedy of all ills;

Divine laudation is bringer of weal and joy.'

P. 274

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ॥

ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ॥

This thought occurs to many devotees - 'What is Name? How does it become medicine?' Revered holy congregation! have faith that where medicines fail, there God's Name works wonders.

Once a lady from Mohali came to us. Her Name is Balbir Kaur. She had been coming for a month. One day, she said to me, "Vir Ji! (Respected brother) I have lost my eye-sight. From one eye, I can see only indistinctly. The other eye has no vision left. Then I am suffering from high blood pressure - 240. Blood sugar too is 240. With this much blood sugar, I had gone to the hospital for operation of my kidney which has a stone. My blood pressure increased so much that the doctors did not operate on me. In my stomach, there is a tumour, which too cannot be operated upon. My backbone is fractured." Thus, she counted six ailments that she was suffering from. I kept quiet. She came again, and then too I remained silent. When she came to me again and again, I said to her, "Good woman! you have to practise Divine Name meditation and perform God's devotional

worship for a year. Then you will be cured. Will you be able to do it? You have to practise meditation and austerity for one year."

She said, "Now my eyes too are going to lose vision. Thereafter, who is going to care for me?"

She was sent to the 'ashram' (hermitage) at Gurudwara Ishar Parkash. After ten days, the doctor checked her blood pressure and found it perfectly normal. After a month, her blood sugar became normal. Then after another month, full vision returned to one eye. She had come to Ratwara Sahib in January, and in the month of September, I went to Amercia. She said, "Congratulations, brother." I said, "What is the matter?"

She said, "My stone has passed out through urine in three pieces."

When I was in America, I got a letter from her informing me - "Vir Ji! (Brother) the tumour has disappeared. Doctors say that it is not there at all. God knows where it has gone. But shall I go home with only one eye?" I replied, "No! have faith. Why have you lost faith? He, who has cured so much, will cure the remaining ailments too." I came back towards the end of December. In January she said, "Lightning has started flashing before the eye that was blind. Doctors used to say that nerves have got crushed. Now you can never see with this eye. But after a few days, vision returned to my second eye also."

She then said, "Should I go home?"

I said, "No! stay here for two months more."

Fourteen months passed, she said, "Now fourteen months have passed. Should I go home now?"

I said, "Go! get yourself tested from the doctors."

When she got herself examined, all her ailments were found to have been cured. She no longer suffered from fractured backbone, tumour in the stomach, stone in the kidney, and vision had returned to both her eyes. Blood pressure and blood sugar were found to be normal. So, holy congregation! it is a matter of having faith in the efficacy of God's Name. Many people are getting cured in their own homes as well as at the hermitage through Divine Name meditation. So, such is the power of God's Name meditation.

There is a woman here from Dadumajra. Flesh had fallen off from her hands; nails too had fallen off. The arm had rotted upto the elbow. Skin had fallen off. Doctors opined that the entire arm would have to be amputated from the shoulder. She came to the 'dera' (hermitage). I said to her, "Good woman! do you know any type of meditation or worship?" She said, "I know no worship." I said to her, "Continue reciting the 'moolmantra' (initiatory verse of Jap Ji Sahib). Render service with one hand only." The diseased arm was stuck to her chest. She could remove it only with the other arm. In forty days, the entire skin and flesh was restored. Nails too returned. Removing the bandage she showed to me - "Holy man! the nails have returned." I said to her, "Now you should never give up rendering service. Continue meditating

on the Name and rendering service in the gurdwara. Have faith in the Name which has cured your arm. Guru Sahib says -

Refrain: By meditating on the Name are removed all pains and sufferings, While honour comes through rendering service.

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ -
2, 2.
ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ
ਦੁਖੜੇ,..... -2.

So, service and Divine Name meditation are the principal deeds to be performed in the Guru's abode -

*'By devotional service in this world,
Shall ye get a place at the Divine Portal.
Then, says Nanak, in joy may you gambol.'*

P. 26

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਰ ਲੁਡਾਈਐ ॥

Chapter II

Invocation: True and supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the omnipotent Lord, the Possessor of all the powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.'

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਪੰਨਾ - 256

'After wandering and wandering, O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O Master, Nanak's prayer is:

Attach me to Thy devotional service.'

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

Refrain: Brahma, Vishnu and Mahesh, Pirs and auliyas (Muslim holymen and Divines) stand at Thy door, O Lord.

ਧਾਰਨਾ - ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਪੀਰ ਅੱਲੀਏ,
ਤੈਰੇ ਦਰ ਖੜੇ ਮਾਲਕਾ।

Revered saintly congregation! loud be thy utterance: 'True and Supreme is God's Name'. Getting free from worldly tasks, you have come to the Guru's holy court. Have a glimpse of Guru Maharaj (*Sri Guru Granth Sahib*) with your eyes, reflect with your intellect, and after reflection, imbibe the Guru's teachings in your heart and mind. Thereafter, when your turn comes, participate in singing the Guru's hymn with zeal and enthusiasm. Every effort is made that my voice reaches everyone's ears, although it being a hall, the voice echoes. So try to listen and understand carefully and attentively. When we listen to *Gurbani* (Guru's utterance) carefully in a right and proper manner, then -

'Merit or reward of million-fold yagyas (sacrifices)

Comes to those who listen to and sing God's praises.'

P. 546

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

Fruit of crores of *yagyas* (sacrifices) do receive all those who sing and listen to God's laudations. In our life full of great pre-occupations and immense pressures of work, we have found this little time for attending holy congregation. So take full advantage of this opportunity. Stringing the thoughts and ideas heard in the holy congregation, you should reflect over them in solitude and then imbibe them in your heart and mind. Only then shall you reap full benefit of attending the holy congregation. So, now, let all devotees speak loudly -

Refrain: By meditating on the Name are removed all pains and sufferings, While honour comes through rendering devotional service.

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

Divine Name meditation and devotional service have a great importance in the Guru's abode. Man cannot practise Divine Name meditation unless and until there are virtuous deeds in his mind and body.

'Without cultivating noble qualities, no true devotion can be.' P. 4
ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

So, through devotional service are acquired humility and various other fruits. We have little time at our disposal. It is *Kalyuga* (Dark Age) and our life-span is very short, and our bodies have become infected with ailments. Ask anyone, you will find him suffering from one disease or the other. Almost everybody is sick. Our thinking, conduct and dress have all gone wrong. Everything is flawed and deficient. So, for our liberation, Guru Sahib has shown us the path of Divine Name meditation and devotional service. To reap double the advantage in a short period of time, Guru Sahib has devised these means and methods for us. By meditating on the Name Divine are annulled all sufferings, and through service, we achieve honour both here and in the Divine Court -

'By devotional service in this world, shall ye get a place at the Divine Portal. Then says Nanak, in joy may you gambol.' P. 26

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਰ ਲੁਡਾਈਐ॥

Yesterday I had discoursed about what

Sovereign Guru Nanak Sahib had told Vaid Hardas that the whole world is afflicted with maladies. Maladies of the mind come first, while physical ailments come afterwards. If the mind is ill, then the body becomes automatically sick. However, if the mind is in sound health, physical ailments are automatically cured. Many devotees don't have belief in these things because there is reasoning in them. Reasoning is essential but so long as belief and reason do not harmonise, no good result accrues. So Guru Sahib has prescribed God's Name as the cure of all sufferings and ailments -

'The world is ill, the Name is the cure-all; Without the True Lord, the filth of sin attaches to it.' P. 687
ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ॥

We do not know how the Name Divine has become the cure-all. All the big maladies, about which we have never thought, such as, ignorance, delusion, mammon, ego etc. are one and the same, though their names are different. This malady of ignorance afflicts the whole world. *Brahma, Vishnu* and *Mahesh* (Shiva) and all the gods are afflicted with '*haumein*' (ego). All human beings take birth and die in ego, because they are not able to understand what is 'ego'. Interpreting it wrongly, we call it pride, but Guru Sahib has pointed out five intoxicants - empery, wealth, beauty, pride of caste and youthfulness. These are the five robbers of goodness. These are the five prides. Man acquires education and starts taking pride in it that he is educated or learned. Similarly, man takes pride when he acquires great wealth. He prides on being youthful, belonging to a high caste and

acquiring temporal power. These are called prides. Where there is no pride in them, even there does 'haumein' (ego) creep in. We are born in ego, and we die in ego. We are not able to remove this noose from our neck.

'As long as this man deems that he is the doer of something, until then he wanders in the womb existences.' P. 278

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ॥

As long as man says that he has done something, he continues to fall into life. Some persons say only superficially - 'It is the Guru who has made me do this thing', but in their hearts, they believe that they have done it. But in spiritual matters, it is not expression with the tongue, but from the heart that is accepted. From the mouth, man says many things -

'They, who have one thing in their heart and another in their mouth or on their tongue, are accounted false.' P. 488

ਜਿਨ ਮਨਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਸਿ ਕਾਂਢੇ ਕਚਿਆ॥

Guru Sahib says - 'He, who has one thing in his heart and another on his tongue, is a false or inconstant person.' But he who truly says from the core of his heart that he is afflicted with the malady of ego, to him Guru Sahib says - 'You are not the only one afflicted with ego, the whole world is infected with ego -

'The world is ill;' P. 687

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ॥

And what is the medicine?

'... the Name is the cure-all; Without the True Lord, the filth of sin attaches to it.' P. 687

..... ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ॥

The impurity which clings is that of ego-

'The scum of multiple births is attached to this soul and it has become pitch black.

The oilman's rag turns not white by washing, even though it be washed a hundred times.' P. 651

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ
ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ॥

So, the whole world is suffering from ego and as a result thereof, it is alienated from God. He, in whose soul and mind Divine Light has not been lit and his five illusions have not been annulled, is afflicted with the malady of 'ego'. You can't describe just one man to be afflicted with ego, infact, the whole world is suffering from the ailment of 'ego'. As he does not take the medicine from the Guru and eat it in the manner prescribed by him, he remains alienated from God.

So, in the same manner, I had discussed various diseases. The disease of ignorance is cholera of the mind. The malady of 'backbiting' is very bad. A large number of devotees come who have been attending the holy congregation for a long time. But many times, I observe that even after keeping the holy company for several years, they still indulge in backbiting. Their state is like that of an oilman's ox, with his eyes covered, who moves on the circular path round the oil press. He is ever in fear that his master is following him and may strike him with his club any time. So, throughout the day he continues going round and round at a fast pace. When his eye-covers are removed, he finds himself standing at the same place. So, as long as, we do not take it seriously in our mind that in this very life, we have to make the achievement about which Guru

Sahib mentions again and again, there is no attainment -

*'With the gift of human incarnation granted to thee,
Now is thy opportunity to have union with the Lord.
Nothing else shall avail thee.'* P. 12

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਗੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥

He who thinks seriously, his heart is moved to hear that all other tasks are worthless and superfluous and yet he is all the time involved in them. What is his real task? Guru Sahib says -

'In holy company on the Name immaculate meditate.' P. 12

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

Going into the company of the saints, you should gird up you loins to practise Divine Name meditation and perform God's devotional worship.

*'In achieving the end of liberation thyself engage.
In Maya attachment is thy life going waste.'* P. 12

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥
ਜਨਮੁ ਬਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥

Falling in love with *Maya* (material riches), your life is going waste. What is *Maya*? What do we call *Maya*? Whatever has a name and a form, and whatever comes under these two characteristics is called *Maya*. This '*jeevatma*' (individual self or soul) instead of loving his reality has mistakenly started loving the visible material things of the world, which do not remain permanent. Guru Sahib says - 'You are wasting your life.' Then is man filled with devotion and attachment. Then the thought occurs in his mind that his life is going waste. But this thought and

realization comes only to some rare supremely fortunate person, and not to the rest of the world because their mind has been charmed by *Maya* (Mammon).

*'Bewitching is the love of wealth,
Which without teeth, has eaten up the world.'*

The apostates are eaten away, but the Guruwards, who fix their mind in the True Name, are saved.' P. 643

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ
ਖਾਇਆ॥
ਮਨਮੁਖ ਖਾਧੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ ਜਿਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ
ਲਾਇਆ॥

Maya has eaten away the rest of the world. Man does not think about it. This thought does not occur to him. Even though hearing with his ears, he does not imbibe this truth within his self. Even though seeing with the eyes, this truth does not go deep within him. It remains only on the surface and does not go deep. But when he thinks that his life is going waste, his entire thinking is transformed.

In history, there is mention of the time in the life of Guru Amar Das Ji when he was not filled with spiritual yearning. Guru Sahib was the eldest of the four brothers. His earlier life was marked by noble conduct and behaviour. The family had considerable land with wells and so was engaged in agriculture. But Guru Sahib had taken upon himself the task of itinerant-trade.

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue August, 2011)

'Even to the Vedas is not known the greatness of the holy -

These narrate only what they have heard.'

P. 272

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨਾ ਜਾਨਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥

This 'jeev' (soul) was listening to the highly blissful or benedictory 'bani' (Guru's utterance) of Sukhmani Sahib. Great is the fruit of listening to *Gurbani*. He who leaves the mortal frame while listening to the Name Divine, has all his sins effaced and attains to exalted liberation. So Pandit Ji, you should go back and tell the holyman that you have attained to exalted liberation. There is no question of dying on the cot." So Pandit Ji said, "These gods and their aircrafts are standing near me. So I haven't got off the hearse. Now I am leaving you after bidding you farewell." Saying this, he covered his face and his soul left the body.

Many such incidents continue happening. An exalted holymen used to narrate one such incident. Once two brothers lived in a city. One of them was a theist. A theist is one who believes in what is existing. The other was an atheist. An atheist is one whose mind's eyes are blinded with cataract. He refuses to accept the existence of God. He denies that there is any entity called God. He lives in darkness. His mind's eyes being blind, he refuses to accept what is existing. So he

did not believe in doing good and noble deeds. He indulged in eating and drinking and doing all kinds of sinful deeds. The theist brother, under inspiration from the holy, used to serve guests. It was his solemn vow that he would take meals only after first serving meals to an honoured guest. Serving of guests is regarded as a great noble deed because the moment a guest goes hungry from a person's household, his virtues or merits start decreasing. Within man are five fires which start burning his merits. The guest is one who is hungry, whom we do not know, who comes suddenly. The thought comes into our mind that he needs food; he is hungry. Serving food to him is a deed nobler than any other. Those who render service to the guests earn great virtue or merit. He served meals to the guests in a right and proper manner. At last, God applied the touchstone on him. Once it so happened that no guest came for five days. So he remained without food for five days. On the sixth day, he took a vow that if no guest came that day he would burn himself to death. He said, "Perhaps, God is annoyed with me. That is why no guest is coming to my house." Therefore, God Himself had to come to his house as a guest. When this guest had taken food, the entire city assembled at his house. His brother also came and sat there. He said, "Brother! today, if this old man had not come, you would have burnt yourself to death. What is use of these things? You are

superstitious." He said, "I am not superstitious. It is my firm vow that I will take food only after serving food to a guest." That old guest said to the atheist brother, "You should recite Rama, Rama (God's Name)." But he (his brother) abused Rama (God) and said, "I do not know who this bloody (literally, wife's brother) Rama is." His vow was: If somebody's name was Ram Chander, he would call him Chander, but not Rama. If somebody's name was Krishan Chander, he would call him Chander but not Krishan. Wherever there was God's Name, he would not utter it; so obstinate was he. So he uttered an abuse and said, "I do not know who this bloody (literally, wife's brother) Rama is." The old guest said, "Now you will come to know who this 'Rama' (God) is. I was to make you utter 'Rama' only once. After two hours you will die. Thereafter, the agents of death will carry you away beating and belabouring. When they start throwing you into the hell do like this. Tell them that you had once uttered, 'bloody (literally, wife's brother) Rama.' Then you will experience the glory and greatness of God's Name." So, this is how it happened. He died after two hours. The agents of Death took him away beating and belabouring. The Dharamraj (Righteous Judge) said to Chitra-Gupta, "Look up his account of good and bad deeds." They said, "There is nothing to see in his account. His book of deeds is all filled with black and evil doings. There is no good deed in his account. Only once has he uttered 'Rama' (God's Name) but, that too with an abusive epithet. He had only uttered the Name, but not with feeling and devotion. Lord Krishna has said in the Gita, "O Arjuna!

even if somebody utters my name by mistake, or in any other manner, I credit it to his account. Just as if somebody applies soap to his body inadvertently, the job of the soap is to remove filth, whether he does it intentionally or unintentionally, similarly -

*'The mind fouled by sin and evil,
May only with devotion to God be cleansed.'*

P. 4

**ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੇ ਸੰਗਿ॥ ਓਹੁ ਧੋਏ ਨਾਵੈ ਕੈ
ਰੰਗਿ॥**

Man may utter God's Name in any manner whatsoever, I have to give him its fruit." So Chitra-Gupta revealed, "This man has uttered God's Name only once, and that too by calling him 'bloody' (wife's brother)." The Righteous Judge said, "Then give him the fruit of uttering God's Name once." That man said, "I don't want its reward or fruit. I want its value or price." He remembered that old man's advice, who had said, "When they ask you to receive the fruit of uttering God's Name, you should tell them that you want to receive its price or value, and not the fruit." So the Righteous Judge was surprised for the Supreme Lord God had not told him the price or value of the Name. So he said, "Let us go to Lord Brahma (Creator), who has created the whole world -

*'Millions of Brahmas has He appointed the
world to create.'*

P. 1156

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਗੁ ਸਾਜਣ ਲਾਏ॥

Dharamraj (The Righteous Judge) took that 'jeev' (man, soul) to Brahma (Creator) and submitted, "Revered sir! a problem has cropped up. This soul has come from the mortal world, who is a rank sinner. He has uttered 'Rama' (God's Name) only once,

and that too with an abusive epithet. He wants its price or value." Lord Brahma expressed surprise saying: "Value we do not know; we know its fruit or reward only. Let us go to Lord Shiva, who always remains absorbed in God's contemplation." When they went to Lord Shiva, he too said, "I also do not know the price or value of the Name. Let us go to Lord Vishnu." Lord Vishnu laughed heartily and said, "What is the matter that all of you have come together? You have brought this 'jeev' (man's soul) too along with you." They said, "Sir! this jeev has created a problem for us. Nowhere in your constitution is it written what the value of the Name is, while this 'jeev' (man, soul) demands the value of God's Name, when he has uttered it only once and that too with an abusive epithet." The god's became silent. Lord Vishnu said to them, "Bring the heavenly aircraft and let the 'jeev' (man, soul) enter *Baikunth Dhaam* (heaven, or paradise)." When the Righteous Judge, Lord Brahma and Lord Shiva came back, the Righteous Judge said, "Lord Vishnu has not told us the value of the Name. The problem remains as it is." So they once again went to Lord Vishnu and submitted, "If some other soul comes and starts demanding the value of Ram, Waheguru, Allah (All names of God), then what fruit shall we give to him? You haven't made it clear to us." Lord Vishnu said, "You need not worry. My Maya is so powerful that I won't let the 'jeev' (man, soul) ask for the value of God's Name. There is fruit all right but no price or value of the Name Divine. God's Name has been described as invaluable.

'The Master's Name is invaluable. None

knows its worth.

Who have good luck recorded on their brow, they, O Nanak! enjoy God's Love.'

P. 81

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥

The Name is greater than the one whose is the Name."

Once, when Guru Nanak Sahib visited *Kashi*, a number of *Pandits* (Brahmin Scholars) were sitting. They had a long conversation with Guru Nanak Sahib. They put one question to him, "O Nanak! tell us who is the greatest of all?" Guru Sahib replied, "Waheguru Ji, *Prabhu Narayan, Akal Purkh, Brahma* (all names of God)." They asked, "Is there anyone greater than them too?" Guru Sahib said, "His Name is greater than them." The Formless or Transcendent Lord has to assume the form in which you wish to see Him. He has to afford His glimpse to His devotees. So His Name is Supreme. No body knows the greatness and glory of God's Name.

'The Master's Name is invaluable.

None knows its worth.'

P. 81

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

Only God's beloved devotees know the greatness of His Name. Such is the Guru's edict -

Refrain: The greatness of God's Name

Abides in the heart of the saints...

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ,

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ -2, 2.

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ, -2, 2.

ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ,..... -2.

'The greatness of the Name abides in the saints' heart.'

P. 265

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

The saints, who have tested the efficacy of the Name in life again and again, come to realize what the Name

Divine is. The people of the world do not realize this. How unappreciative and indifferent are they! They cannot appreciate the value of precious things. They know about lands, properties, sons, daughters, respect, honour, name and fame. These things are more worthless than even cowrie shells. They come under no reckoning. The world can put the value of these things, but it does not know the value of God's Name which is man's permanent prop and support. So God's Name is the cure for all obstacles, sorrows, sufferings, difficulties and ailments. In one hymn, Guru Sahib says thus -

Refrain: All affairs are set right

In whose heart comes to abide the Lord ...

ਧਾਰਨਾ - ਸਭ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ਜੀ, ਜਿਤ ਚਿਤ ਆ ਜਾਏ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮੇਰਾ - 2.

ਜਿਤ ਚਿਤ ਆ ਜਾਏ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮੇਰਾ - 2.

ਸਭ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ਜੀ, -2.

In this hymn, Guru Sahib describes the blessings of Divine Name contemplation in detail as he does in the first octet of Sukhmani Sahib -

'He, within whose heart Thou enter, O Lord, obtains everlasting joy and peace.'

P. 960

ਜਿਸ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤਿਸ ਨੋ ਸਦਾ ਸੁਖ॥

Sorrow and suffering cannot visit such a person. The very definition of suffering changes for him. To the world it appears to be suffering and pain, but in his mind is fixed such a weighing balance of equipoise that he sees joy in pain -

'No suffering touches such as keep the sole Lord ever before their eyes -

Pure joy they experience.'

P. 1302

ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ॥

All experiences become joyful; no suffering or pain remains.

Tenth Guru Sahib left Anandpur Sahib fighting fierce battles and after reaching Chamkaur Sahib, his two elder sons, Sahib Ajit Singh and Sahib Jhujjar Singh embraced martyrdom. From there, he left alone. Reaching Rai Kalah, he learnt that his two younger sons and mother too had been martyred. Then he repaired to the jungles and from there went to the Malwa, where lived two brothers, named Dharam Singh and Param Singh. They had great love and devotion for Guru Sahib. They were the progeny of Bhai Rupa who had got a boon from the Sixth Guru Sahib that in their kitchen even wet fuel wood would burn like dry wood, and it burns even now. Their 'langar' (kitchen) works round the clock.

So Dharam Singh and Param Singh expressed great grief over the martyrdom of the *Sahibzadas*, and no amount of consolation could comfort them. Guru Sahib imparted them much knowledge and enlightenment, but even then they kept crying. When they went to the village for fetching milk, even then they went weeping. It was the fourth day, but they kept repeating one thing: 'Revered Sir! was there any dearth of 'Singhs' (Sikh soldiers) that you got the *Sahibzadas* martyred? If fighting was imperative, you should have at least saved their (*Sahibadas*) lives." It was because they had had a loving glimpse of the *Sahibzadas*.

When the fourth day dawned, Guru Sahib observed that the two brothers were still continuing to weep. Guru Sahib said, "Why are you still weeping?" They said, "We cannot bear separation from the *Sahibzadas*. Well, with separation from

them we may reconcile, but we can never forget what happened to them, how they were bricked alive. We cannot forget how they were kept in winter's biting cold, how the young Sahibzadas were martyred. The tale is very tragic. We do not have the heart to hear it. It would have been all right, if they had attained martyrdom while fighting in a battle. But these were small children, whom giant-like executioners, by putting their knees on their chests, slaughtered with their knives like sheep. We can never forget this saga of cruelty. This is the cause of our great grief over separation from them." Guru Sahib said, "All this is God's play that is being enacted. Though enlightened, you are talking like this. This is not to my liking." If somebody suffers bereavement and you tell him to accept God's will with resignation, he will think, "They are consoling me in vain. What will should I accept? I have suffered separation from my beloved one. I am in great great pain and sorrow." So in this way, much counselling was given to them: Look! if Guru Sahib had not wanted, it would not have happened. As regards the rest, everybody has to suffer joy and sorrow. Look at the world around. There is a farmer; electric power he gets at nine o'clock at night. He has to release water for the fields. In paddy fields move about snakes. Going out at 9 o'clock in darkness and grass, he will release water in the paddy fields. What will be his state of mind at that time? He will think that water should reach his two acres of land. Again, when he waters the wheat crops in January, his clothes become wet with dew. You think him to be unhappy, but he is actually feeling happy

and satisfied on seeing his crop.

Similarly, take the case of a wrestler who is taking exercise in the arena. Many persons are grappling with him but is he unhappy or in pain? No; he is happy that his body is becoming healthy and strong. In the same manner, a child is studying while others are sleeping. Will you call him unhappy? No; in his heart is a strong desire to stand first in his class by working hard. Pain or inconvenience does not seem to be pain or suffering; it becomes joy-giving. A mother is expecting. She hopes to be blessed with a son. In childbirth, she experiences great pain. But she does not take it to be painful but is delighted at giving birth to a son. Similarly, in the whole world, pain or suffering depends upon man's feeling. If that pain is regarded as joy, it ceases to be pain or suffering.

Once somebody asked 'sorrow' or 'suffering', "O sorrow! tell me - what was your need in the world?" Sorrow laughed. The questioner asked, "What is the matter? Why do you laugh? Nobody likes you in the world. Show me a single person who wants sorrow or suffering or says - 'I am very happy and comfortable; make me unhappy.' Is there any such person in the world? You are an uninvited guest. Nobody likes you. You come forcibly and camp in the lives of men. Then you refuse to leave. All means are employed to force you out, but you are so obstinate that you do not leave. Once sorrow or affliction befalls a man, it refuses to leave him. Man runs about, gives charity, does good or meritorious deeds, gets *Akhand Paths* (continuous recitation of the Sikh scripture) performed, and employs various other

means, but all in vain. Man is afraid of every hurdle and suffering, but you do not leave him - 'O sorrow! why don't you speak? Why don't you reply? Why have you come into the world?'" Sorrow replied, "I have come to give birth to joy. If I am not there, how can there be any 'joy' or 'happiness'?" Sorrow explained in great detail and said "O simple man! I am not needless. If I don't come, the world will become proud and arrogant, and forget God and go to hell. When I come, I become medicine to remove or cure their ills and ailments, and afford them joy and peace." Such is Guru Sahib's edict -

Refrain: Your sorrows will become medicines, while your joys will be your ailments.

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਬਣੇਗੀ ਦਾਰੂ, ਸੁਖ ਤੇਰੇ ਰੋਗ ਹੋਣਗੇ- 2

'Pain is the medicine and pleasure the malady, and where there is pleasure, there is no devotion for God.' Thou art the Doer, I can do nothing. Even if I try to do something, it comes to nothing.'

P. 469

ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ॥
ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾ ਮੈ ਨਾਹੀ ਜਾ ਹਉ ਕਰੀ ਨ ਹੋਈ॥

So sorrow said, "I am not needless, I give birth to joy. Take anybody's experience. He who has undergone pain or suffering enjoys pleasure and peace."

So start getting up early in the morning, the ambrosial hour and recite the Name Divine. But man says, "Sir, it is difficult because the water is very cold. How should I take bath? I shall fall ill." No; you won't fall ill. You will fall ill by eating, by partaking of pleasures -

'Man forgetful of the Lord in delights has involved himself.

Thereby is the body with maladies infected.'

P. 1256

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ॥
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ॥

By taking bath you will be happy; your afflictions will be removed." But he says, "Sir, it is very difficult to wake up early in the morning. The quilt is very pleasing and comforting." Pain said, "Well! you have enjoyed the comfort of the quilt all right but in the world hereafter, when you have no store of merits and virtues, your account is blank, you have not meditated on the Name at all, what will you do? The quilt will not come to your help; it won't go with you to comfort you in the other world. Those who remain awake now, get up early in the morning at the ambrosial hour, meditate on the Name Divine, perform God's devotional worship appear to be suffering now as they take bath with cold water and don't sleep, but when the end comes, then -

'Blessed, blessed will everyone call thee. Thy face shall be bright in that God's court. Only a few engage in this commerce. Nanak is ever a sacrifice unto them.'

P. 283

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥
ਇਹੁ ਵਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ॥

So pain or suffering is not something bad. The nation or community which has not gone through bad days or faced misfortunes, gets effaced from the map of the world. They get destroyed. But those nations who have faced trials and tribulations become exalted. They become the rulers of the world. So pain or suffering is not a bad or undesirable thing." So he (pain) said, "Who calls me bad? Whether you like it or not, does joy

or happiness come on its own? Whenever it comes, it is I who send him." So that person said, "Don't grieve. That was the Guru's will." He was asked, "Who are you?" He said, "I am a Singh of the 'Martyrs' army. Guru has commanded me to advise you." The Singhs asked, "Who are martyrs?" He said, "If I wish, I can bring Aurangzeb alongwith his armies right now." They asked, "Brother! do you have really some power or are you just bragging?" He replied, "We possess great power but we are not permitted to use it." They said, "How much power do you possess?" Before their very eyes, he became higher than even the clouds. He thundered like the lightning in the sky and said, "While standing here I can bring him after capturing him, and with one foot of mine I can decimate his entire army. Though possessing such great powers, we stand bound by the Guru's command. You should not grieve. Guru Sahib has come to give us Divine enlightenment by enacting his wondrous play." They said, "Revered brother! come in your true form. Your present form frightens us. You have become bigger than even the clouds."

By meditating on the Name, the definition of pain or suffering changes.

'He, within whose heart Thou enter, O Lord, obtains everlasting joy and peace.'

P. 960

ਜਿਸ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤਿਸ ਨੋ ਸਦਾ ਸੁਖ॥

You have seen that after undergoing suffering or pain, the result was joy and peace -

'He, within whose mind Thou enter, O Lord, suffers not at the hands of death's courier.'

P. 960

ਜਿਸ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤਿਸੁ ਜਮ ਨਾਹਿ ਦੁਖ॥

Even Death's messengers praise the one who meditates on the Name and engages in God's devotional worship -

'They, who contemplate the Lord's Name, O friend, win the treasure of human life.

Nanak, the Righteous Judge addresses them thus: "My mansion hast thou rendered holy."

P. 1425

ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤਿ॥
ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੋ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤ॥

It is said that if a Divine Name practitioner happens to reach the abode of 'Dharamraja' (the Righteous Judge), even he says; "You have shown great kindness to me. You have purified both me and my mansion -

'Whoever in mind bears Thee, from anxiety is free.

Whoever has the Creator for friend, fulfilled are all his objectives.'

P. 960

ਜਿਸੁ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤਿਸੁ ਕਿ ਕਾੜਿਆ॥
ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਮਿਤ੍ਰੁ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰਿਆ॥

He, who has made the Lord his friend, then -

'Shouldst Thou be on my side what need have I of another?'

P. 1096

ਜਾ ਤੂ ਮੇਰੈ ਵਲਿ ਹੈ ਤਾ ਕਿਆ ਮੁਹਛੰਦਾ॥

When God is on our side, then where is the need of being dependent on anyone? All become our friends.

'Whoever in mind cherishes Thee, of Thee is approved.

Whoever in mind bears Thee, is rich immensely.

Whoever in mind bears Thee, with a numerous family is blessed.

Whoever in mind bears Thee, are all his forbears saved.'

P. 960

ਜਿਸੁ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਜਨੁ॥

ਜਿਸੁ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਬਹੁਤਾ ਤਿਸੁ ਧਨੁ॥

ਜਿਸੁ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਸੋ ਵਡ ਪਰਵਾਰਿਆ॥

ਜਿਸੁ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤਿਨਿ ਕੁਲ ਉਧਾਰਿਆ॥

He saves himself as well as liberates his forbears. He who aligns himself with

God is blessed and praised by the whole world, the Righteous Judge, gods and goddesses. On reaching the other world too is he blessed.

Refrain: Blessed are the mothers whose sons meditate on the Name.

They liberate their forbears.

ਧਾਰਨਾ - ਧੰਨ ਧੰਨ ਨੇ ਜਣੇਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ,
ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਮ ਜਪਦੇ -2, 2.

'Those that He to Himself has attached, are the true devotees.

Blessed is the mother that bore them; fruitful their life.' P. 488

ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਸੇ ॥
ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥

'Twenty four generations he liberates from the paternal side, twenty from that of the maternal.

Sixteen generations he saves of his in-laws, and twelve of his children's in-laws.

Eleven generations he saves of his sister and ten of his paternal aunt (father's sister).

Eight generations he saves of his mother's sister.

Holy men say this on the basis of what they have seen.'

Katha, Narayan Hari, P. 33

ਪਿਤਾ ਸਾਚ ਚੌਬੀਸ ਬੀਸ ਮਾਤਾ ਕੇ ਜਾਨੋ ॥
ਖੌੜਸ ਤੁਲਾ ਮਹਾਨ, ਦੁਆਦਸ ਸੁਤਾ ਪਛਾਨੋ ॥
ਏਕਾਦਸ ਕੁਲ ਭੈਣ ਦਸ ਭੂਆ ਕੇ ਲੇਖੇ ॥
ਮਾਤ ਭੈਣ ਕੁਲ ਆਠ, ਸ਼ਤ੍ਰੀ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਪੇਖੇ ॥

'They save their family and blessed is their mother who bore them.' P. 28

ਕੁਲੁ ਉਧਾਰਹਿ ਆਪਣਾ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇ ॥

Blessed are those who after coming into the world have fulfilled their promise and meditated on the Name Divine. In the mother's womb, the 'jeev' (man, soul) was praying repeatedly - 'O Lord! take me out of this terrible hell; I shall meditate on your Name all the 24 hours.' The Lord's voice came - 'O man! none in the whole creation is more ungrateful than you. It is you that I made the crowning creature of the world

and yet you remain alienated from Me. When sorrow and suffering comes upon you then you say - I will ever meditate on the Name, but when you are happy and prosperous, you forget Me completely; you do not perform even virtuous deeds. You forget all your pious promises.' But man (in the womb) said, "No sir. Be merciful to me." The Lord said, "Bring some surety." The 'jeev' (man, soul) said, "Sir, in the mother's womb, there is none but the five elements." The Lord said, "Even the surety of these elements is acceptable to Me." The 'jeev' asked the sky to stand surety for him. But the sky replied, "I have no existence; how can I give surety for you? Besides, you won't obey me." He asked the earth, the air and the fire, one after the other, but they said, "No dear; you are a promise-breaker. You never keep your promise. You are ungrateful. You are a burden on the earth. The earth cannot bear the burden of your sins -

'They who remember not God's Name are the self-murderers.' P. 188

ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮ ਘਾਤੀ ॥

You kill your own soul. Who will stand surety for you? For a discredited and infamous creature like you, who jumps bail, none stands surety. It is not once that we have stood surety for you. Several times have we stood surety. But what do you do after getting human incarnation?

'Enmity, strife, lust, wrath, worldly love, falsehood, sin, excessive greed and deceit -

In their ways man has passed away many lives.

O Lord, redeem Nanak by showing Thine mercy.' P. 267-68

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥

ਭੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਯੋਹ ॥

ਇਆਹੁ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ॥

It is not just once have you been born as man. You have assumed human incarnation hundreds of times. Whenever you assume human incarnation, you forget all the promises you have made. Your mind becomes so corrupted that you start denying the very existence of God. You do not come near the saints or attend the holy company, but engage in criticism and argument. You dislike the saints."

On hearing this, the 'jeev' (man, soul) became very sad. Out of the five elements, only water was left whom he asked for giving surety. So he said, "O God of Rain, kindly stand surety for me." He too said, "You are unreliable, but since you are very unhappy and miserable, I will give surety on condition. If it is acceptable to God, it is all right, otherwise not." At this, man said, "Sir, my surety is present." God said to the Rain-god, "Look! he is unreliable. He will not meditate on the Name Divine. Once he is out, he will go astray. Therefore, stand surety for him after careful thought and reflection." Water or Rain-god said, "Sir! I too am apprehensive, but now there is no way out. If I also do not give surety, he will be finished. This 'jeev' (man, soul) is not going to listen to any holyman, saint or prophet." Water further said, "When this man pours water on his body while bathing, I will make him utter Allah, Rama or Waheguru (Names of God) at least once. The rest is his business."

So, it is on such a thin and small surety that we have obtained this human Form. Guru Sahib says -

'As is the fire of womb within, so is the fire of Maya outside.

The fires of Maya (worldly riches) and of the womb are all the same.

The Creator has set agoing this play.

When it pleases His will, then is the child born and the family is well pleased.

The Lord's love departs, greed attaches to the child and Maya's writ begins to run.'

P. 921

ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ
ਰਚਾਇਆ॥

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ
ਭਾਇਆ॥

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ
ਵਰਤਾਇਆ॥

Man forgets God. He does not remember Him -

Refrain: He who cherishes you in the mother's womb,

Why do you forget Him, O neglectful one!

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ ਪਾਲਦੈ,
ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਸਾਰੇਂ ਗਾਫਲਾਂ -2, 2.

'Why be forgetful of Him who in the mother's womb each being cherishes?

Why forget Him, the supremely bountiful Lord, Who in fire of the womb sustenance provides?'

P. 920

ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੇ

ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ॥

ਮਨਹੁ ਕਿਉ ਵਿਸਾਰੀਐ ਏਵਡੁ ਦਾਤਾ

ਜਿ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਆਹਾਰੁ ਪਹੁਚਾਵਏ॥

You were kept and cherished even there -

'In this world has man come to realize the sole Supreme Being;

Yet on his birth is he deluded by delusive Maya (Mammon).

Lying in cavity of the womb was he in penance engaged, head downwards.

And with each breath, the Lord contemplated.

At birth got he entangled with what he is to forsake,

And the Bestower from his mind put away.'

P. 251

ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ॥

ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ॥

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥
 ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭ ਰਹਤੇ ॥
 ਉਰਝਿ ਪਰੇ ਜੋ ਛੋਡਿ ਛਡਾਨਾ ॥
 ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥

You become oblivious of the Lord. He does not occur to your mind at all. Rather, you ask, "Which God? Which God are you talking about? You become ungrateful. An ungrateful person's burden is the heaviest on this earth. So this man, instead of meditating on the Name, became engaged in perverse things, even though Name-meditation has many advantages -

*'Should anyone into extreme hardship be fallen,
 Without succour from anyone;
 By foes pursued; by relatives deserted;
 All support fleeing and props from him falling
 -
 Should he then the Supreme Being contemplate,
 Not a whiff of hot air shall touch him.'*

P. 70

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥
 ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ ॥
 ਸਭੋ ਭਜੈ ਆਸਰਾ ਚੁਕੈ ਸਭੁ ਅਸਰਾਉ ॥
 ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ॥

So, the glory and greatness of the Name is known only to those who practise Divine Name meditation. Only Divine Name practitioners know it but they cannot describe.

*'Saith Kabir: Such state is like the dumb
 tasting of sugar,
 Which no way can be described.'* P. 334
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਗੁੰਗੈ ਗੁੜੁ ਖਾਇਆ
 ਪੁਛੈ ਤੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥

What should one tell anyone what Name is? But one may describe the greatness of the Name as much as one likes, this 'jeev' (man, soul) is so impudent that nothing goes home to him, very much like a grain of 'moth' (name of a pulse) which does not become soft

howmuchsoever one may boil it. So it is the saints who know the greatness of the Name. It is about the Name that we have been discoursing for the last several days.

In many discourses, Saint Namdev's name has come to be mentioned. About him Guru Sahib says -

'In the Lord was Namdev's heart deeply absorbed:

So that the Dyer worth half a farthing was immensely exalted.' P. 487

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ ॥
 ਆਵ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥

By meditating on God's Name, a poor and humble man became so exalted that even the Emperor of India, Salem Shah bowed to him and begged forgiveness -

'Through Qazis and Mullas, the king made a supplication:

Pardon me thou, O Hindu, I, am to thee like a humble cow.' P. 1166

ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਬਿਨਤੀ ਫੁਰਮਾਇ ॥
 ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ ॥

Kindly forgive me, I am your poor cow." The king sought forgiveness for his sin, not from a moneyed person, but from a Divine Name practitioner. In those days, rich Hindus were instantly robbed. In this way, Saint Namdev's fame and glory spread throughout India. He became known in the north too - Punjab, Delhi and Banaras. Then in everyone's heart rises the desire to have a glimpse of such a lover and devotee of God. We also pray -

'O God! bless Thou me with the dust of the feet of the Guru's disciples that I, a sinner, may also be emancipated.' P. 1424

ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੀ ਹਰਿ ਯੂੜਿ ਦੇਹਿ
 ਹਮ ਪਾਪੀ ਭੀ ਗਤਿ ਪਾਂਹਿ ॥

(... to be continued)

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust, U.S.A.**

For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal
Po. Box No. 32845, Sanjose,
CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com

**Atam Marg Organisation, New York
For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs**

P.O. Box. 190-167,
South Richmind Hill
New York, 11419
Tel : 718-322-2395

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands
WS5 - 3PF U. K.

For Atam Marg Publications
Audio, Video, CDs & DVDs

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879
Voicemail : 08701654402
Raj Mobile : 07968734058
Email : info@atammarguk.com

You will be pleased to know that
recitation by Sant Baba Waryam Singh Ji is
being broadcast on **Amrit Bani Radio Station,
Satellite Channel 0176** as per schedule given
below. This programme is sponsored by 'Atam
Marg Spiritual Scientific Education Charitable
Trust', U.K.

Sunday	10.00 A.M.	11.00 A.M.
Monday	7.00 P.M.	8.00 P.M.

**IMPORTANT NOTICE
FOR FOREIGN SUBSCRIBERS**

For all enquiries about '*Atam Marg*'
viz. renewal, new membership, non-
receipt of the magazine etc. and also for
procuring audios, videos & CDs; and
books authored by Sant Waryam Singh Ji,
please contact the following :

U. S. A.

BABA SATNAM SINGH JI ATWAL, SANJOSE
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com
BHAI KULDIP SINGH - 408-230-8319

CANADA

Mr. Parmjit Singh Sandhu
Cell No. : 07788389135, TEL. NO. 604-593-2599
Email:-pbkrj@yahoo.ca
S. Jasbir S. Ranu
Phone :- 604-589-9189

ENGLAND

**BIBI GURBAKSH KAUR &
JAGTAR SINGH JI (JAGGI)**
Phone - 0121-200-2818
Fax - 0121-200-2879
Raj Mobile 07968734058

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please
forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T.
(U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands
WS5 3 PF

AUSTRALIA

BHAI JIWAN SINGH JI
Phone - 03-943-65865
Fax - 03-943-65867